

(1) ਪੰਜਾਬੀ (ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਉਦੇਸ਼

1. ਪੜ੍ਹਾਈ

- (i) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਸਮਗਰੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਅਤੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।
- (ii) ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਇਬਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਵਿਸਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਹਾਵਾਂ-ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੇ।
- (iii) ਉਹ ਛਪੀ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਗਤੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।
- (iv) ਉਹ ਲੇੜ ਪੈਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਅਰਥਾਤ ਕਹਾਣੀ, ਵਾਰਤਾ, ਸੂਚਨਾ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਠਰੰਮੇ ਤੇ ਵਹਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਸਕੇ।

2. ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ

(ੳ) ਸੁਣ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ

- (i) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣ ਅਤੇ ਸਮਝ ਸਕੇ।
- (ii) ਉਹ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਵਿਅੰਗ, ਚੋਭ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੇ।
- (iii) ਉਹ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਹਿਜੇ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਸਕੇ।
- (iv) ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਲਾਹ ਸਕੇ।

(ਅ) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ

- (i) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਦੱਸ ਸਕੇ।
- (ii) ਉਹ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਮਗਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਕੇ।

ਨੋਟ:- ਇਸ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਿਆਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹੇਗਾ। ਹਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਿਯਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਬਾਲ ਰਸਾਲੇ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇਗਾ।

3. ਪ੍ਰਗਟਾਅ

(ੳ) ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਅ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਸਪਸ਼ਟ, ਸਰਲ ਅਤੇ ਰਵਾਨੀ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਦਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕੇ।

(ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸਮਗਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।)

(ਅ) ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਅ

- (i) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਫ਼, ਸੁੰਧ ਅਤੇ ਗਤੀ ਨਾਲ ਲਿਖ ਸਕੇ।
- (ii) ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਰਲ ਵਾਕਾਂ ਅਤੇ ਠੀਕ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਸਕੇ।
- (iii) ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਨਾ-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਤੱਥ -ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖ ਸਕੇ।
- (iv) ਉਹ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਮਗਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖ ਸਕੇ।
- (v) ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਰਚਨਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕੇ ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਵਿਤਾ, ਗੀਤ, ਲੇਖ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ - ਰਚਨਾ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ।

ਨੋਟ:- ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ-ਸਮਗਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਰੂਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਗੇ:
ਲੇਖ, ਕਹਾਣੀ, ਚਿੱਠੀ/ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ, ਸਫ਼ਰ, ਘਟਨਾ/ਦ੍ਰਿਸ਼-ਵਰਨਣ, ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ, ਕਵਿਤਾ ਆਦਿ।

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਖੇਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

- (1) ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ/ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ, ਸਥਾਨ/ਸੰਸਥਾ
- (2) ਘਟਨਾਵਾਂ, ਦ੍ਰਿਸ਼, ਇਮਾਰਤਾਂ
- (3) ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਮੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਨ
- (4) ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ, ਸਥਾਨ, ਮੇਲੇ/ਰੁੱਤਾਂ
- (5) ਖੇਡਾਂ
- (6) ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ

ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਲਗ-ਪਗ 15 ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

2. ਚਿੱਠੀਆਂ/ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ

ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਜਾਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਉਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ ਲਈ, ਮੈਚ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਆਦਿ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗ-ਪਗ 10 ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

3. ਕਹਾਣੀਆਂ

ਪੰਜਾਬ/ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੱਸ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਉਣਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੰਜ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

4. ਪਾਠਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਪਾਠਾਂ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ

5. ਕਿਸੇ ਖ਼ਬਰ, ਸੂਚਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕਰਨਾ।

6. ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਕਰਨ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ:

- (ੳ) ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ-ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਰਤੋਂ।
- (ਅ) ਨਾਂਵ, ਪੜਨਾਂਵ, ਕਿਰਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ।
- (ੲ) ਮੁਹਾਵਰੇ ਅਤੇ ਅਖਾਉਤਾਂ-ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ।
- (ਸ) ਕਾਲ (ਟੈਨਸ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਰਤੋਂ।

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ : ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ-6 (ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ ਤੇ ਲੇਖ - ਰਚਨਾ (ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ)

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਲਿਖਣ ਸਮੱਗਰੀ

1. ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- (i) ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ
- (ii) ਸਕੂਲ ਜੀਵਨ

- (iii) ਖੇਡਾਂ, ਮੈਚ
- (iv) ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਸਮ ਦਾ ਵਰਨਣ ਜਿਵੇਂ ਵੇਖੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਦਿਸ਼
- (v) ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ

ਨੋਟ : ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇ ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।
ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਲਗ-ਪਗ 15 ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਚਿੱਠੀਆਂ :

ਪਰਿਵਾਰਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ-ਵਰਨਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ :

ਸਥਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੀ. ਡੀ. ਓ., ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ, ਸਰਪੰਚ, ਸਿਹਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ/ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਚਿੱਠੀਆਂ/ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗ-ਪਗ 10 ਹੋਵੇਗੀ।

3. ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਦਾਚਾਰਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੱਸ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁੱਲ ਕਹਾਣੀਆਂ 10 ਹੋਣਗੀਆਂ।
4. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਠ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖ ਸਕੇ।
5. ਸ਼੍ਰੇਣੀ/ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਜਾਂ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਡਾਇਰੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਆਕਰਨ (ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ)

- (1) ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੇ ਵਿਆਕਰਨ -ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਕਿਆਈ।
- (2) ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ।
- (3) ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ।
- (4) ਇੱਕ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਦੇ ਵੱਖਰੇ - ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦ - ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ।

ਨਿਯਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ : ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ-7 (ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ ਤੇ ਲੇਖ - ਰਚਨਾ (ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ)

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਨਿਬੰਧ

ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਣਗੇ।

- (ੳ) ਜੀਵਨੀਆਂ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਆਦਿ)।
- (ਅ) ਤਿਉਹਾਰ (ਦਿਵਾਲੀ, ਦੁਸਹਿਰਾ, ਲੋਹੜੀ ਆਦਿ)
- (ੲ) ਸੰਚਾਰ/ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਸਾਧਨ (ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ, ਅਖਬਾਰ, ਸਿਨੇਮਾ ਆਦਿ)
- (ਸ) ਰੁੱਤਾਂ (ਬਸੰਤ, ਗਰਮੀ, ਸਰਦੀ ਆਦਿ)
- (ਹ) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤਿਉਹਾਰ (ਪੰਦਰਾਂ ਅਗਸਤ, ਛੱਬੀ ਜਨਵਰੀ ਆਦਿ)
- (ਕ) ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਵਧਦੀ ਵਸੋਂ, ਦਾਜ ਆਦਿ)
- (ਖ) ਦਿਸ਼ ਵਰਨਣ (ਬੱਸ ਅੱਡਾ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਵਿਆਹ, ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਮੈਚ, ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਮੇਲਾ ਆਦਿ)

2. ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ/ਚਿੱਠੀਆਂ

ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ: ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਫੀਸ ਮਾਫ਼ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਮਾਫ਼ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ, ਮੈਚ ਵੇਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਸੰਬੰਧੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਲਈ, ਸਕੂਲ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਬਸਾਲੇ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਮੰਗਵਾਉਣ, ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣ ਲਈ/ਚਰਿੱਤਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣ ਲਈ, ਬਲਾਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨ ਬਾਰੇ, ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਅਤੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਬਾਰੇ, ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਮੁਹੱਲੇ/ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਡਾਕ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਵਾਏ ਜਾਣਗੇ।

3. ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਾਠਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖਣੇ, ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਨਿਬੰਧਾਤਮਿਕ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।

4. ਵਿਆਕਰਨ : ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ (ਨਾਂਵ, ਪੜਨਾਂਵ, ਕਿਰਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ, ਸੰਬੰਧਕ, ਯੋਜਕ ਵਿਸਮਿਕ ਕੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਉਦਾਹਰਨਾਂ)

ਵਚਨ/ਲਿੰਗ, ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ, ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਪੂਰਵ ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਕਾਮਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਚਿੰਨ੍ਹ, ਪੁੱਠੇ ਕਾਮੇ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਕਾਮੇ, ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ) ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਤੇ ਵਿਰੋਧਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ।

5. ਨਿਯਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਆਏ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ, ਅਖਾਉਤਾਂ ਅਤੇ ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ।

ਨਿਯਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ : ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ-8 (ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ ਤੇ ਲੇਖ - ਰਚਨਾ

(ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ)

ਪੰਜਾਬੀ (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਉਦੇਸ਼

1. ਪੜ੍ਹਾਈ

- (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਬੋਲ ਕੇ ਅਤੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।
- (2) ਉਹ ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਸਹੀ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।
- (3) ਉਹ ਛਪੀ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।
- (4) ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰ ਸਕੇ।
- (5) ਉਹ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਿਖਤ ਅਰਥਾਤ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ, ਵਾਰਤਾ, ਸੂਚਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਠਰ੍ਹੰਮੇ ਤੇ ਵਹਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਸਕੇ।

2 (ਉ) ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ (ਪੜ੍ਹ ਕੇ)

- (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਦੱਸ ਸਕੇ।
- (2) ਉਹ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਮਗਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੱਸ ਸਕੇ।

(ਅ) ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ (ਸੁਣ ਕੇ)

- (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਮਝ ਕੇ।
- (2) ਉਹ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਵਿਅੰਗ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਮਝ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਸਕੇ।
- (3) ਉਹ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਚੁਟਕਲੇ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਲਾਹ ਸਕੇ।

3 ਪ੍ਰਗਟਾਅ

(ਉ) ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਅ

- (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲਤਾ ਅਤੇ ਰਵਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕੇ।
- (2) ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰ ਸਕੇ।

(3) ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਵਸਤੂ, ਥਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕੇ।

(ਅ) ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਅ

(1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਨਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(2) ਉਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(3) ਉਹ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਮਗਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(4) ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ, ਸੂਚਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(5) ਉਹ ਨਿੱਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ, ਸੂਚਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(6) ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ/ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆਦਿ ਲਿਖ ਸਕੇ।

ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ) ਦੀ ਲਿਖਣ ਸਮਗਰੀ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੂਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੋਣਗੇ:
ਲੇਖ, ਚਿੱਠੀ/ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ, ਕਹਾਣੀ, ਕਵਿਤਾ, ਸਫ਼ਰ, ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼-ਵਰਨਣ, ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ,
ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ ਆਦਿ।

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਲਿਖਣ ਸਮਗਰੀ

ਨਿਬੰਧ : ਕੁਝ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਕੋਈ ਸਥਾਨ, ਜੀਵਨੀ।
ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਲਗ-ਪਗ 10 ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਚਿੱਠੀਆਂ : ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸੂਚਨਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਉਣਾ।

ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ : ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ ਲਈ, ਮੈਚ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਸੰਬੰਧੀ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣੇ।
ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗ-ਪਗ 8 ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਹਾਣੀਆਂ : ਦਿੱਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣਾਂ ਜਾਂ ਅਧੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ 5 ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣ
ਜਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ : ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ। ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ
ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਇਹਨਾਂ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਵਿਆਕਰਨ :

(ੳ) ਵਿਸਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹ - ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

(ਅ) ਨਾਂਵ, ਪੜਨਾਂਵ, ਕਿਰਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ - ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾਠ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ।

(ੲ) ਕਾਲ (ਟੈਂਸ) - ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਰਤੋਂ।

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ : ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ-6 (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ) (ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ)

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਲਿਖਣ ਸਮਗਰੀ

ਨਿਬੰਧ : ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪਰੰਤੂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
ਕਰਾਉਣਾ। ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਲਗ-ਪਗ 12 ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਚਿੱਠੀਆਂ : ਪਰਿਵਾਰਕ/ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਉਣਾ।
ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਸੂਚਨਾ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਵਰਨਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ : ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ, ਜੁਰਮਾਨਾ-ਮਾਫ਼ੀ ਆਦਿ ਲਈ ਅਤੇ ਸਥਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੀ. ਡੀ.
ਓ./ਸਰਪੰਚ ਜਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਸਿਹਤ-ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਮੰਗਾਂ
ਬਾਰੇ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣਾ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗ-ਪਗ 10 ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਹਾਣੀਆਂ : ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ 5 ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ : ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਸਾਰ ਲਿਖਣੇ। ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਇਹਨਾਂ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਵਿਆਕਰਨ : ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਥੇ ਵਿਆਕਰਨ- ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰਲ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਅਤੇ ਅਖਾਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਉਣਾ।

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ : ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ-7 (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ) (ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ)

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਪੰਜਾਬੀ (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ))

ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ

1. ਨਿਬੰਧ

ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਣਗੇ:

- (ੳ) ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ, ਮੇਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਥਾਨ।
- (ਅ) ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ।
- (ੲ) ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਮੈਚ/ਮੇਲਾ, ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ, ਬੱਸ ਅੱਡਾ/ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।
- (ਸ) ਰੁੱਤਾਂ, ਤਿਉਹਾਰ।
- (ਹ) ਸੰਚਾਰ/ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜਿਵੇਂ ਰੇਡੀਓ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ, ਸਿਨੇਮਾ।
- (ਕ) ਅਜੋਕੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੜਕ ਦੁਰਘਟਨਾ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਵਧਦੀ ਵਸੋਂ।

2. ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ/ਪੱਤਰ

ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ: ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਮਾਫ਼ੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੰਮ ਲਈ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਬਾਰੇ, ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ/ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਸਿਹਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀ, ਆਪਣੇ ਗਲੀ ਮੁਹੱਲੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣਾ।

ਪੱਤਰ : ਪਰਿਵਾਰਿਕ/ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣਾ। ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਵਰਨਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

- 3. ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਾਠਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖਣੇ।
- 4. ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਅਤੇ ਅਖਾਉਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ।
- 5. ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ-ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਲਿਖਣੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਨਾਰਥਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣੇ।

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ : ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ-8 (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ ਤੇ ਲੇਖ ਰਚਨਾ (ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ)

कक्षा : छठी
(2) हिन्दी (प्रथम भाषा)

मूल उद्देश्य

1. अपने मानसिक स्तर के अनुसार विद्यार्थी हिन्दी भाषा (उच्चरित तथा लिखित) को ठीक समझ सके ।
लिखित भाषा को शुद्ध हिन्दी भाषा में लिख सके ।
2. विद्यार्थियों में राष्ट्रीय, सांस्कृतिक एवं मानवीय मूल्यों का बोध एवं विकास हो सके ।

सामान्य उद्देश्य

पढ़ाई

1. विद्यार्थी पठन-सामग्री को ऊँचा बोलकर एवं चुपचाप मन में गति के साथ पढ़ सके ।
2. पढ़ते समय वाक्य में लगे विराम-चिह्नों के अनुसार लेखक के हाव-भाव को समझ सके ।
3. छपी सामग्री के अतिरिक्त अपने हाथ का लिखा हुआ एवं दूसरे का हस्त-लिखित गति के साथ पढ़ सके ।
4. कविता अथवा गीत को लय के साथ पढ़ कर रसानुभूति कर सके ।
5. कहानी, निबन्ध एवं समाचार-पत्र आदि को प्रवाह के साथ पढ़कर समझ सके ।

ग्रहण करना

(क) सुनकर ग्रहण करना

1. विद्यार्थी दूसरे के विचारों को एकाग्रता से सुनकर समझ सके ।
2. विद्यार्थी वक्ता के शुद्ध-अशुद्ध उच्चारण में भेद कर सके ।
3. कविता एवं गीतों को सुनकर उनका रसास्वादन कर सके ।

(ख) पढ़कर ग्रहण करना

पाठ्य-सामग्री को पढ़कर उसका भाव ग्रहण कर सके ।

मौखिक अभिव्यक्ति

विद्यार्थी अपने विचारों को शुद्ध, सरल एवं प्रवाहपूर्ण भाषा में प्रकट करने में समर्थ हो सके ।

लिखित अभिव्यक्ति

1. विद्यार्थी यथासंभव सुन्दर, साफ़ तथा गतिपूर्ण ढंग से शुद्ध भाषा में लिख सके । पठित सामग्री पर आधारित पूछे गए प्रश्नों के ठीक उत्तर दे सकें ।
2. वह अपने विचारों को उपयुक्त शब्दावली का प्रयोग करके सरल वाक्यों पर आधारित अनुच्छेदों में लिख सकें ।
3. वह अपने अनुभव को गद्य/पद्य में अभिव्यक्त कर सके ।

पाठ्यक्रम

1. पद्यांश की सप्रसंग व्याख्या
2. पाठ्य-पुस्तक में से 6 लघूत्तर प्रश्न
3. पाठ्य-पुस्तक में से 3 निबन्धात्मक प्रश्न
4. पारिभाषिक व्याकरण
5. व्यावहारिक व्याकरण
 - लिंग और वचन परिवर्तन
 - भाववाचक संज्ञा और विशेषण निर्माण
 - समानार्थक शब्द और विपरीतार्थक शब्द
 - वाक्यांशों के लिए शब्द
 - शब्द-शुद्धि
 - विराम चिह्न
 - कठिन शब्दों/मुहावरों/लोकोक्तियों के अर्थ सहित वाक्य प्रयोग
 - संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण, क्रिया शब्दों की वाक्यों में पहचान
6. निबन्ध
7. पत्र/प्रार्थना -पत्र

नोट:

1. इस स्तर पर लगभग 15 निबन्ध लिखने का अभ्यास करवाया जाये। निबन्धों के कुछ विषय इस प्रकार हो सकते हैं :-
 - मेरा गाँव / स्कूल / नगर/ संस्था आदि
 - घटना, दृश्य, भवन
 - महापुरुषों की जीवनियों से सम्बन्धित
 - त्योहार, स्थानीय मेले, ऋतुएं
 - खेल प्रतियोगिताएं
2. पत्र / प्रार्थना- पत्र
पत्र:- अपने मित्र, सम्बन्धी अथवा घर के किसी सदस्य को अपनी आवश्यकता बताते हुए तथा कोई सूचना देने के लिए पत्र लिखने का अभ्यास करवाना ।
प्रार्थना -पत्र: विद्यार्थियों को अलग - अलग विषयों (जैसे अवकाश के लिए, मैच खेलने की अनुमति लेने के लिए आदि) पर प्रार्थना -पत्र लिखने का अभ्यास करवाना। लगभग 10 पत्र/ प्रार्थना लिखने का अभ्यास करवाया जाये ।

पाठ्य-पुस्तक : हिन्दी पुस्तक -6 (प्रथम भाषा) (पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित)

कक्षा सातवीं
हिन्दी (प्रथम भाषा)
(पाठ्यक्रम)

1. पद्यांश की सप्रसंग व्याख्या
2. पाठ्य-पुस्तक में से 6 लघूत्तर प्रश्न
3. पाठ्य-पुस्तक में से 3 निबन्धात्मक प्रश्न
4. पारिभाषिक व्याकरण
5. व्यावहारिक व्याकरण
 - लिंग और वचन परिवर्तन
 - भाववाचक संज्ञा और विशेषण निर्माण
 - विपरीतार्थक शब्द
 - पर्यायवाची शब्द
 - शब्द - शुद्धि
 - संधि
 - समास
 - उपसर्ग
 - प्रत्यय
 - विराम चिह्न
 - कठिन शब्दों / मुहावरों / लोकोक्तियों के अर्थ सहित वाक्य प्रयोग
 - क्रिया विशेषण, संबंध बोधक, योजक, विस्मयादि बोधक शब्दों की वाक्यों में पहचान
6. निबन्ध
7. पत्र / प्रार्थना-पत्र

पाठ्य-पुस्तक : हिन्दी पुस्तक -7 (प्रथम भाषा) (पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित)

कक्षा आठवीं
हिन्दी (प्रथम भाषा)
कक्षा आठवीं

1. पद्यांश की सप्रसंग व्याख्या
2. पाठ्य-पुस्तक में से 6 लघूत्तर प्रश्न
3. पाठ्य-पुस्तक में से 3 निबन्धात्मक प्रश्न
4. पारिभाषिक व्याकरण
5. व्यावहारिक व्याकरण
 - 1) भाग
 - लिंग / वचन परिवर्तन / विपरीतार्थक शब्द
 - भाववाचक संज्ञा और विशेषण निर्माण
 - पर्यायवाची शब्द
 - वाक्यांशों के लिए एक शब्द और शब्द शुद्धि
 - संधि
 - समास
 - उपसर्ग
 - प्रत्यय
 - 2) भाग
 - समरूपी भिन्नार्थक शब्द (वाक्य प्रयोग)
 - विराम चिह्न
 - कठिन शब्दों / मुहावरों / लोकोक्तियों के अर्थ सहित वाक्य-प्रयोग
 - संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण, क्रिया, क्रिया- विशेषण, सम्बन्ध बोधक, योजक, विस्मयादि बोधक शब्दों की वाक्यों में पहचान
6. निबन्ध
7. पत्र / प्रार्थना-पत्र

पाठ्य-पुस्तक: हिन्दी पुस्तक -8 (प्रथम भाषा) (पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित)

हिन्दी (द्वितीय भाषा)

उद्देश्य

1. पढ़ना

- i. विद्यार्थी पठन सामग्री को बोलकर और चुपचाप मन में पढ़ सकें ।
- ii. वह विराम चिह्नों के अनुसार और शुद्ध उच्चारण के साथ पढ़ सकें ।

- iii. छपी सामग्री के अतिरिक्त वह हस्तलिखित भी गति के साथ पढ़ सके ।
- iv. वह हिन्दी और पंजाबी की ध्वनियों में अन्तर कर सके ।
- v. पाठ्य-पुस्तक के अतिरिक्त वह समाचार-पत्र, पत्रिका या किसी अन्य पुस्तक कविता, कहानी, लेख, वार्ता और सूचना आदि को प्रवाह के साथ पढ़ सके ।

2. ग्रहण करना

i. सुनकर ग्रहण करना

- विद्यार्थी दूसरे के विचारों को सुनकर समझ सके ।
- वह शुद्ध और अशुद्ध उच्चारण में भेद कर सके ।
- वह कहानी, चुटकले, कविता एवं गीतों आदि का रसास्वादन कर सके ।

ii. पढ़कर ग्रहण करना

- विद्यार्थी पाठ्य-पुस्तक को पढ़कर उसका भाव ग्रहण कर सके ।
- वह पाठ्य-पुस्तक के पाठों का सार बता सके तथा प्रश्नों के उत्तर दे सके ।
- पुस्तक के अन्त में दिए शब्द-कोश का प्रयोग करना सीख सके ।

3. अभिव्यक्ति

i. मौखिक अभिव्यक्ति

- विद्यार्थी अपने विचारों को सरलता से तथा प्रवाह के साथ प्रकट कर सके ।
- वह अपने आस-पास के लोगों के साथ हिन्दी में बात कर सके ।
- वह किसी देखी-सुनी घटना या समाचार को बता सके ।

ii. लिखित अभिव्यक्ति

- विद्यार्थी देवनागरी लिपि के अक्षरों को सुन्दर ढंग से लिख सके ।
- वह देवनागरी लिपि के शब्दों और गुरुमुखी लिपि के शब्दों में अन्तर करके उन्हें लिख सके ।
- वह पाठ्य-पुस्तक में से पढ़ी गई सामग्री में से पूछे गए सभी प्रश्नों के उत्तर शुद्ध रूप में लिख सके ।
- अपने विचारों को लिखकर प्रकट कर सके ।
- व्यावहारिक व्याकरण का ज्ञान प्राप्त कर सके ।

छठी श्रेणी (द्वितीय भाषा) पाठ्यक्रम

1. पाठ्य-पुस्तक में से कविता लेखन
 2. पाठ्य-पुस्तक में से पाँच लघूत्तर प्रश्न (लगभग 20 शब्दों में)
 3. पाठ्य-पुस्तक में से निबन्धात्मक प्रश्न (लगभग 60 शब्दों में)
(जैसे कहानी का सार/कोई घटना/ संदेश)
 4. पंजाबी शब्दों के हिन्दी रूप
 5. कठिन शब्दों/मुहावरों का अर्थ सहित वाक्य प्रयोग
 6. व्याकरण
 - i. लिंग परिवर्तन
 - ii. वचन परिवर्तन
 - iii. भाववाचक संबा
 - iv. विशेषण निर्माण
 - v. समानार्थक शब्द
 - vi. विपरीतार्थक शब्द
 - vii. शब्द शुद्धि
 - viii. विराम चिह्न
 - ix. संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण, कारक की पहचान
 7. निबन्ध
 8. प्रार्थना-पत्र / कहानी रचना
- पाठ्य-पुस्तक : आओ हिन्दी सीखें -6 (पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित)

सातवीं श्रेणी (द्वितीय भाषा) पाठ्यक्रम

1. सरलार्थ
2. पाठ्य-पुस्तक में से लघूत्तर प्रश्न (लगभग 20 शब्दों में)
3. पाठ्य-पुस्तक में से निबन्धात्मक प्रश्न (लगभग 60 शब्दों में)
4. पंजाबी शब्दों के हिन्दी रूप
5. कठिन शब्दों / मुहावरों का अर्थ सहित वाक्य प्रयोग

6. व्याकरण

- लिंग परिवर्तन
- वचन परिवर्तन
- भाववाचक संज्ञा
- विशेषण निर्माण
- समानार्थक शब्द
- विपरीतार्थक शब्द,
- शब्द शुद्धि
- विराम चिह्न
- क्रिया, काल, पुरुष, वाच्य, क्रिया विशेषण, सम्बन्ध बोधक, योजक, विस्मयादि बोधक की पहचान।

रचना भाग

7. निबन्ध

8. पारिवारिक पत्र/प्रार्थना-पत्र / कहानी रचना

पाठ्य-पुस्तक : आओ हिन्दी सीखें -7 (पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित)

आठवीं श्रेणी
(द्वितीय भाषा)
पाठ्यक्रम

(क) पाठ्य-पुस्तक

1 सरलार्थ

2 पाठ्य-पुस्तक में से पाँच लघुतर प्रश्न (लगभग 30 शब्दों में)

3 पाठ्य-पुस्तक में से निबन्धात्मक प्रश्न (लगभग 75 शब्दों में)(जैसे कहानी का सार/कोई घटना/संदेश)

4 पंजाबी से हिन्दी में अनुवाद

i. पंजाबी शब्दों के हिन्दी समानार्थक शब्द

ii. सरल पंजाबी वाक्यों का हिन्दी अनुवाद

5 कठिन शब्दों के अर्थ

6 मुहावरे / लोकोक्तियाँ (केवल वाक्य प्रयोग)

(ख) व्याकरण

1 भाववाचक संज्ञा

2 लिंग परिवर्तन

3 वचन परिवर्तन

4 विशेषण निर्माण

5 विपरीतार्थक शब्द

6 पर्यायवाची शब्द

7 वाक्यांशों के लिए एक शब्द

8 शब्द शुद्धि

9 विराम चिह्न

10 संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण, क्रिया, क्रिया-विशेषण, सम्बन्ध बोधक, योजक, विस्मयादि बोधक की पहचान।

(ग) रचना भाग

i निबन्ध

ii पत्र / प्रार्थना-पत्र

पाठ्य-पुस्तक : आओ हिन्दी सीखें -8 (पंजाब शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित)

3. English

Class VI

Unit I Reading Skills

One seen passage and one unseen passage followed by Comprehension questions.

Unit II (Textbook)

Lessons

1. Brave Sunderlal
2. The Bangle-Seller
3. A Story from Bapu's Life
4. The Three Fish
5. Sajjan, the Robber
6. Letters from A Father to his Daughter
7. From Walking to Flying
8. The Kabuliwallah
9. Games for Fun
10. The Gift
11. Fire! Fire!
12. Conversation

Poems

- (i) Night
- (ii) My Shadow
- (iii) The Blind Beggar
- (iv) The Clock
- (v) Who has Seen the Wind?

Unit III (GRAMMAR)

1. Noun
 - i. Noun-Number
 - ii. Noun-Gender
2. Pronouns
3. Adjectives
4. Verbs
5. Adverbs
6. Tenses
7. Prepositions
8. Conjunctions
9. Articles
10. The Sentence
11. Punctuation
12. Occupations
13. Young Ones
14. Homes of People/Things/Animals
15. Synonyms and Antonyms
16. Homonyms

Unit IV (COMPOSITION)

- (i) Letter Writing
- (ii) Paragraph Writing
- (iii) Story Writing

Prescribed books

1. Textbook for Class VI, prescribed by Punjab School Education Board.
2. Grammar and Composition for Class VI, prescribed by Punjab School Education Board.

Class VII

Subject English

Unit I Reading Skills

One seen passage and one unseen passage followed by Comprehension questions.

Unit II (Textbook)

Lessons

1. How The Camel got Its Hump
2. The Selfish Giant
3. Deserts
4. Reaching for the Stars
5. Birbal Hits Back
6. Kindness always Pays
7. Let's Meet Them
8. A Clean Confession
9. The Child's Return-I
10. The Child's Return-II
11. A Letter From A Son to his Mother
12. The Olympic Games

Poems

- (i) My Shadow
- (ii) The Fox and the Grapes
- (iii) The Ice Cream Man
- (iv) The Master Plan
- (v) The Wind

Unit-III (GRAMMAR)

1. The Noun
2. Noun: Number
3. Noun: Gender
4. Nouns: Countable and Uncountable
5. Nouns: Possessive Case
6. Verbs: Main and Helping Verbs
7. Kinds of Verbs
8. Agreement of the Verb with its subject
9. Active and Passive Voice
10. The Sentence
11. The Pronoun
12. The Adjective

13. The Adverb
14. The Preposition
15. The Conjunction
16. Tenses
17. Direct and Indirect Speech
18. Use of Articles
19. Punctuation
20. Interjection

Unit-IV (COMPOSITION)

- (i) Letter Writing
- (ii) Creative Writing (Paragraph Writing, Story Writing)

Prescribed books

1. Textbook for Class VII, prescribed by Punjab School Education Board.
2. Grammar and Composition for Class VII, prescribed by Punjab School Education Board.

Class VIII

Subject English

Unit I Reading Skills

One seen passage and one unseen passage followed by Comprehension questions.

Unit II (Textbook)

Lessons

2. Abdul Hamid
3. Say 'NO'!
4. How Daddy Decided What He Wanted to be
5. Three Questions
6. Our National Symbols
7. A Robot Called Makito
9. The Punjab-A Glimpse
10. Childhood
11. Two Memorable Speeches
12. Saint Ravidas
13. Our Civilisation-I
14. Our Civilisation-II

Poems:-

- (I) True Growth
- (ii) Abou Ben Adhem
- (iii) This is My Prayer To Thee
- (iv) Lucy Gray
- (v) Sympathy
- (vi) He That Is Down Needs Fear No Fall

Unit-III (GRAMMAR)

1. Parts of Speech
2. Nouns
3. The Pronoun
4. Adjectives
5. The Verb

6. The Tenses
7. Active and Passive Voice
8. The Adverbs
9. Non-Finite
10. The Determiners
11. The Sentence

Unit-IV (COMPOSITION)

1. Letter/Application Writing
2. Notices, Explaining Newspaper Headlines
3. Guided Creative Writing
4. Dialogue Writing
5. Completing an Incomplete Paragraph

Prescribed books

1. Textbook for Class VIII, prescribed by Punjab School Education Board.
2. Grammar and Composition for Class VIII, prescribed by Punjab School Education Board.

4. ਗਣਿਤ

ਛੇਵੀਂ (ਗਣਿਤ)

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

ਸਮਾਂ 3 ਘੰਟੇ

ਅਧਿਆਇ-1 ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ

ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ:- ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਅੰਤਰਣ, ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ, ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਆਮ ਜੀਵਨ (ਵਿਹਾਰਕ ਜੀਵਨ) ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਬਰੈਕਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਰੋਮਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ।

ਅਧਿਆਇ-2 ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ, ਸੰਖਿਆ ਰੇਖਾ, ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਗੁਣ, ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੇ।

ਅਧਿਆਇ-3 ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ

ਗੁਣਨਖੰਡ ਅਤੇ ਗੁਣਜ, ਅਭਾਜ ਅਤੇ ਭਾਜ ਸੰਖਿਆਵਾਂ, ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਭਾਗ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਸਾਂਝੇ ਗੁਣਨਖੰਡ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਗੁਣਜ, ਭਾਗ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਿਯਮ, ਅਭਾਜ ਗੁਣਨਖੰਡਣ, ਮਹੱਤਮ ਸਮਾਪਵਰਤਕ, ਲਘੁਤਮ ਸਮਾਵਰਤਕ, ਮ.ਸ.ਵ. ਅਤੇ ਲ.ਸ.ਵ. ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ।

ਅਧਿਆਇ-4 ਮੁਢਲੀਆਂ ਰੇਖਾ ਗਣਿਤਿਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ

ਬਿੰਦੂ, ਰੇਖਾ ਖੰਡ, ਇੱਕ ਰੇਖਾ, ਕਾਟਵੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਸਮਾਨ -ਅੰਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਕਿਰਨ, ਵਕਰ, ਬਹੁਭੁਜ, ਕੋਣ ਤਿਭੁਜ, ਚਤੁਰਭੁਜ, ਚੱਕਰ।

ਅਧਿਆਇ-5 ਮੁਢਲੇ ਅਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ

ਰੇਖਾ ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ, ਕੋਣ: ਸਮਕੋਣ ਅਤੇ ਸਰਲ ਕੋਣ, ਕੋਣ: ਨਿਊਨ ਕੋਣ, ਅਧਿਕ ਕੋਣ, ਰਿਫੈਲਕਸ / ਪ੍ਰਤਿਵਰਤੀ ਕੋਣ, ਕੋਣ: ਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ, ਲੰਬ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਤਿਕੋਣਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਚਤੁਰਭੁਜ, ਬਹੁਭੁਜ, ਤਿੰਨ ਪਸਾਰੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ/ਆਕਾਰ।

ਅਧਿਆਇ-6 ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸੰਖਿਆ ਰੇਖਾ ਤੇ ਨਿਰੂਪਣ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਮਬੱਧਤਾ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ: ਸੰਖਿਆ ਰੇਖਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣਾ।

ਅਧਿਆਇ-7 ਭਿੰਨਾਂ

ਇੱਕ ਭਿੰਨ, ਸੰਖਿਆ ਰੇਖਾ ਉੱਤੇ ਭਿੰਨ, ਉਚਿਤ ਭਿੰਨ, ਅਣਉਚਿਤ ਭਿੰਨ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਭਿੰਨ, ਤੁਲ ਭਿੰਨਾਂ, ਭਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸਰਲਤਮ ਰੂਪ, ਸਮਾਨ ਭਿੰਨਾਂ, ਭਿੰਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ, ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਭਿੰਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ। ਭਿੰਨਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ, ਸਮਾਨ ਭਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣਾ, ਹਰੇਕ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ।

ਅਧਿਆਇ-8 ਦਸ਼ਮਲਵ

ਦਸ਼ਮਲਵ (ਦਸਵੇਂ, ਸੌਵੇਂ), ਦਸ਼ਮਲਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ।

ਅਧਿਆਇ-9 ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ

ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਨਾ, ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਇੰਦਰਾਜ, ਚਿੱਤਰ-ਆਲੇਖ, ਚਿੱਤਰ-ਆਲੇਖ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਚਿੱਤਰ-ਆਲੇਖ ਖਿੱਚਣਾ, ਛੜ-ਗ੍ਰਾਫ, ਛੜ-ਗ੍ਰਾਫ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਛੜ-ਗ੍ਰਾਫ ਖਿੱਚਣੇ।

ਅਧਿਆਇ-10 ਖੇਤਰ ਮਿਤੀ

ਪਰਿਮਾਪ/ਘੇਰਾ (ਆਇਤ, ਸਮਭੁਜੀ ਚਿੱਤਰ ਦਾ), ਖੇਤਰਫਲ (ਅਇਤ, ਵਰਗ ਦਾ)।

ਅਧਿਆਇ-11 ਬੀਜ ਗਣਿਤਕ

ਪ੍ਰਤੀਰੂਪ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ, ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਰੂਪ ਪਤਾ ਕਰਨੇ, ਸਧਾਰਣ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਅੰਕ ਗਣਿਤ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਚਲਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅੰਜਕ, ਵਿਹਾਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਵਿਅੰਜਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ , ਸਮੀਕਰਣ ਕੀ ਹੈ ? ਇੱਕ ਸਮੀਕਰਣ ਦਾ ਹੱਲ, ਇੱਕ ਸਮੀਕਰਣ ਦਾ ਹੱਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ, ਸਮੀਕਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ।

ਅਧਿਆਇ-12 ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਅਨੁਪਾਤ

ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਅਨੁਪਾਤ, ਇਕਾਈ ਵਿਧੀ ।

ਅਧਿਆਇ-13 ਸਮਮਿਤੀ

ਸਮਮਿਤੀ ਅਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ, ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਮਮਿਤੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਹੋਣ, ਬਹੁ ਸਮਮਿਤੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਅਤੇ ਸਮਮਿਤੀ।

ਅਧਿਆਇ-14 ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਰੇਖਾ ਗਣਿਤ

ਰੇਖਾ ਖੰਡ ਖਿੱਚਣਾ, ਚੱਕਰ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਲੰਬ ਸਮਦੁਭਾਜਕ, ਕੋਣ ਮਾਪਕ (ਡੀ) ਨਾਲ ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ 60° , 120° ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਦਿੱਤੇ ਕੋਣਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਣ ਦੀ ਰਚਨਾ, 30° , 45° , 90° ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਪਰਕਾਰ ਨਾਲ ਰਚਨਾ, ਦਿੱਤੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਿੰਦੂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਸਮਾਂਤਰ ਰੇਖਾ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਯੋਗੀ

ਕਿਰਿਆਵਾਂ

1. (i) ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਚਿਪਕਾ ਕੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਕਿ ਜੋੜ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਵਟਾਂਦਰਾ ਨਿਯਮ ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਸਹੀ ਹੈ।
(ii) ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਚਿਪਕਾ ਕੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਕਿ ਗੁਣਾ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਵਟਾਂਦਰਾ ਨਿਯਮ ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਸਹੀ ਹੈ।
2. 1 ਤੋਂ 100 ਵਿੱਚਲੀਆਂ ਅਭਾਜ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇਰੇਟੋਸਥੀਨਜ਼ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
3. (i) ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਘਣ ਦੇ ਜਾਲੀਦਾਰ ਨਮੂਨੇ (ਨੈੱਟ) ਤੋਂ ਘਣ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਫਲਕਾਂ, ਸਿਖਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
(ii) ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਜਾਲੀਦਾਰ ਨਮੂਨੇ (ਨੈੱਟ) ਤੋਂ ਘਣ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
4. ਕਾਗਜ਼ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਅਤੇ ਚਿਪਕਾ ਕੇ/ ਮਾਰਿਸ ਦੀਆਂ ਤੀਲੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਾਪਵਰਤਕ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
5. ਦੀਵਾਰ ਘੜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣਾ।
6. ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਤਿਕੋਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕੋਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤਿਕੋਣਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰਨਾ।
7. ਸੈੱਟ-ਸੁਕੇਅਰ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ
(i) ਵਰਗ (ii) ਆਇਤ (iii) ਸਮਾਂਤਰ ਚਤੁਰਭੁਜ (iv) ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ (v) ਸਮਲੰਬ ਚਤੁਰਭੁਜ
8. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਬਟਨ/ਗੀਟੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਕਰਨਾ।
9. 10×10 ਗਰਿਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ 0.25, 0.5, 0.75, 0.68 ਆਦਿ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ।
10. ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਪਦਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਉਣੀ।
11. ਇੱਕ ਚਲ ਵਾਲੇ ਰੇਖੀ ਸਮੀਕਰਣ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ।
12. (i) ਗ੍ਰਾਫ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦਾ ਛਾਪ ਲੈ ਕੇ, ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੱਥ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
(ii) ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਛੜ ਗ੍ਰਾਫ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਣਾ।
13. ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਮਿਤੀ ਭੁਜਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਤਾ ਕਰਨੀ।
(i) ਸਮਭੁਜੀ ਤਿਕੋਣ (ii) ਸਮਦੋਭੁਜੀ ਤਿਕੋਣ (iii) ਵਰਗ (iv) ਆਇਤ (v) ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ
14. ਦੋ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਇੱਕਠੇ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਚਿਪਕਾ ਕੇ ਛੜ ਗ੍ਰਾਫ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ
ਵਿਸ਼ਾ ਗਣਿਤ
ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

ਸਮਾਂ 3 ਘੰਟੇ

1. ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ:

ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਦੇ ਗੁਣ- ਜੋੜ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਬੰਦ (Closure) ਗੁਣ; ਘਟਾਓ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਬੰਦ (Closure) ਗੁਣ, ਜੋੜ ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਟਾਂਦਰਾ ਗੁਣ, ਜੋੜ ਦਾ ਸਹਿਚਾਰਤਾ ਗੁਣ, ਜੁੜਨਯੋਗ ਤਤਸਮਕ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ-ਇੱਕ ਧਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿਣਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਾ, ਦੋ ਰਿਣਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ, ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਵੱਧ ਰਿਣਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਗੁਣਨਫਲ। ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ ਦਾ ਗੁਣ:- ਗੁਣਾ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਬੰਦ (Closure) ਗੁਣ, ਗੁਣਾ ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਟਾਂਦਰਾ ਗੁਣ, ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਲ ਗੁਣਾ, ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਤਸਮਕ, ਗੁਣਾ ਦਾ ਸਹਿਚਾਰਤਾ ਗੁਣ, ਗੁਣਾ ਦਾ ਵੰਡਕਾਰੀ ਗੁਣ, ਗੁਣਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਣਾ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਭਾਗ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਭਾਗ ਦੇ ਗੁਣ।

2. ਭਿੰਨਾਂ ਅਤੇ ਦਸ਼ਮਲਵ:

ਭਿੰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਆਨ, ਭਿੰਨਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ- ਇੱਕ ਭਿੰਨ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਗੁਣਾ, ਭਿੰਨ ਦੀ ਭਿੰਨ ਨਾਲ ਗੁਣਾ; ਭਿੰਨਾਂ ਦੀ ਭਾਗ-ਭਿੰਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਭਾਗ, ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਭਿੰਨ ਨਾਲ ਭਾਗ, ਇੱਕ ਭਿੰਨ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਭਿੰਨ ਨਾਲ ਭਾਗ। ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਆਨ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ- ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ 10,100 ਅਤੇ 1000 ਨਾਲ ਗੁਣਾ। ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਭਾਗ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ 10,100 ਅਤੇ 1000 ਨਾਲ ਭਾਗ। ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਭਾਗ।

3. ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ:

ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕਠਾ, ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਮੁੱਲ, ਅੰਕਗਣਿਤਕ ਮੱਧਮਾਨ-ਵਿਚਲਣ ਸੀਮਾ, ਬਹੁਲਕ-ਵੱਡੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਲਕ, ਮੱਧਿਕਾ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਛੜ ਗਰਾਫ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ- ਇੱਕ ਸਕੇਲ (ਜਾਂ ਮਾਪਦੰਡ) ਨੂੰ ਚੁਣਨਾ, ਸੰਯੋਗ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ।

4. ਸਰਲ ਸਮੀਕਰਣ:

ਦਿਮਾਗੀ ਖੇਡ, ਸਮੀਕਰਣ ਬਣਾਉਣਾ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸਮੀਖਿਆ, ਸਮੀਕਰਣ ਕੀ ਹੈ?- ਇੱਕ ਸਮੀਕਰਣ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ, ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਸਮੀਕਰਣ, ਵਿਹਾਰਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਲ ਸਮੀਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

5. ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕੋਣ:

ਰੇਖਾ, ਸਬੰਧਿਤ ਕੋਣ- ਪੂਰਕ ਕੋਣ, ਸੰਪੂਰਕ ਕੋਣ, ਲਾਗਵੇਂ ਕੋਣ, ਰੇਖੀ ਜੋੜਾ, ਸਿਖਰ ਸਨਮੁੱਖ ਕੋਣ, ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ- ਕਾਟਵੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਤਿਰਛੀ ਰੇਖਾ, ਤਿਰਛੀ ਰੇਖਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣੇ ਕੋਣ, ਸਮਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਤਿਰਛੀ ਰੇਖਾ, ਸਮਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ।

6. ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਗੁਣ:

ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੀਆਂ ਮੱਧਿਕਾਵਾਂ, ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੇ ਸਿਖਰਲੰਬ, ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਕੋਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਗੁਣ, ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੋਣਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਗੁਣ, ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤ੍ਰਿਭੁਜਾਂ- ਸਮਭੁਜੀ ਅਤੇ ਸਮਦੋਭੁਜੀ, ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੀਆਂ ਦੋ ਭੁਜਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਪਾਂ ਦਾ ਜੋੜ, ਸਮਕੋਣ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਅਤੇ ਪਾਇਥਾਗੋਰਸ ਗੁਣ।

7. ਤ੍ਰਿਭੁਜਾਂ ਦੀ ਸਰਬੰਗਸਮਤਾ:

ਤਲ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸਰਬੰਗਸਮਤਾ, ਰੇਖਾਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਬੰਗਸਮਤਾ, ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਸਰਬੰਗਸਮਤਾ, ਤ੍ਰਿਭੁਜਾਂ ਦੀ ਸਰਬੰਗਸਮਤਾ, ਤ੍ਰਿਭੁਜਾਂ ਦੀ ਸਰਬੰਗਸਮਤਾ ਦੇ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਸਮਕੋਣ ਤ੍ਰਿਭੁਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਬੰਗਸਮਤਾ, ਗਿਆਨ ਵਧਾਉ ਕ੍ਰਿਰਿਆ।

8. ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ:

ਤੁੱਲ ਅਨੁਪਾਤ, ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ-ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਧੀ, ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦੇ ਅਰਥ, ਭਿੰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਨਾ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਭਿੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਨਾ, ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੂੰ ਸਧਾਰਣ ਭਿੰਨ ਜਾਂ ਦਸ਼ਮਲਵ ਵਿੱਚ ਬਦਲਨਾ, ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ, ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦੇ ਉਪਯੋਗ- ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਤੋਂ ਸੰਖਿਆ ਪਤਾ ਕਰਨੀ, ਅਨੁਪਾਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਘਾਟਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮੁੱਲ ਭਾਵ ਵੇਚ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਹਾਨੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਉਧਾਰ ਲਏ ਗਏ ਧਨ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਭਾਵ ਸਧਾਰਣ ਵਿਆਜ, ਅਨੇਕ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵਿਆਜ।

9. ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆ:

ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜਰੂਰਤ, ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆ ਕੀ ਹਨ? ਧਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਰਿਣਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ, ਮਿਆਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ, ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ, ਦੋ ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ, ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਿਆਵਾਂ (ਜੋੜ, ਘਟਾਉ, ਗੁਣਾ, ਭਾਗ)।

10. ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਜਿਆਮਿਤੀ:

ਇੱਕ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਰੇਖਾ ਦੇ ਸਮਾਂਤਰ ਉਸ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚਣਾ ਜੋ ਉਸ ਰੇਖਾ ਤੇ ਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਭੁਜਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਭੁਜਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ (SSS ਕਸੋਟੀ), ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਦੋ ਭੁਜਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਕੋਣ ਦਾ ਮਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ (SAS ਕਸੋਟੀ), ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਦੋ ਕੋਣਾਂ ਦੇ ਮਾਪ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਭੁਜਾ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ (ASA ਕਸੋਟੀ), ਇੱਕ ਸਮਕੋਣ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਭੁਜਾ ਅਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ (RHS ਕਸੋਟੀ)।

11. ਪਰਿਮਾਪ ਅਤੇ ਖੇਤਰਫਲ:

ਵਰਗ ਅਤੇ ਆਇਤ- ਆਇਤ ਦੇ ਭਾਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਭੁਜ, ਆਇਤਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਰਬੰਗਸਮ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਲਈ ਵਿਆਪੀਕਰਣ, ਸਮਾਂਤਰ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਚੱਕਰ ਦਾ ਘੇਰਾ, ਚੱਕਰ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਇਕਾਈਆਂ ਦਾ ਰੁਪਾਂਤਰਣ, ਉਪਯੋਗ।

12. ਬੀਜਗਣਿਤਕ ਵਿਅੰਜਕ:

ਵਿਅੰਜਕਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਇੱਕ ਵਿਅੰਜਕ ਦੇ ਪਦ, ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਪਦ, ਇੱਕ ਪਦੀ, ਦੋ ਪਦ, ਤਿੰਨ ਪਦ ਅਤੇ ਬਹੁਪਦ, ਬੀਜ ਗਣਿਤਕ ਵਿਅੰਜਕਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਉ, ਕਿਸੀ ਵਿਅੰਜਕ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ, ਬੀਜਗਣਿਤਕ ਵਿਅੰਜਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ- ਸੂਤਰ ਅਤੇ ਨਿਯਮ।

13. ਘਾਤ-ਅੰਕ ਅਤੇ ਘਾਤ:

ਘਾਤ-ਅੰਕ, ਘਾਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ- ਇੱਕ ਹੀ ਆਧਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਘਾਤਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ, ਇੱਕ ਹੀ ਆਧਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਘਾਤਾਂ ਦੀ ਭਾਗ, ਇੱਕ ਘਾਤ ਦੀ ਘਾਤ ਲੈਣਾ, ਸਮਾਨ ਘਾਤ-ਅੰਕ ਵਾਲੀਆਂ ਘਾਤਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ, ਸਮਾਨ ਘਾਤ-ਅੰਕ ਵਾਲੀਆਂ ਘਾਤਾਂ ਨਾਲ ਭਾਗ। ਘਾਤ-ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਫੁੱਟਕਲ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਰੂਪ ਦਰਸਾਉਣਾ।

14. ਸਮਮਿਤੀ:

ਸਮ ਬਹੁਭੁਜਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਮਮਿਤੀ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਘੁੰਮਣ ਸਮਮਿਤੀ, ਰੇਖੀ ਸਮਮਿਤੀ ਅਤੇ ਘੁੰਮਣ ਸਮਮਿਤੀ।

15. ਠੋਸ ਆਕਾਰਾਂ ਦਾ ਚਿਤਰਣ:

ਤਲ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਠੋਸ ਆਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਫਲਕ ਕਿਨਾਰੇ ਅਤੇ ਸਿਖਰ, 3D- ਆਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਜਾਲ (ਨੈੱਟ), ਇੱਕ ਸਮਤਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਠੋਸਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣਾ, ਤਿਰਛੇ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਚਿੱਤਰ, ਸਮਦੂਰੀ ਚਿੱਤਰ, ਠੋਸ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਚਿੱਤਰਣ, ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਯੋਗੀ

ਕਿਰਿਆਵਾਂ

1. ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
2. ਦੋ ਅਸਮਾਨ ਭਿੰਨਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਰਿਆ।
3. ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
4. ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਕੋਣਾਂ ਦਾ ਜੋੜ 180° ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
5. ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਕੋਣ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦੋ ਸਨਮੁੱਖ ਕੋਣਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
6. ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੀਆਂ ਮੱਧਿਕਾਵਾਂ ਸੰਗਾਮੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
7. ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦੇ ਲੰਬ ਦੁਭਾਜਕ ਸੰਗਾਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

8. ਤਿਭੁਜ ਦੇ ਕੋਣਾਂ ਦੇ ਸਮਦੁਭਾਜਕ ਸੰਗਾਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
9. ਪਾਈਥਾਗੋਰਸ ਥਿਊਰਮ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
10. ਤਿਭੁਜ ਦੀ ਸਰਬੰਗਸਮਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ।
11. ਤਿਭੁਜ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਭੁਜਾਵਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕੋਣ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
12. ਪੇਪਰ ਕੱਟਕੇ ਅਤੇ ਮੋੜ ਕੇ ਘਣ ਅਤੇ ਘਣਾਵ ਬਣਾਉਣਾ।
13. ਆਇਤ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ।
14. ਤਿਭੁਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ:
 - ਜਦੋਂ ਤਿੰਨੇ ਭੁਜਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ।
 - ਦੋ ਭੁਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਕੋਣ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।
 - ਇੱਕ ਭੁਜਾ ਅਤੇ ਸਿਰਿਆਂ ਦੇ ਕੋਣ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ।
 - ਇੱਕ ਕਰਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭੁਜਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ।

ਅੱਠਵੀਂ (ਗਣਿਤ)

ਸਿਲੇਬਸ

ਇਕਾਈ: 1 ਬੀਜ ਗਣਿਤ

ਵਰਗ ਅਤੇ ਵਰਗਮੂਲ— ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਰਗ ਅਤੇ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਪੂਰਨ ਵਰਗ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਵਰਗ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ; ਵਰਗਮੂਲ: ਅਭਾਜ ਗੁਣਨਖੰਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਅਤੇ ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਅਤੇ ਵਰਗਮੂਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।

ਘਣ ਅਤੇ ਘਣਮੂਲ— ਧਨ, ਰਿਣ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਅਤੇ ਪਰਿਮੇਯ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਘਣ-ਗੁਣਾ ਦੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ, ਘਣਮੂਲ-ਗੁਣਨਖੰਡਾਂ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਦੇ ਅੰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ।

ਪਰਿਮੇਯ ਘਾਤ ਅੰਕ ਅਤੇ ਕਰਣੀਆਂ— ਘਾਤ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਣੀਆਂ ਨੂੰ ਘਾਤ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ, $x^m \times x^n = x^{m+n}$, $x^m \div x^n = x^{m-n}$, $(x^m)^n = x^{mn}$, $x^{-m} = 1/x^m$ ਸੂਤਰ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।

ਬੀਜ ਗਣਿਤਕ ਸਰਬਸਮਤਾਵਾਂ (ਸੂਤਰ)– ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੂਤਰਾਂ

$$(a+b)^2 = a^2 + b^2 + 2ab, (a-b)^2 = a^2 + b^2 - 2ab, (a+b)(a-b) = a^2 - b^2$$

$$(x+a)(x+b) = x^2 + (a+b)x + ab$$

$$(a+b+c)^2 = a^2 + b^2 + c^2 + 2ab + 2bc + 2ca$$

$$(a+b)^3 = a^3 + b^3 + 3ab(a+b) = a^3 + b^3 + 3a^2b + 3ab^2$$

$$(a-b)^3 = a^3 - b^3 - 3ab(a-b) = a^3 - b^3 - 3a^2b + 3ab^2$$

ਦੀ ਬੀਜ ਗਣਿਤਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੂਤਰਾਂ ਦੀ ਗੁਣਨਖੰਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ।

ਬਹੁਪਦ ਅਤੇ ਬਹੁਪਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ— ਬਹੁਪਦੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗੁਣਨਖੰਡ ਅਤੇ ਅੰਬੀ ਭਾਗ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡ ਕਰਨਾ।

ਇੱਕ ਚਲ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਘਾਤੀ ਸਮੀਕਰਣ— $\left(\frac{ax+b}{cx+d}\right) = k$ ਦੇ ਰੂਪ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੀਕਰਣਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨਾ,

ਸਮੀਕਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਰੋਜਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ।

ਇਕਾਈ: 2 ਵਪਾਰਕ ਗਣਿਤ

ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀ— ਲਾਭ, ਹਾਨੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨਾ, ਲਾਭ/ਹਾਨੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਤਾ ਕਰਨਾ, ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ/ਵੇਚ ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਲਾਭ/ਹਾਨੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ/ਵੇਚ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ੀ ਪਤਾ ਹੋਵੇ।

ਕਟੌਤੀ— ਕਟੌਤੀ, ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ, ਵੇਚ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਕਟੌਤੀ ਬਾਰੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ। ਕਟੌਤੀ, ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਵੇਚ ਮੁੱਲ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੂਤਰ। ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਲਾਭ/ਹਾਨੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।

ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਿਆਜ:—ਸਧਾਰਣ ਵਿਆਜ ਤੋਂ ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਿਆਜ ਦਾ ਸੰਕਲਪ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਿਆਜ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸੂਤਰ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਿਆਜ ਕੱਢਣ ਤੇ ਸੂਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਘਾਟੇ/ਵਾਧੇ ਲਈ, ਲਾਭ/ਹਾਨੀ ਲਈ, ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੋਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ।

ਇਕਾਈ: 3 ਖੇਤਰਮਿਤੀ

ਖੇਤਰਫਲ— ਸਮਾਂਤਰ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਤਿਕੋਣ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਸਮਲੰਬ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ।

ਚੱਕਰ ਦਾ ਪਰਿਮਾਪ ਅਤੇ ਖੇਤਰਫਲ—ਚੱਕਰ ਦੇ ਪਰਿਮਾਪ ਅਤੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦੇ ਸੂਤਰ ਬਣਾਉਣਾ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।

ਲੰਬ ਚੱਕਰੀ ਵੇਲਣ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਅਤੇ ਆਇਤਨ—ਵੇਲਣ ਦੀ ਟੇਢੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਕੁੱਲ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਅਤੇ ਘਣਫਲ ਦੇ ਸੂਤਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਲੰਬ ਚੱਕਰੀ ਸ਼ੰਕੂ—ਲੰਬ ਚੱਕਰੀ ਸ਼ੰਕੂ ਦੀ ਤਿਰਛੀ ਉਚਾਈ, ਟੇਢੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਕੁੱਲ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਅਤੇ ਘਣਫਲ ਦੇ ਸੂਤਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਗੋਲਾ ਅਤੇ ਅਰਧ ਗੋਲਾ—ਗੋਲੇ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ, ਘਣਫਲ, ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਦੀ ਟੇਢੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਅਤੇ ਘਣਫਲ ਦੇ ਸੂਤਰ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਇਕਾਈ: 4 ਰੇਖਾ ਗਣਿਤ

ਸਮਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ—ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਦੇ ਸਮਾਂਤਰ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਰੇਖਾਵਾਂ

—ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਉੱਤੇ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਲੰਬ ਰੇਖਾਵਾਂ

—ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਟਵੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣੇ ਅੰਤਰ ਖੰਡ (intercepts)

ਚਤੁਰਭੁਜਾਵਾਂ— ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਸਮਲੰਬ ਚਤੁਰਭੁਜ, ਸਮਾਂਤਰ ਚਤੁਰਭੁਜ, ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ, ਆਇਤ ਅਤੇ ਵਰਗ, ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।

ਚੱਕਰ: ਚੱਕਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਜੀਵਾ ਉੱਤੇ ਲੰਬ, ਚੱਕਰ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨ (ਬਰਾਬਰ) ਜੀਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਦੂਰੀ, ਚੱਕਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਕੋਣ, ਚਾਪ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਕੋਣ ਅਤੇ ਚੱਕਰ ਕੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਬਣੇ ਕੋਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ, ਇੱਕੋ ਚੱਕਰੀ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਕੋਣ, ਚੱਕਰੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ।

ਰਚਨਾਵਾਂ—ਚਤੁਰਭੁਜ ਸੰਬੰਧੀ ਰਚਨਾਵਾਂ, ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਸੰਬੰਧੀ ਰਚਨਾਵਾਂ।

ਇਕਾਈ: 5 ਅੰਕੜਾ ਵਿਗਿਆਨ

ਕੱਚੇ ਅੰਕੜੇ, ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਲਨ ਸੀਮਾ, ਔਸਤ (ਮੱਧਮਾਨ), ਬਾਰੰਬਾਰਤਾ ਸਾਰਣੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਵਰਗ ਅੰਤਰਾਲ, ਵਰਗ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਉਪਰਲੀ ਸੀਮਾ, ਹੇਠਲੀ ਸੀਮਾ, ਬਾਰੰਬਾਰਤਾ ਸਾਰਣੀਗਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਮੱਧਮਾਨ ਪਤਾ ਕਰਨਾ, ਆਇਤ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ।

ਨਿਯਤ ਪਾਠ—ਪੁਸਤਕ: ਗਣਿਤ-8 (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜੀ ਮਾਧਿਅਮ)

ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਯੋਗੀ

ਜਮਾਤ ਅੱਠਵੀਂ ਵਿਸ਼ਾ ਗਣਿਤ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ

28th

1. $(x+a)(x+b) = x^2+(a+b)x+ab$ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
2. $(a+b+c)^2 = a^2+b^2+c^2+2ab+2bc+2ca$ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
3. $(a+b)^3 = a^3+b^3+3a^2b+3ab^2$ ਨੂੰ ਮਾਡਲ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
4. $(a-b)^3 = a^3-b^3-3a^2b+3ab^2$ ਨੂੰ ਮਾਡਲ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
5. $a^3+b^3 = (a+b)(a^2-ab+b^2)$ ਨੂੰ ਮਾਡਲ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
6. $a^3-b^3 = (a-b)(a^2+ab+b^2)$ ਨੂੰ ਮਾਡਲ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
7. ਦੋ ਘਾਤੀ ਵਿਅੰਜਕ x^2+3x+2 ਦੇ ਗੁਣਨਪੰਡ ਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
8. $20x^3$ ਨੂੰ $5x$ ਨਾਲ ਵੰਡਣ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
9. ਇੱਕ ਕਾਟਵੀਂ ਰੇਖਾ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਸਮਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਕੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ।
10. ਜੇਕਰ ਤਿੰਨ ਸਮਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਇੱਕ ਕਾਟਵੀਂ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਰੇਖਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਟਵੀਂ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਗੀਆਂ।
11. ਚਤੁਰਭੁਜਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ (ਚਾਰਟ ਰਾਹੀਂ)।
12. ਪੇਪਰ ਮੋੜਨ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ।
13. ਪੇਪਰ ਮੋੜਨ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਵਿਕਰਣ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਮ-ਦੁਭਾਜਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
14. ਪੇਪਰ ਮੋੜਨ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਵਿਕਰਣ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਲੰਬ ਸਮ-ਦੁਭਾਜਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
15. ਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਆਇਤ ਦੇ ਵਿਕਰਣ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
16. ਸਮਾਂਤਰ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
17. ਚੱਕਰੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕੋਣਾਂ ਦਾ ਜੋੜ 180° ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
18. ਤਿਕੋਣ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦਾ ਸੂਤਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ।
19. ਆਇਤ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦਾ ਸੂਤਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ।
20. ਸਮਲੰਬ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦਾ ਸੂਤਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ।
21. ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ (ਜਦੋਂ ਦੋ ਵਿਕਰਣ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ)।
22. ਸਮਾਂਤਰ ਚਤੁਰਭੁਜ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦਾ ਸੂਤਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ।
23. ਚੱਕਰ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦਾ ਸੂਤਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ।
24. ਲੰਬ ਚੱਕਰੀ ਵੇਲਣ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
25. ਵੇਲਣ ਦੇ ਆਇਤਨ ਦਾ ਸੂਤਰ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
26. ਸ਼ੁੱਠ ਦੀ ਟੋਢੀ ਸਤ੍ਹਾ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
27. ਸ਼ੁੱਠ ਦਾ ਆਇਤਨ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
28. ਅੱਧੇ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਲੰਬ ਚੱਕਰੀ ਵੇਲਣ (ਵੇਲਣਕਾਰ ਬਰਤਨ) ਦਾ ਵਿਆਸ (ਸੈ. ਮੀ. ਇਕਾਈ ਵਿੱਚ) ਪਤਾ ਕਰਨਾ।

5. ਵਿਗਿਆਨ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਛੇਵੀਂ

ਸਿਲੇਬਸ

1. ਭੋਜਨ: ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? (Food: Where does it come from?) :-

ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾ, ਭੋਜਨ ਸਮਗਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ, ਭੋਜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੌਦੇ ਦੇ ਭਾਗ ਅਤੇ ਜੰਤੂ ਉਤਪਾਦ, ਜੰਤੂ ਕੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਭੋਜਨ ਦੇ ਤੱਤ (Components of Food) :-

ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?, ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ ਸਾਡੇ ਸ਼ਰੀਰ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?, ਸੰਤੁਲਿਤ ਆਹਾਰ, ਤਰੁੱਟੀ ਰੋਗ।

3. ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਕੱਪੜੇ ਤੱਕ (Fibre to Fabric) :-

ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ, ਰੇਸ਼ਾ, ਕੁਝ ਪੌਦੇ ਰੇਸ਼ਾ, ਸੂਤੀ ਧਾਗੇ ਦੀ ਕਿਤਾਈ, ਧਾਗੇ ਤੋਂ ਕੱਪੜੇ, ਕੱਪੜੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ।

4. ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਬਣਾਉਣਾ (Sorting Materials into Groups) :-

ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਗੁਣ।

5. ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਨਿਖੇੜਨ (Separation of Substance) :-

ਨਿਖੇੜਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ, ਨਿਖੇੜਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆ ਜਿਵੇਂ Threshing (ਥਰੈਸਿੰਗ), ਨਿਸਪਾਵਨ (Winnowing), ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਲੂਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ।

6. ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ (Changes around us) :-

ਕੀ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਦਾ ਉਲਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?, ਕੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?

7. ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੋ (Getting to Know Plants) :-

ਬੂਟੀ, ਝਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਰੁੱਖ, ਝਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਖਤਾਂ, ਤਣੇ, ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ, ਫੁੱਲ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ।

8. ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਤੀ (Body Movements) :-

ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਰੀਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਰਕਤ, ਮਨੁੱਖੀ ਖੋਪੜੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਪਿੰਜਰ, ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਚਾਲ।

9. ਸਜੀਵ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੋਗਿਰਦਾ (The living organisms and their Surroundings) :-

ਸਜੀਵ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੋਗਿਰਦਾ, ਸੰਜੀਵਾਂ ਲਈ ਖੋਜ, ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਣ, ਸਜੀਵਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਛਲੀਆਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਵਾਸਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ, ਸਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਲ ਨਿਕਾਸ (ਉਤਸਰਜਲ), ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਉੱਗਣ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ, ਕੁਝ ਜਲੀਏ ਆਵਾਸ, ਸਾਡੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਕੁਝ ਜੀਵ, ਕੀ ਸਾਰੇ ਸਜੀਵ ਪ੍ਰਜਨਨ ਕਰਦੇ ਹਨ?, ਕੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?

10 ਗਤੀ ਅਤੇ ਦੂਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਪਣ (Motion and Measurement of Distances) :-

ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤਹਿ ਕੀਤੀ, ਕੁਝ ਮਾਪਣ, ਮਾਪਣ ਦੀਆਂ ਮਾਣਕ, ਲੰਬਾਈ ਲਈ ਠੀਕ ਮਾਪ, ਕਿਸੀ ਵਰਕ-ਰੇਖਾ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਮਾਪਣਾ, ਸਾਡੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਸਤੂਆਂ, ਗਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

11. ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਪਰਿਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ (Light, Shadows and Reflections) :-

ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਲਪ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਵਸਤੂਆਂ, ਪਰਿਛਾਵਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?, ਸੂਈ ਛੇ ਕੈਮਰਾ, ਦਰਪਣ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ।

12. ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਸਰਕਟ (Electricity and Circuits) :-

ਬਿਜਲਈ ਸੈੱਲ, ਬਿਜਲੀ ਸੈੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਬਲਬ, ਬਿਜਲਈ ਸਰਕਟ, ਬਿਜਲੀ-ਸਵਿੱਚ, ਬਿਜਲੀ-ਚਾਲਕ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ-ਰੋਧਕ।

13. ਚੁੰਬਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੋਰੰਜਨ (Fun with Magnets) :-

ਚੁੰਬਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ ਗਿਆ, ਚੁੰਬਕੀ ਅਤੇ ਅਚੁੰਬਕੀ ਪਦਾਰਥ, ਚੁੰਬਕ ਦੇ ਧਰੁਵ, ਦਿਸ਼ਾ ਗਿਆਤ ਕਰਨੀ, ਆਪਣਾ ਚੁੰਬਕ ਖੁਦ ਬਣਾਉ, ਚੁੰਬਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਪਕਰਸ਼ਨ।

14. ਪਾਣੀ (Water) :-

ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਲ ਚੱਕਰ, ਮੁੜ ਮਹਾਂਸਾਗਰਾਂ ਵੱਲ, ਜੇਕਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਖਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਰਖਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?, ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

15. ਸਾਡੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਵਾ (Air Around us) :-

ਕੀ ਹਵਾ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਹਵਾ ਕਿਸ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?, ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

16. ਕੂੜੇ-ਕਰਕਟ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ (Garbage in and Garbage out) :-

ਕੂੜੇ-ਕਰਕਟ ਦਾ ਨਿਪਟਾਨ, ਵਰਗੀਕ੍ਰਮਪੋਸਟਿੰਗ, ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਪੁਨਰ ਚੱਕਰਨ, ਪਲਾਸਟਿਕ-ਵਰਦਾਨ ਜਾਂ ਅਭੀਸ਼ਾਪ।

ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਕਲਾਸ ਛੇਵੀਂ

1. ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟਾਰਚ, ਖੰਡ, ਚਰਬੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੀ ਪਰਖ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
2. ਕਿਸੇ ਤਰਲ ਦੀ ਘਣਤਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਰਨਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਘੁਲ ਠੋਸ ਤੈਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਤਲਛਟਣ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ।
4. ਰੇਤ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਫਿਲਟਰ ਪੇਪਰ ਰਾਹੀਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ।
5. ਮੌਮਬੱਤੀ ਦੀ ਜਲਣ ਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
6. ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਸ਼ਪਉਤਸਰਜਨ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
7. ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਟਾਰਚ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
8. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ।
9. ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਚਾਲਕ ਜਾਂ ਰੋਧਕ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ।
10. ਪ੍ਰਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਣਾ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਟਕਦਾ ਚੁੰਬਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ।
11. ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਗੈਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ।

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਸਿਲੇਬਸ)

ਵਿਗਿਆਨ

1. ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੌਸ਼ਣ (Nutrition Plants) :-

ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੌਸ਼ਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ, ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੌਸ਼ਣ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸਵੈਪੋਸ਼ੀ, ਪਰਪੋਸ਼ੀ, ਸੈਪਰੋਟੋਰੋਫਿਕ ਪੌਸ਼ਣ, ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਅਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਦਿ।

2. ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੌਸ਼ਣ (Nutrition in Animals) :-

ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਿਧੀ ਚਿੱਤਰ ਸਮੇਤ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੰਦ, ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਚਿੱਤਰ ਸਮੇਤ, ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ, ਘਾਹ-ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਜੰਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਚਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਮੀਬਾ ਵਿੱਚ ਪਾਚਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਆਦਿ।

3. ਤੰਤੂਆਂ ਸੰਬੰਧੀ (Fibre to Fabric):-

ਜੀਵ ਤੰਤੂ-ਉਨ ਤੇ ਸਿਲਕ ਕਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਾਨਵਰ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰੇਸ਼ਮ ਤੇ ਸਿਲਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨੀ ਤੰਤੂ, ਭਾਰਤੀ ਭੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਤਮ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਚਾਰਟ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ (Life History), ਕੋਕੋਨ ਤੋਂ ਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਦਿ।

4. ਤਾਪ (Heat) :-

ਗਰਮ ਅਤੇ ਫੰਡੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਡਾਕਟਰੀ ਥਰਮਾਮੀਟਰ, ਤਾਪਮਾਨ ਮਾਪਣਾ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ, ਥਰਮਾਮੀਟਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਣਾ, ਕੁਝ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਮਾਪਣ ਸੰਬੰਧੀ ਚਾਰਟ, ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਥਰਮਾਮੀਟਰ, ਤਾਪ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, ਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਹਿਣਨ ਦੇ ਹਾਂ, ਉਨੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਗਰਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

5. ਤੇਜ਼ਾਬਾਂ, ਖਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੂਣ (Acids, Bases and Salts) :-

ਤੇਜ਼ਾਬ ਅਤੇ ਖਾਰਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਇੰਨਡੀਕੇਟਰ ਲਿਟਮਸ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਡਾਈ, ਟਰਮੈਰਿਕ ਅਤੇ ਚਾਈਨਾ ਰੋਜ਼ ਇੰਨਡੀਕੇਟਰ, ਉਦਾਸੀਨਤਾ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉਦਾਸੀਨਤਾ, ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਦ।

6. ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪਰਿਵਰਤਨ (Physical and Chemical Changes) :-

ਭੌਤਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਰਸਾਇਣਕ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲੱਗਣਾ, ਰਵੇ ਬਣਾਉਣਾ।

7. ਮੌਸਮ, ਵਾਤਾਵਰਨ, ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਬੰਧੀ (Wealthes, Climate and Adaptations of Animals to Climate) :-

ਮੌਸਮ, ਮੌਸਮ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕਠੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਚਾਰਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਕੈਰਲਾ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਚਾਰਟ, ਟਰਾਪੀਕਲ ਵੱਰਖਾ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲ।

8. ਹਵਾਵਾਂ, ਤੁਫਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭੂਚਾਲਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ (Winds, storms And Cyclones) :-

ਹਵਾ ਦਾ ਦੁਬਾਅ, ਤੇਜ਼ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ, ਘੱਟ ਹਵਾ ਦੇ ਦੁਬਾਉ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਗਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਵਾਵਾਂ ਫੈਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਨਾ ਗਰਮ ਹਵਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਹਵਾ ਕਰੰਟ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ, ਤੁਫਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭੂਚਾਲਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਭਚਾਲਾਂ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹੀ, ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਚਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ।

9. ਮਿੱਟੀ (Soil) :-

ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਅਯੋਜਨ, ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਗੁਣ, ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚੂਸਣਾ, ਵਿੱਟੀ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ।

10. ਜੀਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹ ਲੈਣਾ (Respiration in Animals) :-

ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ, ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਹ ਪ੍ਰਦਾਲੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤਰ, ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਿਧੀ, ਦੂਜੇ ਜੰਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਲੈਣਾ/ਪਾਣੀ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਸਾਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੀ ਪੌਦੇ ਵੀ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

11. ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ (Transportation in Animals and Plants) :-

ਖੂਨ ਦੇ ਦੌੜ ਦਾ ਸਿਸਟਮ, ਦਿਲ, ਦਿਲ ਦੀ ਬਣਤਰ ਚਿੱਤਰ ਸਮੇਤ, ਦਿਲ ਬੀਟ ਅਤੇ ਪਲਸਰੇਟ ਚਾਰਟ, ਮਲ ਤਿਆਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਲੂਣ ਦਾ ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਵਹਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਸਪਉਤਸਰਜਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

12. ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਤੇ ਜਣਨ ਕਿਰਿਆ (Reproduction in Plants) :-

ਜਣਨ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਢੰਗ, ਅਲਿੰਗੀ ਜਣਨ ਕਿਰਿਆ, ਪ੍ਰਜਣਨ ਕਿਰਿਆ ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਪੋਰ ਦਾ ਬਣਨਾ, ਫੁੱਲ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਚਿੱਤਰ ਸਮੇਤ, ਪਰਾਗਣ ਦੇ ਢੰਗ, ਫਲ ਅਤੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਬਣਨਾ, ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਬਿਖਰਨਾ।

13. ਗਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਂ (Motion and Time) :-

ਚਾਲ, ਸਮਾਂ ਦਾ ਮਾਪ, ਸਧਾਰਨ ਪੈਡੂਲਮ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਚਾਲ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ, ਚਾਲ ਦਾ ਮਾਪ, ਦੂਰੀ-ਸਮਾਂ ਗਰਾਫ।

14. ਬਿਜਲਈ ਕਰੰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ (Electric Current and its effects) :-

ਕੁਝ ਬਿਜਲਈ ਸਰਕਟ ਕਮਪੋਨੈਂਟ ਲਈ ਸੰਕੇਤ, ਬਿਜਲਈ ਕਰੰਟ ਲਈ ਹੀਟਿੰਗ ਅਸਰ, ਟਿਊਬ ਲਾਈਟ ਅਤੇ CFL's, ਬਿਜਲਈ ਕਰੰਟ ਦਾ ਚੁੰਬਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਇਲੈਕਟਰੋਮੈਗਨਿਟ, ਬਿਜਲਈ ਘੰਟੀ।

15. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (Light) :-

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿਧੀਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪਰਾਵਰਤਨ ਲੈਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਾਂ ਦਾ ਬਣਨਾ, ਸੂਰਜੀ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਚਿੱਟੀ ਜਾਂ ਰੰਗਦਾਰ।

16. ਪਾਣੀ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਸਾਧਨ (Water a Precious Resource) :-

ਕਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਇੱਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਰੋਤ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਟੇਬਲ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੋਣਾ, ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਵੱਧਣਾ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਦਾ ਵੱਧਣਾ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੰਡ, ਪੌਦਿਆਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਆਟ ਦਾ ਅਸਰ।

17. ਜੰਗਲ, ਸਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰੇਖਾ (Forests, Our Life line) :-

ਜੰਗਲ ਦੀ ਸੈਰ, CO₂ ਅਤੇ O₂ ਦਾ ਚੱਕਰ।

18. ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ (Loaste water story) :-

ਪਾਣੀ, ਸਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਸੀਵਰਜ ਕੀ ਹੈ, ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਸਰਵੇਖ ਕਰਨਾ, ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ, ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਪਲਾਂਟ, ਘਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ, ਸੈਨੀਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ।

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ

1. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਿਰਿਆ ਲਈ (1) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (2) ਕਲੋਰੋਫਿਲ (ਹਰੇ ਪੱਤਿਆਂ) ਦਾ ਮਹੱਤਵ।
2. ਲਾਰ(ਬੁੱਕ)ਦਾ ਸਟਾਰਚ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
3. ਅਮੀਬਾ ਦਾ ਸਥਾਈ ਸਲਾਈਡ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
4. ਸੂਤੀ, ਉਨੀ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਧਾਗਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਨਾਵਟੀ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
5. ਗਰਮ ਅਤੇ ਠੰਡਾ ਕੇਵਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ (ਸਾਪੇਖ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ।
6. ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਲਨ, ਸੰਵਹਿਣ ਅਤੇ ਵਿਕਿਰਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤਾਪ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
7. ਖੰਡ, ਲੂਣ, ਸਿਰਕਾ ਅਤੇ ਨਿੰਬੂ ਰਸ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨੀ।
8. ਰਸਾਇਣਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ:- (1) ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲੱਗਣਾ (2) ਸਿਰਕੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਸੋਡੇ ਨਾਲ ਉਦਾਸੀਨੀਕਰਨ ਕਿਰਿਆ (3) ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ (CuSO₄) ਦੇ ਘੋਲ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਪਨ।
9. ਯੂਰੀਆ, ਫਟਕੜੀ ਅਤੇ ਨੀਲੇ ਥੋਥੇ (CuSO₄) ਦੇ ਅਤਿਸੰਤ੍ਰਿਪਤ (Supersaturated) ਘੋਲਾਂ ਤੋਂ ਰਵੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
10. ਬੀਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਤਾਪ ਨਿਕਾਸੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
11. ਅੰਡੇ ਦੀ ਝਿੱਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਡਾਇਲੇਸਿਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
12. ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਤਣਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ (ਬਲਬ, ਕੌਰਮ, ਰਾਈਜ਼ੋਮ)
13. ਖਮੀਰ ਵਿੱਚ ਕਲੀਆਂ (Budding) ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
14. ਕਾਟ ਸੈਕਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪਰਾਗ ਕਣਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
15. ਬਿਜਲੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਾਪਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ।
16. ਸਾਧਾਰਣ ਬਿਜਲੀ ਚੁੰਬਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
17. ਸਿੱਧੀ ਨਲੀ ਅਤੇ ਮੁੜੀ ਹੋਈ ਨਲੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੋਤ ਵੱਲ ਵੇਖਣਾ।
18. ਸਫੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੱਤ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ, ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਨਿਊਟਨ ਦੀ ਡਿਸਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਕਿਰਿਆ

1. ਮ੍ਰਿਤਜੀਵੀ/ਪਰਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
2. ਸਾਧਾਰਣ ਤਾਪਮਾਪੀ (ਥਰਮਾਮੀਟਰ) ਰਾਹੀਂ ਤਾਪਮਾਨ ਮਾਪਣਾ।
3. ਉਦਾਸੀਨੀਕਰਨ(Neutralization)ਕਿਰਿਆ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨਾ।
4. ਦਿਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ,ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਨਮੀ,ਤਾਪਮਾਨ ਵਰਗੇ ਦੈਨਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਲਈ ਗ੍ਰਾਫ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
5. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੱਟੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿੱਲ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਿਸਾਵ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
6. ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
7. ਜੜ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਣ ਆਕਸੀ ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
8. ਤਣੇ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਥਾਨਾਂਤਰਣ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਪ ਉਤਸਰਜਨ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
9. ਕਸਰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਬਜ਼ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
10. ਕੀਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹਵਾ ਰਾਹੀਂ ਪਰਾਗਣ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
11. ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜਾਂ ਦੇ ਬਣਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
12. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਲਾਂ/ਬੀਜਾਂ ਦੇ ਬਿਖਰਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
13. ਧਰਤੀ ,ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਗਤੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
14. ਸੜਕ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਾਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਰੀ ਮਾਪਣਾ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਗਤੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
15. ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਗਤੀ ਲਈ ਦੂਰੀ-ਸਮੇਂ ਦਾ ਗ੍ਰਾਫ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
16. ਦਿਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
17. ਸਾਧਾਰਣ ਪੈਂਡੂਲਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਾਲ ਗਿਆਤ ਕਰਨਾ।
18. ਬਿਜਲੀ ਪੱਖ ਲਈ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
19. ਬਿਜਲੀ ਫਿਊਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
20. ਬਿਜਲੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਚੁੰਬਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨਾ।
21. ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਬਿਜਲੀ ਚੰਬਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
22. ਬਿਜਲੀ ਘੰਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ।
23. ਹਵਾ ਦੀ ਗਤੀ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਸੂਚਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
24. ਤੂਫਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਪਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
25. ਕੰਧ ਜਾਂ ਸਫੇਦ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਪਰਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪਰਾਵਰਤਣ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ।
26. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਨੀਆਂ।
27. ਵਾਸਤਵਿਕ ਅਤੇ ਆਭਾਸੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
28. ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
29. ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
30. ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
31. ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਖੜੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
32. ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਸੀਵਰੇਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।

ਵਿਗਿਆਨ (ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ)

ਅਧਿਆਇ 1: ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਅਪਵਰਤਨ, ਅਪਵਰਤਨ ਅੰਕ, ਕਿਸੇ ਗਲਾਸ ਸਲੈਬ ਵਿੱਚੋਂ ਅਪਵਰਤਨ, ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚੋਂ ਅਪਵਰਤਨ, ਸਫੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ, ਗੋਲਾਕਾਰ ਲੈਂਨਜ਼, ਵਸਤੂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਉੱਤਲ ਲੈਂਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਣੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ, ਅਵਤਲ ਲੈਂਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ, ਲੈਂਨਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਉਪਯੋਗ-ਸਾਧਾਰਣ ਸੂਖਮਦਰਸ਼ੀ, ਸੰਯੁਕਤ ਸੂਖਮਦਰਸ਼ੀ, ਦੂਰਬੀਨ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਕੈਮਰਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਅੱਖ ਬਣਤਰ, ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਅੱਖ ਦੇ ਦੋਸ਼ (ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ), ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ।

ਅਧਿਆਇ-2: ਚੁੰਬਕਤਾ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ

ਕੁਦਰਤੀ ਚੁੰਬਕ, ਚੁੰਬਕਤਾ, ਚੁੰਬਕ ਦੇ ਗੁਣ, ਚੁੰਬਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਸੂਚਕ, ਧਰਤੀ ਇੱਕ ਚੁੰਬਕ ਵਾਂਗ ਵਰਤਾਉ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਿਜਲੀ ਕਰੰਟ ਅਤੇ ਚੁੰਬਕਤਾ ਓਅਰਸਟੈਂਡ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ। ਬਿਜਲਈ ਚੁੰਬਕ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਪਯੋਗ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਘੰਟੀ, ਬਿਜਲ ਚੁੰਬਕੀ ਪ੍ਰੇਣ, ਬਿਜਲੀ (ਸਰਲ ਜਾਣਕਾਰੀ)। ਬਿਜਲਈ ਕਰੰਟ, ਬਿਜਲਈ ਕਰੰਟ ਦੇ ਸਰੋਤ-ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸੈੱਲ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸੈੱਲ। ਵੋਲਟਾ ਸੈੱਲ, ਡੇਨੀਅਲ ਸੈੱਲ, ਖੁਸ਼ਕ ਸੈੱਲ, ਬਟਨ ਸੈੱਲ, ਸਟੋਰੇਜ ਬੈਟਰੀ (ਸਰਲ ਜਾਣਕਾਰੀ), ਬਿਜਲਈ ਸਰਕਟ, ਚਾਲਕ ਅਤੇ ਰੋਧਕ।

ਅਧਿਆਇ 3: ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ

ਰਾਤ ਦਾ ਆਕਾਸ਼, ਖਗੋਲੀ ਪਿੰਡ-ਤਾਰੇ, ਤਾਰਾ-ਝੁੰਡ, ਚੰਨ, ਸੂਰਜੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ, ਲਘੂ ਗ੍ਰਹਿ, ਪੂਛਲ ਤਾਰਾ, ਉਲਕਾ ਅਤੇ ਉਲਕਾ ਪਿੰਡ, ਬਣਾਉਣੀ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗ।

ਅਧਿਆਇ 4: ਊਰਜਾ ਦੇ ਸਰੋਤ

ਊਰਜਾ ਦੇ ਸਰੋਤ-ਪੂਰਤੀ ਯੋਗ ਅਤੇ ਅਪੂਰਤੀ ਅਯੋਗ। ਜਲਣਾ ਅਤੇ ਦਹਿਨ, ਬਾਲਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ-ਠੋਸ ਬਾਲਣ, ਤਰਲ ਬਾਲਣ ਅਤੇ ਗੈਸੀ ਬਾਲਣ, ਪਥਰਾਟੀ ਬਾਲਣ, ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ, ਪੌਣ ਊਰਜਾ, ਪਣ ਬਿਜਲੀ ਊਰਜਾ, ਬਾਇਓਗੈਸ, ਨਿਊਕਲੀ ਊਰਜਾ, ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਊਰਜਾ ਦੀ ਉਚਿਤ ਵਰਤੋਂ, ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣਾ।

ਭਾਗ ਅ-ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ

ਅਧਿਆਇ 5: ਹਵਾ

ਹਵਾ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਣ; ਵਾਯੂਮੰਡਲ; ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਦਬਾਅ; ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਦਬਾਅ ਦਾ ਮਾਪ; ਹਵਾ ਦੇ ਸੰਘਟਕ; ਆਕਸੀਜਨ-ਤਿਆਗੀ, ਗੁਣ ਅਤੇ ਲਾਭ; ਨਾਈਟਰੋਜਨ-ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਚੱਕਰ, ਹਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਇਸਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ; ਹਰਾ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਭਾਵ; ਅਮਲ ਮੀਂਹ (Acid Rain)।

ਅਧਿਆਇ 6: ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਪਰਿਵਰਤਨ

ਰਸਾਇਣਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ-ਗੈਸ ਦਾ ਨਿਕਾਸ, ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ, ਅਵਖੇਪ ਬਣਨੇ, ਊਰਜਾ ਤਬਦੀਲੀ, ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ; ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸੁਧਾਈ-ਆਗਵਨ; ਪਿਘਲਾਓ ਅਤੇ ਉਬਾਲ ਦਰਜਾ; ਰਸਾਇਣਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ-ਸੰਯੋਜਨ; ਵਿਸਥਾਪਨ ਵਿਘਟਨ ਕਿਰਿਆਵਾਂ; ਅਵਖੇਪਨ ਕਿਰਿਆਵਾਂ; ਉਦਾਸਹੀਨ ਕਿਰਿਆਵਾਂ; ਲਘੂਕਾਰਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ; ਆਕਸੀਕਾਰਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ (ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਾਂ ਦੇ ਵਧਣ ਅਤੇ ਘਟਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ)।

ਅਧਿਆਇ 7: ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ

ਪ੍ਰਮਾਣੂ-ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਮੂਲ ਕਣ, ਉਦਾਸਹੀਨ ਲੱਛਣ, ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਮਾਡਲ-ਕਨਾਡ, ਡਾਲਟਨ, ਜੇ.ਜੇ.ਥਾਮਸਨ; ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ-ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ, ਪ੍ਰੋਟਾਨ, ਨਿਊਟ੍ਰਾਨ; ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਨਿਊਕਲੀਅਸ; ਆਇਨਾ ਦਾ ਬਣਨਾ; ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪੁੰਜ ਸੰਖਿਆ; ਸਮਸਥਾਕ; ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਦੀ ਸੰਯੋਜਨ ਸਮਰੱਥਾ, ਸਾਧਾਰਨ ਯੋਗਿਕਾਂ ਦੇ ਸੂਤਰ; ਰਸਾਇਣ ਸੂਤਰ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ, ਰਸਾਇਣਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ।

ਅਧਿਆਇ 8: ਧਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਾਤਾਂ

ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਗੁਣ; ਕੁਝ ਆਮ ਧਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਾਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ; ਧਾਤਾਂ ਦਾ ਧਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਪਨ-(ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਆਇਰਨ (ਲੋਹਾ), ਕਾਪਰ (ਜ਼ਿੰਕ), ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੈਰਟ ਵਿੱਚ ਮਾਪਨ, ਸਾਧਾਰਨ ਮਿਸ਼ਰਤ ਧਾਤਾਂ (ਸਿਰਫ ਉਦਾਹਰਨ) ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਭ; ਖੋਰਨ ਕਿਰਿਆ (ਆਇਰਨ) ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਧਾਤਾਂ।

ਅਧਿਆਇ 9: ਕਾਰਬਨ

ਕਾਰਬਨ ਭਰਪੂਰ ਪਦਾਰਥ (ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ, ਸਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ), ਅਪਰੂਪਤਾ (Allotropy); ਕਾਰਬਨ ਦੇ ਅਪਰੂਪ; ਗਰੈਫਾਈਟ ਅਤੇ ਹੀਰਾ ਬਣਤਰ, ਗੁਣ ਅਤੇ ਲਾਭ; ਫਲੂਰੀਨਜ਼ (ਸਿਰਫ ਜਾਣਕਾਰੀ); ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਅਤੇ ਮੀਥੇਨ ਗੈਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਗੁਣ ਅਤੇ ਲਾਭ।

ਭਾਗ ੯-ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ

ਅਧਿਆਇ 10: ਮਿੱਟੀ

ਭੂਮਿਕਾ; ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਨਾ; ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਰੇਖ-ਚਿੱਤਰ; ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਅੰਸ਼; ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ; ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ; ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ; ਭੋਂ-ਖੋਰ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਭਾਲ।

ਅਧਿਆਇ 11: ਸੂਖਮਦਰਸ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ

ਭੂਮਿਕਾ; ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ-ਸਥਾਨ; ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ ਦਾ ਕਲਚਰ; ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ; ਵਿਸ਼ਾਣੂ-ਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਬਣਤਰ, ਸੁਭਾਅ, ਜਣਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ; ਜੀਵਾਣੂ-ਬਣਤਰ, ਨਿਵਾਸ-ਸਥਾਨ, ਸਾਈਜ਼, ਪੋਸ਼ਣ, ਜਣਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ; ਨੀਲੀ ਹਰੀ ਕਾਈ-ਸਾਈਜ਼, ਬਣਤਰ, ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ; ਡਾਈਟਮ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ); ਉੱਲ੍ਹੀ-ਬਣਤਰ, ਜਣਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ; ਪ੍ਰੋਟੋਜ਼ੋਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

ਅਧਿਆਇ 12: ਸੂਖਮਜੀਵ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ

ਭੂਮਿਕਾ; ਛੂਤ ਅਤੇ ਅਛੂਤ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ; ਸਿਹਤ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ; ਛੂਤ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ; ਰੋਗਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਟੀਕਾਕਰਨ।

ਅਧਿਆਇ 13: ਅਨਾਜ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ-ਮੁੱਢਲੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਭਿਆਸ

ਭੂਮਿਕਾ; ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਅਭਿਆਸ; ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਵਧੀਆਂ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਫਸਲ ਉਗਾਉਣਾ, ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ; ਦੇਸੀ ਖਾਦ ਪਾਉਣਾ, ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ, ਨਿਦਾਈ, ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਕਟਾਈ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ; ਫਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, ਭੋਜਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੰਤੂ-ਦੁਧਾਰੂ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣਾ, ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣਾ, ਮੱਛੀ-ਪਾਲਣਾ; ਮਧੂਮੱਖੀ-ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਸੈਰੀਕਲਚਰ; ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ, ਜੰਤੂਆਂ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਿਆ

ਅਧਿਆਇ 14: ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਮਸਲੇ

ਖੇਤਰੀ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੇ।

ਅਧਿਆਇ-15 ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ

ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ, ਉਦਯੋਗਿਕਰਨ, ਬਣਾਉਣੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਅਧਿਆਇ-16 ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਕੀਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਭੂਮੀ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਤੇ ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ, ਪ੍ਰਭਾਵ, ਉਪਾਅ।

ਅਧਿਆਇ-17 ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਵਾਸ-ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਜੀਵਾਂ ਉੱਪਰ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ।

ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਵਾਸ-ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਪਰ, ਜੀਵਿਤ ਕਿਸਮਾਂ (ਖਤਰੇ ਦੀ ਕਗਾਰ ਤੇ ਅਤੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ)

ਅਧਿਆਇ-18 ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਉੱਪਰ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ।

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ (ਸਾਹ, ਭੋਜਨ, ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ) ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲਝਣਾਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰ (ਸਥਾਨਕ ਉਦਾਹਰਨਾਂ)

ਅਧਿਆਇ-19 ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਿਆਕਤੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

ਸੈਕਸ਼ਨ (ੳ)

1. ਗਲਾਸ ਸਲੈਬ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਪਥ ਉਲੀਕੋ। ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਆਪਤਿਤ ਕਿਰਨ, ਨਿਰਗਮੀ ਕਿਰਨ ਦੇ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
2. ਇੱਕ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਪਥ ਉਲੀਕੋ। ਵਿਚਲਨ ਕੋਣ ਅੰਕਿਤ ਕਰੋ।
3. ਕਿਸੇ ਉੱਤਲ ਲੈਨੱਜ ਦੀ ਲਗਭਗ ਫੋਕਸ ਦੂਰੀ ਪਤਾ ਕਰੋ।
4. ਕਿਸੇ ਚੁੰਬਕ ਦੇ ਸਮਜਾਤੀ ਅਤੇ ਅਸਮਜਾਤੀ ਧਰੁਵਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਉ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ।
5. ਬਿਜਲਈ ਕਰੰਟ ਦੇ ਚੁੰਬਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਓਅਰਸਟੈਂਡ ਪ੍ਰਯੋਗ) ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ।

ਸੈਕਸ਼ਨ (ਅ)

6. ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ (O_2) ਗੈਸ ਨੂੰ $KClO_3$ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਭੌਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
7. ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਜੰਗਾਲਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
8. ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ (CO_2) ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
9. ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੁਚਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਚਾਲਕ ਹੈ।
10. ਸੋਡੀਅਮ ਕਲੋਰਾਈਡ ($NaCl$) ਅਤੇ ਸਿਲਵਰ ਨਾਈਟਰੇਟ ($AgNO_3$) ਤੋਂ ਸਿਲਵਰ ਕਲੋਰਾਈਡ ($AgCl$) ਦੇ ਅਵਖੇਪ ਬਣਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
11. ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਤਰਲ ਹਾਈਡਰੋ-ਕਲੋਰਿਕ ਅਮਲ ($dilHCl$) ਨਾਲ ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਗੈਸ (H_2) ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
12. ਜ਼ਿੰਕ (Zn) ਅਤੇ ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ ($CuSO_4$) ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਪਨ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
13. ਆਇਰਨ, ਕਾਪਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਕ (Fe, Cu, Zn) ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਲੜੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
14. ਤਾਪਸੋਖੀ ਅਤੇ ਤਾਪਨਿਕਾਸੀ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।

ਸੈਕਸ਼ਨ (ੲ)

15. ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
16. ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਤ ਸੂਖਮਦਰਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
17. ਤਿਆਰ ਸਲਾਈਡ ਰਾਹੀਂ ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ (ਜੀਵਾਣੂ, ਉਲੂਹੀ ਅਤੇ ਕਾਈ) ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
18. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
19. ਕਿਸੇ ਛੱਪੜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਕਾਈ (ਸਪਾਈਰੋਗਾਇਰਾ, ਯੂਲੋਥ੍ਰਿਕਸ) ਦੀ ਸਲਾਈਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
20. ਰੋਸ਼ਮ ਦੇ ਕੀੜੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਦਾ ਲੈਬਲ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ। 24. ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਅੰਕਿਤ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ।

ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

1. ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਡੱਬੀ ਪੈਂਸਿਲ ਮੁੜੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
2. ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਰੇ ਬੀਕਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਸਿੱਕਾ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉੱਪਰ ਉੱਠਿਆ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

3. ਕਿਸੇ ਉੱਤਲ ਲੈਨੱਜ ਦੀ ਅਭਿਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਸਿੱਧ ਕਰੋ (ਉੱਤਲ ਲੈਨੱਜ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ)।
4. ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਵੱਡਦਰਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
5. ਇੱਕ ਉੱਤਲ ਲੈਨੱਜ ਅਤੇ ਅਵਤਲ ਲੈਨੱਜ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ।
6. ਇੱਕ ਵੋਲਟਾ-ਸੈੱਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
7. ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਕ ਸੈੱਲ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
8. ਇੱਕ ਸੋਲਰ ਕੁੱਕਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
9. ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਛੜ ਚੁੰਬਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉੱਤਰ -ਦੱਸਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਰੁੱਕਦਾ ਹੈ।
10. ਕੁੱਝ ਪੂਰਤੀਯੋਗ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀਅਯੋਗ ਊਰਜਾ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।
11. ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਧੂਲੀ ਕਣਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ।
12. ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਹਵਾ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ।
13. ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਵੱਧਣ ਲਈ ਹਵਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
14. ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਹਵਾ ਪ੍ਰਸਰਣ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
15. ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹਵਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
16. ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਤਾਪ ਅਤੇ ਹਰਾ-ਗ੍ਰਾਹਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ।
17. ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਰਿਆ ਰਾਂਗੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ?
18. ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਚੱਕਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
19. ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਇਟ੍ਰੋਜਨ ਚੱਕਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
20. ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਰਿਆ ਰਾਂਗੀ ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਸੋਡੀਅਮ ਨਾਈਟਰਾਈਟ (NaNO_2) ਅਤੇ ਤਰਲ ਹਾਈਡਰੋਕਲੋਰਿਕ ਐਸਿਡ (dilHCl) ਤੋਂ NO_2 ਦਾ ਬਣਨਾ।
21. ਦਰਸਾਉਣਾ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
22. ਦਰਸਾਉਣਾ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
23. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਛੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
24. ਸਿਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਗਨੀ ਹੋਈ ਡਬਲਰੋਟੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਉੱਪਰ ਉਗੇ ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।
25. ਜੀਵਨ ਰੱਖਿਅਕ ਘੋਲ (O.R.S.) ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ।
26. ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਆਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ।
27. ਕਿਸੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪੱਧਤੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਾ।
28. ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਗੋਦਾਮ ਜਾਂ ਠੰਡੇ-ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।

ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਰਿਆਵਾਂ

- ਅੱਗੇ ਸੁਝਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨਾਂ ਤਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹਨ ਨਾਂ ਹੀ ਆਦੇਸ਼ਾਤਮਕ, ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਿੱਖਿਆ, ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਬਨਸਪਤੀ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਅਤੇ ਉਪਲੱਭਦ ਸੋਮੇ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- ਵੱਖ -ਵੱਖ ਉਪਲੱਭਦ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਇੱਕਠੇ ਕਰਨੇ-ਪਾਣੀਯੋਗ ਪਾਣੀ, ਨਾਲੀਆਂ ਟੋਇਆ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਲਛੱਣ, ਅਸ਼ਧੀਆਂ ਤੇ ਸੂਖਮਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ।
 - ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਕਿਸਮਾਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ।
1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਰੋਪਣ ਅਤੇ ਬੀਜ-ਬੀਜਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਫਸਲ ਉਗਾਉਣ ਦੇ ਲਾਭ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਤਾ ਕਰਨਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਕਿਚਨ-ਗਾਰਡਨ ਜਾਂ ਸਕੂਲ-ਗਾਰਡਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ, ਪੈਂਦੇ, ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣੇ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ।
 2. ਸਥਾਨਕ ਕੁਟੀਰ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕੱਚੀ-ਸਮੱਗਰੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਾਧਨ ਤੇ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਾਰਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਪੈਂਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨਾ।
 3. ਵੱਖ -ਵੱਖ ਭੋਜਨ-ਲੜੀਆਂ ਦੇ ਭੋਜਨ-ਜਾਲ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਚਾਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ -ਖੇਤ, ਫੈਕਟਰੀ, ਛੱਪੜ, ਨਦੀ, ਦਰਿਆ ਕਿਨਾਰੇ, ਟੂਰਿਸਟ ਸਥਾਨ, ਲੈਂਡ-ਫਿਲ ਆਦਿ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਹਾਲਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
 4. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਵਪਾਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਿੱਚੋਂ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਜਿਹਨਾ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਜਾਂ ਲੰਬਾ ਅਸਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਕੇ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ (ਅਖਬਾਰ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਰਨਲ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਮਨ ਲਿਖਿਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
 5. ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਭੂਮੀ ਤੇ ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ।
 6. ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਭੂਮੀ ਦੀ ਉਪਲੱਭਤ/ਖਪਤ।
 7. ਸ਼ਹਿਬ ਦੇ ਠੋਸ, ਤਰਲ, ਗਲਣ ਤੇ ਨਾ ਗਲਣਯੋਗ ਕੂੜੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ।
 8. ਕੂੜੇ ਨੂੰ ਠਿਕਾਣੇ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ-ਨਾਲੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਉਦਯੋਗ ਵਹਾਉ।
 9. ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗਤਾ ਦੌਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੁਕਸਾਨ।
 10. ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ।
 11. ਕਾਲ, ਹੜ੍ਹ, ਤੂਫਾਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਪੈਂਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ।
 12. ਜੰਗਲੀ-ਜੀਵਨ ਪਾਰਕਾਂ, ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਰਾਖਵੇਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ।
 13. ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਸਮਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ।
 14. ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ।
 15. ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਢੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ (ਪੋਸਟਰ, ਚਾਰਟ, ਕੋਲਾਜ, ਕਾਰਟੂਨ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ, ਪੱਤਰ, ਨੁੱਕੜ-ਨਟਕ, ਰੈਲੀਆਂ, ਅੰਦੋਲਨ) ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣ।
 16. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਗਰੁੱਪ-ਰਿਪੋਰਟ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
 17. ਸਹਿ ਸਕੂਲੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ - ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਿਵਸ, ਮਹਾਂ-ਉਤਸਵ ਮਨਾਉਣ, ਟੂਰ, ਡੀਬੇਟ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੁਝਾਰਤਾਂ, ਕੁਇਜ਼ ਕਰਵਾਉਣੇ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ।

6. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਫੇਵੀ

ਇਕਾਈ-1: ਧਰਤੀ: ਸਾਡਾ ਆਵਾਸ

- ਪ੍ਰਿਧਵੀ: ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ।
- ਗਲੋਬ: ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਡਲ, ਵਿਥਕਾਰ ਅਤੇ ਲੰਬਕਾਰ,
- ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਆਂ, ਦੈਨਿਕ ਅਤੇ ਵਾਰਸ਼ਿਕ।
- ਨਕਸ਼ੇ: ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਸ਼, ਦੂਰੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਨ।
- ਧਰਤੀ ਦਾ ਪਰਿਮੰਡਲ: ਭੂ-ਮੰਡਲ, ਜਲ-ਮੰਡਲ, ਵਾਯੂ-ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਮੰਡਲ।
- ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ: ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਭੂ-ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ: ਪਹਾੜ, ਪਠਾਰ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨ:
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਜਲਵਾਯੂ, ਕੁਦਰਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ, ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ।

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ

1. ਸੌਰ ਮੰਡਲ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ।
2. ਪਹਾੜ, ਪਠਾਰ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਣਾ।
3. ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਚਾਰਟ ਬਣਾਉਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ, ਰੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰੋ।
4. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰਖਿਆ ਥਾਵਾਂ ਭਰਵਾਉਣਾ।
5. ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰਖਿਆ ਥਾਵਾਂ ਜੋ ਚਿੜੀਆਂ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ।

ਨੋਟ: ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰੋ।

ਇਕਾਈ-2: ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜ

- ਅਤੀਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ: ਸਰੋਤ।
- ਮਾਨਵ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਪੜਾਅ:
- ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੋਜਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੱਕ।
- ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਅਰੰਭ:
- ਕਾਂਸਾ, ਯੁੱਗ, ਹੜੱਪਾ ਸਭਿਅਤਾ (ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ), ਵੈਦਿਕ ਸਭਿਅਤਾ)
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜਾਂ ਦਾ ਉਥਾਨ:
- ਜਨਪਦ ਅਤੇ ਮਹਾਂਜਨਪਦ, ਮੌਰੀਆਂ ਕਾਲ, ਸ਼ੁੰਗ ਕਾਲ, ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆਂ, ਗੁਪਤ ਕਾਲ, ਹਰਸ਼ ਕਾਲ, ਚਾਲੂਕਿਆ ਅਤੇ ਪਲੱਵ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਰੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧ।
(ਸਰੋਤ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਸਮੇਤ ਵਪਾਰ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ, ਧਰਮ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ)।

ਕਿਰਿਆਵਾਂ :

1. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸਕਰੈਪ ਬੁੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।
2. ਭਾਰਤ: ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਸਤੰਭ, ਸਾਰਨਾਥ, ਸਾਂਚੀ ਦਾ ਸਤੂਪ, ਮਹਿਰੋਲੀ ਵਿਖੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸਤੰਭ, ਅਜੰਤਾ ਅਤੇ ਅਲੋਰਾ, ਕੋਨਾਰਕ ਅਤੇ ਲਿੰਗਰਾਜ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਚਦੇਮਬਰਮ ਵਿਖੇ ਨਟਰਾਜ ਦਾ ਮੰਦਰ।

ਨਕਸ਼ੇ :

1. ਹੜੱਪਾ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ।
2. ਅਸ਼ੋਕ ਜਾਂ ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ।

ਇਕਾਈ-3 ਸਮੁਦਾਇ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਿਕਾਸ

- ਸਮੁਦਾਇ: ਪਿੰਡ/ਕਸਬਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਧੰਦੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਹਾਰ।
ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇ (ਘਰ, ਭੋਜਨ, ਸੰਗੀਤ, ਨਾਚ, ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਐਤ ਪਹਿਰਾਵਾ ਆਦਿ) ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ।
- ਸਥਾਨਕ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਕਾਰੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ :
 1. ਪੇਡੂ ਖੇਤਰ-ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ : ਗ੍ਰਾਮ, ਪੰਚਾਇਤ, ਪੰਚਾਇਤ, ਸੰਸਤੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਾਇਤ), ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਕੰਮ।
 2. ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ - ਨਗਰ, ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਨਗਰ, ਪਰਿਸ਼ਦ।
 3. ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਕੂਲਾਂ- (ਵਿਦਿਆ, ਸਿਹਤ, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਆਵਾਜਾਈ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਦਿ) ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਵੈ-ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ।
- ਸਮੁਦਾਇ ਦੀ ਸਰਵਜਨਕ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ : ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਰਕਾਂ - ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ।

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ

1. ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ, ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ, ਪਿੰਡ, ਕਸਬੇ ਦਾ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ।
2. ਪਰਿਵਾਰਿਕ, ਸਥਾਨਿਕ ਖੇਤਰ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ (ਭੋਜਨ, ਸੰਗੀਤ, ਉਤਸਵ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਕ ਅਤੇ ਗੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ) ਦੀਆਂ ਆਮ ਜਾਂ ਖਾਸ ਰੋਜਾਨਾ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣਾ।
3. ਕਲਾਸ/ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਿਕ ਉਤਸਵ ਮਨਾਉਣਾ।
4. ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਨਾਟਕ ਕਰਾਉਣਾ।

ਨੋਟ: ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰੋ।

ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸੱਤਵੀਂ

ਭਾਗ-1 : ਸਾਡਾ ਵਾਤਾਵਰਣ

- ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ : ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਤਾਵਰਨ।
- ਧਰਤੀ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਭਾਗ : ਚਟਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂ-ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ। (ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਆਏ ਭੂਚਾਲ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ)
- ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ : ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦੇ ਤੱਤ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਯੂ-ਦਾਬ, ਨਮੀ ਅਤੇ ਹਵਾ (ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਏ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ)
- ਮਹਾਸਾਗਰ: ਤਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਨਮਕੀਨ ਪਾਣੀ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਲ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲ ਚੱਕਰ (ਸੁਨਾਮੀ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋਏ ਸਥਾਨ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ)
- ਕੁਦਰਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ
- ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਤਾਵਰਨ : ਬਸਤੀਆਂ, ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ
- ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ-ਮਾਹੁਥਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ (ਥਾਰ ਉੱਤੇ ਲਦਾਖ); ਉਸ਼ਣ ਅਤੇ ਉਪ ਉਸ਼ਣ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ (ਐਮੇਜਨ ਅਤੇ ਗੰਗਾ-ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ) ਸ਼ੀਤ ਉਸ਼ਣ (ਪ੍ਰੇਅਰੀ ਅਤੇ ਵੈਲਡ)

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਸਥਾਨਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੇਖਣ ਲਿਖਣਾ, ਘਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਬਸਤੀਆਂ, ਆਵਾਜਾਈ, ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ।

ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰੋ ਜਾਂ ਇਥੇ ਹੋਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰੋ। ਪਤਾ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ/ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ?

ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਰਨਣਿਤ ਸਥਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ-ਜੁਲਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕੱਠੀ ਕਰੋ।

ਨੋਟ :- ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-2 ਇਤਿਹਾਸ : ਸਾਡਾ ਅਤੀਤ : -2

❖ **ਕਿੱਥੇ, ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ:** (ੳ) ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਨਾਂ (ਟਰਮਜ਼) ਅਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਸਹਿਤ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ (ਅ) ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਗਤੀਆਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ। (ੲ) ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾਂ।

❖ **ਨਵੇਂ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਰਾਜ :-**

(ੳ) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਗਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ (700-1200 ਈ. ਤੱਕ)।

(ਅ) ਚੋਲ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ ਸਮੇਤ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭੌ-ਸੁਧਾਰ ਵਿਸਥਾਰ।

❖ **ਦਿੱਲੀ ਸਲਤਨਤ :**

(ੳ) ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ।

(ਅ) ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ, ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਅਤੇ ਭੂਮੀ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

(ੲ) ਤੁਗਲਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ।

❖ **ਇੱਕ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ :**

(ੳ) ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਬੰਧੀ ਵਰਣਨ।

(ਅ) ਹੋਰ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ, ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ।

(ੲ) ਜਿਮੀਦਾਰਾਂ ਸੰਬੰਧ

(ਸ) ਅਕਬਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ।

❖ **ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਕਲਾ : ਕਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ :**

(ੳ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਰਕ ਉਸਾਰੀ ਕਲਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

(ਅ) ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ।

❖ **ਕਸਬੇ, ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਰੀਗਰ :**

(ੳ) ਸ਼ਹਿਰੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ :- ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਗਰ, ਤੀਰਥ-ਸਥਾਨ ਕੇਂਦਰ, ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਨਗਰ।

(ਅ) ਲਾਹੌਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸੂਰਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ।

❖ **ਕਬੀਲੇ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਵਰਗ :**

(ੳ) ਕਬੀਲਿਆਂ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਘੁਮਕੜ ਵਰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾਂ।

(ਅ) ਜਾਤੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ।

(ੲ) ਗੌਡ ਅਤੇ ਅਹੋਮ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ।

❖ **ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ :**

(ੳ) ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ, ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸਮਨ ਵੈਵਾਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ।

❖ **ਖੇਤਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ :**

(ੳ) ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਸਾਹਿਤ, ਚਿੱਤਰਕਲਾ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ।

(ਅ) ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ।

❖ **18 ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਗਠਨ :-**

(ੳ) ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਰਾਜੀ ਰਾਜਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ।

(ਅ) ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ।

ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ

ਭਾਗ- 1 ਲੋਕਤੰਤਰ

ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਿਉਂ ?

1. ਇਤਿਹਾਸਿਕ : ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਮੌੜ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ।
2. ਮੂਲ ਲੱਛਣ/ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਧੁਨਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪ, ਸਮਕਾਲੀਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥ-ਰਸਮੀ ਸਮਾਨਤਾ, ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿੱਚ, ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ-ਇਕਸੁਰਤਾ, ਮੁੱਨਖੀ ਗੌਰਵ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ।

ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸੰਸਥਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀ -ਨਿਧਤਾ

ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਮਤ-ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਕ ਮਤ, ਚੋਣਾ , ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲ , ਬਹੁਦਲੀ ਸਰਕਾਰ

ਇਕਾਈ -2 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ: ਮੁੱਖ ਅਹੁਦੇਦਾਰ-ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ-ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ।

ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰ ਵਿਭਾਗ, ਸਿੱਚਾਈ, ਸਿੱਖਿਆ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਭਾਗ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਤੱਥ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਮੁਦਾਇ ਤੱਕ ਇੱਕਠ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ।

ਇਕਾਈ-3: ਮੀਡੀਏ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਸੂਚਨਾ ਦੇਣਾ, ਲੋਕਮਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਫੋਰਮ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਸੰਬਧ ਵਿਸ਼ਾ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧਿਐਨ, ਵਰਗਿਆਪਨ : ਵਪਾਰਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰੀ; ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਪਨ।

ਇਕਾਈ -4 ਲਿੰਗ-ਵਿਤਕਾਰਾ

ਸਮਾਜਿਕ ਪਹਿਲ : ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵਲੋਂ(ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮੁਦਾਇ, ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਸਰਵਜਨਕ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ)

ਆਰਥਿਕ ਪਹਿਲ : ਔਰਤ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਕਦਰ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਲਿੰਗ ਅਧਾਰਿਤ ਵੰਡ ਔਰਤ ਦੀ ਛਿਪੀ ਹੋਈ (ਅਦਿਖ) ਮਿਹਨਤ।

ਇਕਾਈ-5 : ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ/ਮੰਡੀਆਂ

ਸਾਡੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੁਨ ਬਾਜ਼ਾਰ;

ਥੋਕ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚੁਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਜਿਹਾ ਕਿ ਸਹੂਲਤ, ਪੈਸੇ, ਗੁਣਵਤਾ, ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

2. ਸਥਾਨਕ ਥੋਕਮੰਡੀ ਅਨਾਜ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ; ਸਬਜੀ ਮੰਡੀ) ਦਬਾਲਾ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਵ . ਸਮਝਣ ਲਈ, ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ।

ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਭੂਗੋਲ

- ਸਾਧਨ- ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ
- ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ
- ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਧਨ
- ਸਾਡੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ
- ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ
- ਮੁੱਖ ਉਦਯੋਗ
- ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਧਨ
- ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ

ਇਤਿਹਾਸ

ਭਾਗ-II ਇਤਿਹਾਸ : ਸਾਡਾ ਅਤੀਤ-III

- ❖ **ਕਿੱਥੇ, ਕਦੋਂ, ਕਿਵੇਂ:-** (ੳ) ਉਸ ਕਾਲ (ਯੁੱਗ) ਤੇ ਇੱਕ ਝਾਤ (ਅ) ਨਵੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (ੳ) ਸਮਾਂ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ (ਸ) ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ❖ **ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ :-** (ੳ) ਵਪਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਯੁੱਧ (ਅ) ਇਲਾਕੇ (ਜ਼ਮੀਨੀ ਹੱਦਾਂ) ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼, ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ (ੳ) ਸਿਵਲ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ। ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ਿਕ ਕਾਰਜ ਕੇਂਦਰ : ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ
- ❖ **ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ :-** (ੳ) ਬਸਤੀਵਾਦ ਭੂ-ਸੁਧਾਰ ਨੀਤੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਅ) ਵਪਾਰਕ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ (ੳ) ਕਿਸਾਨ ਵਿਦਰੋਹ : ਨੀਲ ਵਿਦਰੋਹੀਆਂ ਤੇ ਫੋਕਸ ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ਿਕ ਕਾਰਜ ਕੇਂਦਰ :- ਬੰਗਾਲ, ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ।
- ❖ **ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਕਬਾਇਲੀ ਸਮਾਜ :-** (ੳ) 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕਬਾਇਲੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ। (ਅ) ਕਬਾਇਲੀ ਵਿਦਰੋਹ : ਵਿਰਸਾ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਫੋਕਸ ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ਿਕ ਕਾਰਜ ਕੇਂਦਰ :- ਛੋਟਾ ਨਾਗਪੁਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ
- ❖ **ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਕਿੱਤੇ (ਦਸਤਕਾਰੀ) :-** (ੳ) 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਦਸਤਕਾਰੀ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਪਤਨ (ਅ) 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ।
ਕੱਪੜਾ ਉਦਯੋਗ :- ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਝਾਤ
- ❖ **1857-58 ਈ: ਦੀ ਵਿਦਰੋਹ :-** (ੳ) ਸੈਨਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਰੋਹ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ (ਅ) ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਰਗ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਸਰੂਪ
ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ਿਕ ਕਾਰਜ ਕੇਂਦਰ :- ਅਵਧ
- ❖ **ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ :-** (ੳ) ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ-ਸਕੂਲ, ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ, ਕਾਲਜ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਲਾਈ। (ਅ) ਪੁਰਾਣੀਆਂ/ਦੇਸੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ। (ੳ) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਕਾਸ।
ਬੜੇਦਾ ਅਤੇ ਅਲੀਗੜ :- ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਝਾਤ
- ❖ **ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ :-** (ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਵਿਧਵਾ ਪੁਨਰ ਵਿਆਹ, ਬਾਲ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਉਮਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾਂ)। (ਅ) ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ
ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ਿਕ ਕਾਰਜ ਕੇਂਦਰ :- ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ

❖ **ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ :-** (ੳ) ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲਾਂ। ਫੂਲ, ਵੀਰਾਸਾਲਿੰਗਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਾਇਣ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਪਰਿਆਰ ਸੁਆਸੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ, ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ (ਅ) ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ।

ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ਿਕ ਕਾਰਜ ਕੇਂਦਰ :- ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।

❖ **ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪਰਿਵਰਤਨ :-** (ੳ) ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕਸਬਿਆਂ ਦਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ। (ਅ) ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਗਰ-ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ, ਜਨਤਕ ਕੰਮ, ਯੋਜਨਾ, ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ, ਪੁਲਿਸ।

ਦਿੱਲੀ:- ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਝਾਤ

❖ **ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਕਲਾ, ਸਾਹਿਤ, ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ :-** (ੳ) ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ : ਕਲਾ ਸਕੂਲ, ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈੱਸ। (ਅ) ਪੱਛਮੀ ਵਿੱਦਿਅਕ ਢੰਗ (Style) ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਲਾ। (ੲ) ਨਾਟਕੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਨਾਚ ਦਾ ਜਨਤਕ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼। (ਸ) ਲੇਖਣ ਕਲਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪ। (ਹ) ਨਵੀਂ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ।

ਮੁੰਬਈ, ਚੇਨਈ :- ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਝਾਤ

❖ **ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ :-** (ੳ) 1870 ਈ: ਤੋਂ 1940 ਈ: ਤੱਕ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ। (ਅ) ਅੰਦੋਲਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ (1) ਕੂਕਾ ਅੰਦੋਲਨ (2) ਗਦਰ ਅੰਦੋਲਨ (3) ਨਾ -ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਜਲ੍ਹਿਆਵਾਲਾ ਬਾਗ ਹੱਤਿਆਕਾਂਡ (4) ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ (5) ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰੋਲ। (ੲ) ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ।

ਖਿਲਾਫਤ ਤੋਂ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ ਤੱਕ :- ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਝਾਤ

❖ **ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਾ ਭਾਰਤ :-** (ੳ) 1947 ਈ: ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ਿਕ ਪ੍ਰਗਤੀਆਂ। (ਸ) ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ। (ੲ) ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ।

ਨਾਗਰਿਕ ਸ਼ਾਸਤਰ

ਭਾਗ-III : ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜੀਵਨ

- ❖ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ
- ❖ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ
- ❖ ਮੁੱਢਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵੱਜੋਂ ਮੁੱਢਲੇ ਕਰਤੱਵ
- ❖ ਸੰਸਦ-ਬਣਤਰ, ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ
- ❖ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ
- ❖ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
- ❖ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ : ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ -8 (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ)

ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ

ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ

ਫੇਵੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਲਿਖਤੀ ਭਾਗ

ਪਾਠ ਨੰ:

1. ਨਿੱਜੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ
2. ਸਫ਼ਾਈ
(ੳ) ਘਰ ਦੀ (ਅ) ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ (ੲ) ਸਕੂਲ ਦੀ
3. ਭੋਜਨ
4. ਪੋਸਚਰ (ਸਥਿਤੀ)
(i) ਬੈਠਣਾ
(ii) ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ
(iii) ਤੁਰਨਾ
(iv) ਲੇਟਣਾ
5. ਬਚਾਓ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ
(i) ਘਰ ਵਿੱਚ
(ii) ਸੜਕ ਤੇ
6. ਕੌਮੀ ਝੰਡਾ
(ੳ) ਇਤਿਹਾਸ (ਅ) ਬਣਾਵਟ (ੲ) ਰੰਗ (ਸ) ਚੱਕਰ (ਹ) ਆਕਾਰ (ਕ) ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਅਵਸਰ
(ਖ) ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ
7. ਕੌਮੀ ਗੀਤ
(ੳ) ਭਾਵ (ਅ) ਮਹੱਤਤਾ (ੲ) ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ

ਗਰੁੱਪ (ੳ) ਖੇਡਾਂ

ਨੋਟ:- ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖੇਡ ਚੁਣਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ-ਫੁਟਬਾਲ, ਹਾਕੀ ਹੈਂਡਬਾਲ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਵਾਲੀਵਾਲ, ਕਬੱਡੀ, ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਬਾਕਸਿੰਗ (ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ), ਤੈਰਾਕੀ ਅਤੇ ਖੋ-ਖੋ।

ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ-ਹਾਕੀ, ਹੈਂਡਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਖੋ-ਖੋ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਸੋਫਟਬਾਲ ਅਤੇ ਤੈਰਾਕੀ।

ਗਰੁੱਪ (ਅ)-ਐਥਲੈਟਿਕਸ

ਦੌੜਾ-ਲੜਕੀਆਂ

- (1) 50 ਮੀਟਰ (2) 200 ਮੀਟਰ

ਲੜਕੇ

- (1) 100 ਮੀਟਰ (2) 400 ਮੀਟਰ

ਫਾਲਾਂ :-

ਲੰਬੀ ਫਾਲ ਜਾਂ ਉੱਚੀ ਫਾਲ

ਸੁੱਟਾਂ-ਕ੍ਰਿਕਟ ਬਾਲ ਜਾਂ ਗੋਲਾ 6 ਪੌਂਡ (ਲੜਕੇ) 4 ਪੌਂਡ (ਲੜਕੀਆਂ)

ਗਰੁੱਪ (ੲ) ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ

ਬਿਨਾਂ ਅਪਰੇਟਿਸ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅਪਰੇਟਿਸ ਨਾਲ

ਗਰੁੱਪ (ਸ)

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ:-

(1) ਯੋਗ (2) ਲੋਕ-ਨਾਚ (3) ਕਾਲਿਸਥੈਨਿਕਸ (ਹਲਕੀਆਂ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਕਸਰਤਾਂ) (4) ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ (5) ਰੀਲੇਜ਼

ਗਰੁੱਪ (ੳ) ਖੇਡਾਂ

(1) ਫੁੱਟਬਾਲ

1. ਕਿਕਿੰਗ : ਖੜੀ ਬਾਲ, ਹੋਲੀ ਚੱਲਦੀ ਬਾਲ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਬਾਲ ਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਕਿੱਕ ਮਾਰਨਾ।
2. ਬਾਲ ਰੋਕਣਾ : ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਚੱਲਦੀ ਬਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ।
3. ਪਾਸ ਹੋਣਾ : ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਤਿਰਛਾ ਪਾਸ

(2) ਹਾਕੀ

1. ਹਾਕੀ ਫੜਨਾ
2. ਹਿੱਟ ਕਰਨਾ : ਸਿੱਧੀ ਹਿੱਟ ਮਾਰਨਾ
3. ਰੋਕਣਾ : ਬਾਲ ਰੋਕਣੀ
4. ਪਾਸ : ਸਿੱਧਾਂ ਪਾਸ ਦੇਣਾ
5. ਡਰਿਬਲਿੰਗ : ਸਾਦੀ ਡਰਿਬਲਿੰਗ
6. ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(3) ਹੈਂਡਬਾਲ

1. ਬਾਲ ਫੜਨੀ
2. ਬਾਲ ਸੁੱਟਣੀ
3. ਡਰਿਬਲਿੰਗ ਕਰਨੀ
4. ਬਾਲ ਨੂੰ ਕੈਚ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਬੁੱਚਣਾ
5. ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(4) ਵਾਲੀਬਾਲ

1. ਸਰਵਿਸ : ਸਿੱਪਲ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨੀ
2. ਪਾਸ : ਅੰਡਰ ਹੈਂਡ ਪਾਸ ਅਤੇ ਅੱਪਰ ਹੈਂਡ ਪਾਸ
3. ਬਾਲ ਲੈਣੀ : ਅੰਡਰ ਹੈਂਡ ਅਤੇ ਅੱਪਰ ਹੈਂਡ ਬਾਲ ਲੈਣੀ

(5) ਬਾਸਕਟਬਾਲ

1. ਬਾਲ ਫੜਨੀ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਖੜਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ (ਸਟਾਂਸ)
2. ਡਰਿਬਲਿੰਗ : ਸਿੱਪਲ ਡਰਿਬਲਿੰਗ
3. ਪਾਸ : ਛਾਤੀ ਜਾਂ ਪੁੱਛ ਪਾਸ, ਅੰਡਰ ਹੈਂਡ ਪਾਸ, ਓਵਰ ਹੈਂਡ ਪਾਸ

(6) ਬੈਡਮਿੰਟਨ

1. ਰੈਕਟ ਫੜਨਾ
2. ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜਨ ਦੀ ਆਦਤ (ਸਟਾਂਸ)
3. ਚਿੜੀ ਫੜਨਾ ਅਤੇ ਉਛਾਲਣਾ
4. ਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ
5. ਹਿੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ
6. ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(7) ਕਬੱਡੀ

1. ਕਬੱਡੀ ਕੈਂਟ
2. ਖੇਡ : ਮਿਡ ਲਾਇਨ ਕਰਾਸ
3. ਰੇਡਰ ਨੂੰ ਫੜਨਾ : ਗੁੱਟ ਤੋਂ ਅਤੇ ਗਿੱਟੇ ਤੋਂ
4. ਛੂਹਣਾ : ਪੈਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ
5. ਕਿੱਕ : ਸਾਹਮਣੇ ਕਿੱਕ, ਬੈਕ ਕਿੱਕ ਅਤੇ ਸਾਇਡ ਕਿੱਕ
6. ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ

(8) ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ
2. ਭਾਰਤੀ ਸਟਾਇਲ
3. ਦਸਤੀ : ਇਸਦਾ ਕਾਊਂਟਰ ਅਤੇ ਗੀ-ਕਾਊਂਟਰ
4. ਮੋੜਾ : ਇਸਦਾ ਕਾਊਂਟਰ ਅਤੇ ਗੀ-ਕਾਊਂਟਰ
5. ਬੰਗੜੀ : ਇਸਦਾ ਕਾਊਂਟਰ ਅਤੇ ਗੀ-ਕਾਊਂਟਰ
6. ਮੋਚ : ਇਕਹਰੀ ਅਤੇ ਦੁਹਰੀ
7. ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(9) ਕ੍ਰਿਕਟ

1. ਬੈਟਿੰਗ : ਪਕੜ, ਸਟਾਂਸ, ਸਟਰੋਕ, ਬੈਕ, ਲਿਫਟ, ਡੀਫੈਂਸ, ਬੈਟਿੰਗ
2. ਬਾਊਲਿੰਗ : (1) ਪਕੜ (2) ਸਿੰਪਲ ਬਾਊਲਿੰਗ
3. ਫੀਲਡਿੰਗ : ਗੇਂਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਕੈਚ ਕਰਨਾ।

(10) ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ

1. ਬਾਕਸਿੰਗ ਟਸਾਂਸ
2. ਫੁੱਟ ਵਰਕ (ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਹਰਕਤ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ)
3. ਸਿੱਧੇ ਪੰਚ
4. ਮੁੱਢਲੇ ਬਚਾਓ

(11) ਤੈਰਾਕੀ

1. ਤੈਰਾਕੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ
2. ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ
3. ਸਿੱਧੇ ਤੈਰਨਾ
4. ਤਲਾਬ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ

(12) ਖੋ-ਖੋ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
2. ਚੋਰਸ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ
3. ਖੋ-ਖੋ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ
4. ਡਾਜ਼ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਝਕਾਨੀ ਮਾਰਨਾ
5. ਅਸਲੀ ਖੇਡ

(13) ਸੈਫਟ ਬਾਲ

1. ਸਟਾਂਸ : ਸਟਰਾਈਕਰ ਲਈ

2. ਸਟਾਂਸ : ਪੀਚਿੰਗ
3. ਕੈਚਰ ਲਈ ਅਭਿਆਸ
4. ਥਰੋ ਦੀ ਬਾਲ

ਗਰੁੱਪ (ਅ) ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਵਿਸਥਾਰ ਰੈਡੀਰੈਕਨਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਗਰੁੱਪ (ੲ) ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ

(ੳ) ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਨ ਤੋਂ ਅਭਿਆਸ

1. ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ
2. ਨਾਚ ਕਦਮ
3. ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਲੋਟਣੀ ਖਾਣਾ
4. ਸਪਲਿਟ ਅਤੇ ਸੀਜ਼ਰ ਜੰਪ
5. ਰੱਸੀ ਟੱਪਣਾ
6. ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਲੰਬੀ ਛਾਲ ਮਾਰਨਾ

(ਅ) ਬੈਲਿਸਿੰਗ ਬੀਮ ਤੇ ਕਸਰਤਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ

1. ਮਾਊਂਟਸ (ਚੜਨਾ) ਬੀਮ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੋਖੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਚੜਨਾ
2. ਡਿਸਮਾਊਂਟਸ (ਉਤਰਨਾ)
3. ਬੀਮ ਤੇ ਚੱਲਣਾ : ਚੱਲਣ ਦੇ ਸੋਖੇ ਢੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ ਚੱਲਣਾ
4. ਬੀਮ ਦੇ ਨੱਚਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮ (ਸਟੈੱਪ) ਲੈਣੇ।

(ੲ) ਵਾਲਟਿੰਗ (ਹੋਰਸ) (ਬੋਰਡ ਬੋਸ) ਲੜਕੇ

1. ਸਾਧਾਰਨ ਜੰਪ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਡਿੱਗਣਾ
2. ਨੀਜ਼ ਐਨ, ਜੰਪ ਆਫ (ਗੋਡੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਜੰਪ ਮਾਰਨਾ)
3. ਐਸਟਾਰਈਡ ਵਾਲਟ (ਲੱਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜੰਪ ਕਰਨਾ)
4. ਥਰੋ ਵਾਲਟ (ਘੋੜਾ ਪਾਰ ਕਰਨਾ)

ਗਰੁੱਪ (ਸ) ਨੋਟ:- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. ਯੋਗ : ਤਾੜ ਆਸਣ, ਅਰਧ ਚੰਦਰ ਆਸਣ, ਭੁਜੰਗ ਆਸਣ
2. ਕਾਲੀਸਥੈਨਿਕ : ਹਲਕੀਆਂ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਕਸਰਤਾਂ ਜਾਂ ਐਲ.ਐਫ.ਸੀ, ਸਿਲੇਬਸ ਅਨੁਸਾਰ
3. ਲੋਕ ਨਾਚ : ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਮੂਲ ਕਦਮ
4. ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ : ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਸੂਝ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾਏ।

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ : ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ-6 (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਮਾਧਿਅਮ)

ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਵਿਸ਼ਾ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ

ਲਿਖਤੀ ਭਾਗ

1. ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ (ੳ) ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (ਅ) ਜਖਮ ਫੱਟ (ੲ) ਰਤਵਾਹ (ਲਹੂ ਦਾ ਵਗਣਾ)
2. ਕਸਰਤ ਦੇ ਲਾਭ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਮਰੱਥਾ
3. ਸਰੀਰਕ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਰੂਪੀਆਂ
4. ਥਕਾਵਟ, ਆਰਾਮ ਨੀਂਦ ਅਤੇ ਢਿੱਲਾਪਣ
5. ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬਚਾਅ-ਸਿੱਖਿਆ

6. ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
7. ਸਕਾਊਟਿੰਗ ਤੇ ਗਾਈਡਿੰਗ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਭਾਗ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਓ,ਅ,ੲ ਤੇ ਸ ਚਾਰ ਗਰੁੱਪ ਹਨ।

ਨੋਟ:- ਹਰੇਕ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖੇਡ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ:- ਫੁੱਟਬਾਲ, ਹਾਕੀ, ਹੈਂਡਬਾਲ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਕਬੱਡੀ, ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ, ਕ੍ਰਿਕੇਟ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ, ਤੈਰਾਕੀ ਅਤੇ ਖੋ-ਖੋ।

ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ :- ਹਾਕੀ, ਹੈਂਡਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਕਬੱਡੀ, ਖੋ-ਖੋ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਸੋਫਟਬਾਲ ਅਤੇ ਤੈਰਾਕੀ

ਗਰੁੱਪ (ਅ) ਐਥਲੈਟਿਕਸ

ਦੌੜਾਂ

ਲੜਕੀਆਂ : (1) 50 ਮੀਟਰ (2) 200 ਮੀਟਰ

ਲੜਕੇ : (1) 100 ਮੀਟਰ (2) 400 ਮੀਟਰ

ਛਾਲਾਂ : ਲੰਬੀ ਛਾਲ ਜਾਂ ਉੱਚੀ ਛਾਲ

ਸੁੱਟਾ : ਕ੍ਰਿਕਟ ਬਾਲ ਜਾਂ

ਗੋਲਾ-6 ਪੌਂਡ (ਲੜਕੇ) 4 ਪੌਂਡ (ਲੜਕੀਆਂ)

ਗਰੁੱਪ (ੲ) ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ

ਬਿਨਾਂ ਅਪਰੇਟਿਸ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅਪਰੇਟਿਸ ਨਾਲ

ਗਰੁੱਪ (ਸ) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

1. ਯੋਗ 2. ਲੋਕ-ਨਾਚ 3. ਕਾਲੀਸਥੈਨਿਕਸ 4. ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ 5. ਰੀਲੇਜ਼ ਗਰੁੱਪ

(ੳ) ਖੇਡਾਂ

(1) ਫੁੱਟਬਾਲ

1. ਪਹਿਲੀ ਸਕਿੱਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
2. ਪਾਸ : ਛੋਟਾ ਪਾਸ ਅਤੇ ਲੰਬਾ ਪਾਸ ਸਿੱਧਾ ਪਾਸ, ਤਿਰਛਾ ਪਾਸ, ਪਾਸਿਆਂ ਤੇ ਅਤੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ
3. ਡਰਿਬਲਿੰਗ : ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਡਰਿਬਲ ਕਰਨਾ
4. ਟਰੈਪ : ਇੱਕਲੇ ਟਰੈਪ ਕਰਨਾ, ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ, ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਆਏ ਸਾਈਡ ਤੋਂ ਟਰੈਪ ਕਰਨਾ।

(2) ਹੈਂਡਬਾਲ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿੱਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
2. ਕੈਚਿੰਗ : ਛਾਤੀ ਤੇ ਅਤੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ
3. ਪਾਸਿੰਗ : ਫਲਿਕ ਪਾਸ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਪਾਸ
4. ਡਰਿਬਲਿੰਗ : ਨੀਵੀਂ ਅਤੇ ਉੱਚੀ
5. ਸ਼ੂਟਿੰਗ
6. ਟੀਮ ਬਚਾਓ : ਮੈਨ ਟੂ ਮੈਨ ਡੀਫੈਂਸ ਜਾਂ ਹਰ ਖਿਡਾਰੀ ਮਗਰ ਬਚਾਉ

(3) ਵਾਲੀਬਾਲ

1. ਪਾਸ : (ੳ) ਸਿਰ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਪਾਸ : ਬੈਕ ਰੋਲਿੰਗ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਪਾਸ
(ਅ) ਸਾਈਡ ਰੋਲਿੰਗ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਪਾਸ
(ੲ) ਜੰਪ ਅਤੇ ਪਾਸ

2. ਸਰਵਿਸ (ੳ) ਓਵਰ ਹੈਡ ਸਰਵਿਸ ਜਾਂ ਟੈਨਿਸ ਸਰਵਿਸ
 - (ਅ) ਰਾਊਂਡ ਆਰਮ ਸਰਵਿਸ
 - (ੲ) ਫਲਾਉਟਿੰਗ ਸਰਵਿਸ
3. ਸੈਟ ਅਪ (ੳ) ਯੱਕ ਦਮ ਸਮੈਸ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਲੈਣਾ

ਮੂਵ ਐਂਡ ਸੈੱਟ ਅੱਪ (ਪਿਛਲੇ ਜੋਨ ਤੋਂ)
4. ਨੈਟ ਰਿਕਵਰੀ :
 - (ੳ) ਰੋਲਿੰਗ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰੋਲਿੰਗ ਪਾਸ
 - (ਅ) ਰੋਲਿੰਗ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰੋਲਿੰਗ ਇੱਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਅੰਡਰ ਆਰਮ ਪਾਸ
5. ਹਮਲਾ (ੳ) ਸਮੈਸ਼ ਵਿੱਚ ਟਰਨ ਆਫ ਬਾਡੀ (ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਘੁਮਾਕੇ)
 - (ਅ) ਸਮੈਸ਼ ਵਿੱਚ ਟਰਨ ਆਫ ਰਿਸਟ (ਗੁੱਟ ਘੁਮਾਕੇ ਸਮੈਸ਼)
 - (ੲ) ਰਾਊਂਡ ਆਰਮ ਸਮੈਸ਼
6. ਬਲਾਕ (ੳ) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੁਹਰਾ ਬਲਾਕ
 - (ਅ) ਯੱਕ ਦਮ ਹਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੁਹਰਾ ਬਲਾਕ

(4) ਬਾਸਕਟਬਾਲ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿੱਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
2. ਪਾਸ : (ੳ) ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਛਾਤੀ ਤੇ ਪਾਸ
 - (ਅ) ਬਾਉਂਸ ਪਾਸ ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ
 - (ੲ) ਸਿਰ ਉੱਪਰੋਂ ਦੀ ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸ
3. ਡਰਿਬਲਿੰਗ : ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲ

ਉਚੀ ਅਤੇ ਨੀਵੀਂ ਡਰਿਬਲ ਕਰਨੀ
4. ਸ਼ੂਟਿੰਗ (ੳ) ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੈਟ ਸ਼ਾਟ
 - (ਅ) ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫਰੀ ਥਰੋਅ
 - (ੲ) ਲੇਅ ਅੱਪ ਸ਼ਾਟ
5. ਟੀਮ ਡੀਫੈਂਸ ਬਚਾਓ : ਮੈਨ ਟੂ ਮੈਨ ਡੀਫੈਂਸ

ਟੀਮ ਓਫੈਂਸ ਜਾਂ ਹਮਲਾ : ਫਾਸਟ ਬਰੇਕ ਓਫੈਂਸ

(5) ਹਾਕੀ

1. ਸਿੱਧੇ ਪੁਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ (ੳ) ਵਾਪਸ ਪੁਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ
 - (ਅ) ਪੁਸ਼ਿੰਗ ਆਨ ਦੀ ਰੋਂਗ ਫੁੱਟ
2. ਪਾਸ : (ੳ) ਥਰੋਅ ਪਾਸ
 - (ਅ) ਵਾਪਸ ਪਾਸ
3. ਬੁੱਲੀ, ਕਾਰਨਰ, ਪੈਨਲਟੀ ਸਟਰੋਕ, ਪੁਸ਼ ਇੱਠ ਅਤੇ ਗੋਲ ਕੀਪਿੰਗ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗ
4. ਟੈਕਲਿੰਗ
5. ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ
6. ਬਚਾਉ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

(6) ਕ੍ਰਿਕਟ

1. ਬੈਟਿੰਗ
 - (ੳ) ਡੀਫੈਂਸਿਵ ਬੈਟਿੰਗ
 - (ਅ) ਪੁੱਲ ਕੱਟ

- (ੲ) ਹੁੱਕ
2. ਬਾਉਲਿੰਗ (ੳ) ਬਾਲ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ
(ਅ) ਤੇਜ਼ ਬਾਉਲਿੰਗ
(ੲ) ਮੀਡੀਅਮ ਪੇਸ ਬਾਉਲਿੰਗ
3. ਫੀਲਡਿੰਗ (ੳ) ਦੌੜਨਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਫੀਲਡ ਕਰਨਾ
(ਅ) ਵਿਕਟ ਕੀਪਿੰਗ
(ੲ) ਸਟੈੱਪ ਜਾਂ ਕਿੱਲੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਬਾਲ ਲੈਣੀ

(7) ਖੋ-ਖੋ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿੱਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
2. ਚੇਜਿੰਗ ਸਕਿੱਲ : (ੳ) ਟਰੈਪਿੰਗ ਡਾਇਵ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਜਾਂ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਡਾਇਵ ਕਰਨਾ
(ਅ) ਪੈਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਛੂਹਣਾ
3. ਦੌੜਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ : ਚੇਜਰ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੌੜਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਕਲਾ

(8) ਬੈਡਮਿੰਟਨ

1. ਸਟਰੋਕ (ੳ) ਨੈੱਟ ਸਟਰੋਕ
(ਅ) ਲਿਫਟ ਸਟਰੋਕ
(ੲ) ਰੱਸ ਕਰਨਾ
(ਸ) ਕਰਾਸ ਕਰਨਾ
2. ਸ਼ਾਟ (ੳ) ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਥ ਤੋਂ ਸ਼ਾਟ ਕਰਨਾ
(1) ਅਟੈਕਿੰਗ ਟੇਸ
(2) ਡੀਫੈਂਸਿਵ ਟੇਸ
3. ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ੳ) ਸ਼ਾਟ ਸਰਵਿਸ
(ਅ) ਉੱਚੀ ਸਰਵਿਸ
(ੲ) ਫਲਿੱਕ ਸਰਵਿਸ
4. ਸ਼ਾਟ ਰੀਸੀਵ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ : ਸਾਹਮਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹੱਥ ਨਾਲ

(9) ਬਾਕਸਿੰਗ

1. ਫੁੱਟ ਵਰਕ (ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ)
2. ਪੰਚਿੰਗ ਬੈਗ ਤੇ ਅਭਿਆਸ
3. ਮੁੱਢਲੇ ਬਚਾਓ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ
4. ਮੁੱਢਲੇ ਹਮਲੇ

(10) ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ

1. ਇੱਕਹਰੀ ਲੱਤ ਦੀ ਪਕੜ ਅਤੇ ਦੂਹਰੀ ਲੱਤ ਦੀ ਪਕੜ
2. ਹਮਲਾ ਤੇ ਬਚਾਓ
3. ਨਕਾਲ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਬਚਾਓ
4. ਢਾਕ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ
5. ਧੋਬੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ
6. ਰੂਮ (ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਉੱਠਣਾ)
7. ਕਾਂਗੜਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ

(11) ਕਬੱਡੀ

1. ਹਮਲੇ ਲਈ ਸਕਿਲ: ਐਰੋਕਿਕ, ਕਰਵ ਕਿੱਕ, ਰੋਲ ਕਿੱਕ
2. ਬਚਾਓ ਲਈ ਸਕਿਲ: ਟਰੱਕ ਕੈਚ, ਸ਼ੋਲਡਰ ਕੈਚ, ਚੇਨ ਦਾ ਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਨੋ ਕਰੋਸ ਪਲੇਅ
3. ਲੀਡਅੱਪ ਗੇਮ: ਲੰਗੜੀ ਕਬੱਡੀ, ਫੜੇ ਹੋਏ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ
4. ਟੋਸ, ਬੋਨਸ, ਲੋਨਾ
5. ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਇਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਟਾਇਲ ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ।

(12) ਤੈਰਾਕੀ

1. ਬੈਕ ਸਟਰੋਕ
2. ਬਰੈਸਟ ਸਟਰੋਕ
3. ਫਰੀ ਸਟਾਇਲ
4. ਸਟਾਰਟ ਐਂਡ ਟਰਨ

ਸਟਾਰਟ : (ੳ) ਗਰੈਬ (ਅ) ਕੋਨਵੈਨਸ਼ਨਲ (ਸਰਕੂਲਰ ਆਰਮ ਸਵਿੰਗ) (ੲ) ਬੰਚ ਸਟਾਰਟ (ਸ) ਟਰੈਕ ਸਟਾਰਟ

ਟਰਨ: (ੳ) ਲੈਟਰਨ (ਅ) ਪਿਵਟ (ੲ) ਥਰੋਅ ਅਤੇ ਟਰਨ (ਸ) ਫਲਿਕ ਟਰਨ

(13) ਜਮਨਾਸਟਿਕ

ਗਰੁੱਪ (ੲ)

ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ :

1. ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਕਸਰਤਾਂ (ੳ) ਫਾਰਵਰਡ ਰੋਲ ਟੂ ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ
(ਅ) ਬੈਕ ਵਰਡ ਰੋਲ ਟੂ ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ
2. ਵਾਲਟਿੰਗ ਬਾਕਸ (ੳ) ਸਪਲਿਟ ਵਾਲਟ
(ਅ) ਥਰੋਅ ਵਾਲਟ
(ੲ) ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ ਵਿੱਚ ਕਾਰਟ ਵੀਲ
3. ਪੈਰਲਲ ਬਾਰ: (ੳ) ਅੱਪ ਸਟਾਰਟ
(ਅ) ਫਰੰਟ ਅੱਪ ਰਾਈਜ਼
(ੲ) ਸ਼ੋਲਡਰ ਸਟੈਂਡ
(ਸ) ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ

ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ :

1. ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਕਸਰਤਾਂ (ੳ) ਫਾਰਵਰਡ ਰੋਲ ਟੂ ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ
(ਅ) ਬੈਕ ਵਰਡ ਰੋਲ ਟੂ ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ
(ੲ) ਰਾਊਂਡ ਆਫ
(ਸ) ਸਲੋਅ ਬੈਕ ਹੈਂਡ ਸਪਰਿੰਗ
2. ਵਾਲਟਿੰਗ ਬਾਕਸ (ੳ) ਸਪਲਿਟ ਵਾਲਟ
(ਅ) ਥਰੋਅ ਵਾਲਟ
3. ਬੀਮ (ੳ) ਫਾਰਵਰਡ ਰੋਲ
(ਅ) ਬੈਕ ਵਰਡ ਰੋਲ ਟੂ ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ
(ੲ) ਕਾਰਟ ਵੀਲ
(ਸ) ਬਰਿੱਜ
(ਹ) ਬੈਲੈਂਸ

ਗਰੁੱਪ (ਸ) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ:

1. ਯੋਗਾ 2. ਕੈਲਿਸਥੈਨਿਕ, ਲੋਕ ਨਾਚ, ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਰੀਲੇਜ਼
1. ਯੋਗਾ (ੳ) ਤਾੜ ਆਸਣ (ਅ) ਭੁਜੰਗ ਆਸਣ (ੲ) ਪਸਚਿਮ ਉਤਾਨ ਆਸਣ (ਸ) ਪਦਮ ਆਸਣ
2. ਕੈਲਿਸਥੈਨਿਕ (ੳ) ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿੱਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
(ਅ) ਲੇਜ਼ੀਅਮ ਕਸਤਰਾਂ
3. ਲੋਕ ਨਾਚ (ੳ) ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿੱਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
(ਅ) ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਸਟੈਪਸ
(ੲ) ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ : ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਸਟੈਪਸ
4. ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਯੂਝ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
5. ਰੀਲੇਜ਼ (ੳ) ਸਰਕਲ ਹੋਪਿੰਗ ਰੀਲੇਜ਼ (ਅ) ਖੋ-ਖੋ ਰੀਲੇਜ਼ (ੲ) ਸਾਇਕਲ ਹੋਪਿੰਗ ਰੀਲੇਜ਼
ਮੁਲੰਅੰਕਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

(14) ਸੋਫਟ ਬਾਲ

1. ਸਟਰਾਈਕਰ: ਪੂਰੀ ਸਵਿੰਗ, ਅੱਧੀ ਸਵਿੰਗ
2. ਪੀਚਿੰਗ: ਇੰਨ ਸਵਿੰਗ, ਆਉਟ ਸਵਿੰਗ, ਰਾਈਜ਼ਰ, ਡਿੱਪ ਬਾਲ
3. ਫੀਲਡ ਪਲੇਸ: ਪਹਿਲਾ ਬੇਟ, ਦੂਜਾ ਬੇਸ, ਤੀਜਾ ਬੇਸ, ਸ਼ਾਰਟ ਸਟੋਪਰ, ਲੈਫਟ ਫੀਲਡ, ਰਾਈਟ ਫੀਲਡ, ਸੈਂਟਰ ਫੀਲਡ,

ਪੁਸਤਕ: ਸਿਹਤ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ -7 (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ)

(ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ)

ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ

- (ੳ) ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਭੋਜਨ (ਅ) ਭੋਜਨ ਦੇ ਕੰਮ (ੲ) ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ (ਸ) ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ ਦੇ ਤੱਤ
(ਹ) ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਣ (ਕ) ਦੁੱਧ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਭੋਜਨ ਹੈ (ਖ) ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ
(ਗ) ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ

2. ਯੋਗ ਅਤੇ ਆਸਣ

3. ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਪ੍ਰਬੰਧ

- (ੳ) ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਕਿਰਿਆਵਾਂ (ਅ) ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ (ੲ) ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

1. ਅੰਤਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 2. ਜ਼ੋਨ ਪੱਧਰ 3. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 4. ਰਾਜ ਪੱਧਰ 5. ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ

4. ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ

- (ੳ) ਮੁੱਢਲੇ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਗੁਣ (ਅ) ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ
(ੲ) ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੱਟਣਾ ਅਤੇ ਡੰਗ ਦਾ ਇਲਾਜ (ਸ) ਸਾੜ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ
(ਹ) ਲੂ ਲੱਗਣਾ (ਕ) ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਝਟਕਾ (ਖ) ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਦਾ ਇਲਾਜ (ਗ) ਬਣਾਉਣੀ ਯਾਹ

5. ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ

6. ਐਥਲੈਟਿਕਸ

ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਭਾਗ

ਗਰੁੱਪ ਓ ਖੇਡਾਂ

ਨੋਟ:- ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖੇਡ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ - ਫੁੱਟਬਾਲ, ਹਾਕੀ, ਹੈਂਡਬਾਲ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਕਬੱਡੀ, ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ, ਤੈਰਾਕੀ, ਖੋ-ਖੋ ਟੇਬਲ ਟੇਨਿਸ

ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ - ਹਾਕੀ, ਹੈਂਡਬਾਲ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਕਬੱਡੀ, ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਖੋ-ਖੋ, ਸੋਫਟਬਾਲ ਤੇ ਤੈਰਾਕੀ

ਗਰੁੱਪ ਅ ਦੌੜਾਂ

ਨੋਟ: ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਈਵੈਂਸਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਚੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੜਕੀਆਂ (1) 50 ਮੀਟਰ (2) 200 ਮੀਟਰ

ਲੜਕੇ (1) 100 ਮੀਟਰ (2) 400 ਮੀਟਰ

ਛਾਲਾਂ : ਲੰਬੀ ਛਾਲ ਜਾਂ ਉੱਚੀ ਛਾਲ

ਸੁੱਟਾਂ : ਕ੍ਰਿਕਟ ਬਾਲ ਸੁੱਟਣ ਜਾਂ ਗੋਲਾ ਸੁੱਟਣਾ : 6: ਪੈਂਡ (ਲੜਕੇ) 4 ਪੈਂਡ (ਲੜਕੀਆਂ)

ਗਰੁੱਪ (ੲ) ਜਮਨਾਸਟਿਕ : ਬਿਨਾਂ ਅਪਰੇਟਸ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅਪਰੇਟਿਸ ਨਾਲ

ਗਰੁੱਪ (ਸ) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਯੋਗਾ (2) ਲੋਕ ਨਾਚ (3) ਕੈਲਿਸਥੈਨਿਕਸ (ਹਲਕੀਆਂ ਜਮਨਾਸਟਿਕ ਕਸਰਤਾਂ) (4) ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ (5) ਰੀਲੇਜ

(ਖੇਡਾਂ)

(1) ਫੁੱਟਬਾਲ

1. ਪਾਸ : ਕਰਾਸ, ਸਪੀਡ, ਬੈਕ ਪਾਸ ਅਤੇ ਪਾਸ ਥਰੂ ਬੈਕ
2. ਗੋਲ ਕੀਪਿੰਗ : ਪੈਨਲਟੀ ਕਿੱਕ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਬਚਾਉਣਾ
3. ਟੈਕਲਿੰਗ: (ੲ) ਸਲਾਇਡਿੰਗ ਟੈਕਲ (ਅ) ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ
4. ਭਾਜ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਝਕਾਂਵੀ ਦੇਣਾ
5. ਖੇਡ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ

(2) ਹੈਂਡਬਾਲ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
2. ਟੀਮ ਡੀਫੈਂਸ ਜਾਂ ਬਚਾਓ: ਜੋਨਲ ਡੀਫੈਂਸ
3. ਪੂਰੀ ਖੇਡ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(3) ਵਾਲੀਬਾਲ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ
2. ਪਾਸ : (ੲ) ਫਾਰਵਰਡ ਡਾਇਵ ਅਤੇ ਪਾਸ (ਅ) ਸਾਇਡ ਰੋਲਿੰਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਾਂਹ ਦਾ ਪਾਸ
3. ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ : (ੲ) ਛੋਟੇ ਪਾਸ ਦੇ ਸਮੈਸ਼ ਜਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਰਨੀ (ਅ) ਸਿੰਪਲ ਅਟੈਕ ਕੋਬੀਨੇਸ਼ਨ
4. ਬਲਾਕ (ੲ) ਦੁਹਰਾ ਬਲਾਕ (ਅ) ਤੀਹਰਾ ਬਲਾਕ ਕਰਨਾ
5. ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ

(4) ਬਾਸਕਟਬਾਲ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ

2. ਪਿਵਟਿੰਗ
3. ਡਾਜਿੰਗ : ਡਾਜ ਕਰਨਾ
4. ਪੂਰੀ ਖੇਡ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(5) ਹਾਕੀ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ
2. ਸਕੂਪ (ੳ) ਪੁਸ਼ ਸਕੂਪ (ਅ) ਡਰਿਵਲਿੰਗ
3. ਫਲਿਕ (ੳ) ਸਿੱਧੀ ਫਲਿਕ (ਅ) ਪਿੱਛੇ ਫਲਿਕ ਕਰਨਾ (ੲ) ਫਲਿਕ ਆਨ ਦੀ ਰੋਂਗ ਫੁੱਟ
4. ਡਾਜ : (ੳ) ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਡਾਜ ਕਰਨਾ (ਅ) ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਡਾਜ ਕਰਨਾ (ੲ) ਦੋਹਰਾ ਡਾਜ
5. ਪੂਰੀ ਖੇਡ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(6) ਕ੍ਰਿਕਟ

1. ਬੈਟਿੰਗ : ਕੱਟ ,ਗਲੇਂਸ ,ਸਵੀਪ
2. ਬਾਉਲਿੰਗ : (ੳ) ਆਊਟ, ਸਵਿੰਗ , ਇੰਨ ਸਵਿੰਗ (ਅ) ਆਫ ਬਰੇਕ ਅਤੇ ਗੁਗਲੀ
3. ਫੀਲਡਿੰਗ : ਉੱਚੀ ਕੈਚ ਅਤੇ ਸਲਿੱਪ ਕੈਚ
4. ਟੈਕਟਿਸ : ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਉਲਿੰਗ ਅਤੇ ਬੈਟਿੰਗ ਲਈ ਟੈਕਟਿਸ (ਫੀਲਡ ਪਲੇਸਿੰਗ)

ਖੋ-ਖੋ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
2. ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਡਾਈਵ ਕਰਨਾ (ਰਨਿੰਗ ਡਾਈਵ)
3. ਟੈਕਟਿਸ : ਖੇਡਣ ਦਾ ਢੰਗ ,ਇਕਰਦੀ ਅਤੇ ਦੁਹਰੀ ਖੇਡ
4. ਪੂਰੀ ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(8) ਬੈਡਮਿੰਟਨ

1. ਸ਼ਾਟ : (ੳ) ਸਮੈਸ਼ (ਫੋਰਹੈਂਡ ਅਤੇ ਬੈਕ ਹੈਂਡ) (ਅ) ਡਰੋਪ ਹੈਂਡ ਅਤੇ ਬੈਕ ਹੈਂਡ (ੲ) ਨੈਟ ਸ਼ਾਟ (ਫੋਰ ਹੈਂਡ ਅਤੇ ਬੈਕ ਹੈਂਡ)
2. ਸ਼ਾਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਰੀਸੀਵ ਕਰਨਾ
(ੳ) ਸ਼ਾਟ ਜਾਂ ਸਮੈਸ਼ (ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਥ ਨਾਲ) (ਅ) ਡਰਾਅ ਸ਼ਾਟ (ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਥ ਨਾਲ)
(ੲ) ਡਰਾਈਵ ਸ਼ਾਟ (ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਥ ਨਾਲ) (ਸ) ਨੈਟ ਸ਼ਾਟ (ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਥ ਨਾਲ)
3. ਇਕਹਿਰੀ ਤੇ ਦੂਹਰੀ ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(9) ਬਾਕਸਿੰਗ

1. ਹਮਲਾ ਤੇ ਬਚਾਓ
2. ਮੁੱਢਲੇ ਪੰਚ : (ਹੁੱਕਾਂ ਅਤੇ ਅੱਪਰ ਕੱਟ)
3. ਹੁੱਕਾਂ ਅਤੇ ਅੱਪਰ ਕੱਟਾਂ ਲਈ ਬਚਾਓ
4. ਬਾਊਟ (ਬਾਕਸਿੰਗ ਮੁਕਾਬਲਾ)

(10) ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ

1. ਕਲਾ ਜੰਗ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਚਾਓ
2. ਸਖੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਬਚਾਓ
3. ਨੈਲਸਨ -ਇਕਹਿਰੀ ਅਤੇ ਦੋਹਰੀ
4. ਰਗੜਾ ਬਚਾਓ
5. ਕੁੰਡਾ ਬਚਾਓ

(11) ਕਬੱਡੀ

- 1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
- 2. ਟੈਕਸਿਟ
- 3. ਡਾਈਵਿੰਗ
- 4. ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਇਲ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(12) ਤੈਰਾਕੀ

- 1. ਇੰਡੀਵੀਜ਼ੁਅਲ ਮੈਡਲੇ ਅਤੇ ਮੈਡਲੇ ਰੀਲੇਅ ਅਤੇ ਫਰੀ ਸਟਾਇਲ ਰੀਲੇਅ
- 2. ਬੱਟਰ ਸਟਰੋਕ
- 3. ਡਾਈਵਿੰਗ : (ੳ) ਬੈਕ ਡਾਇਵ (ਅ) ਇੰਨ ਵਰਡ ਡਾਇਵ

(13) ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ

ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ : 1. ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਸਰਤਾਂ

(ੳ) ਹੈਂਡ ਸਪਰਿੰਗ ਟੂ ਦੀ ਡਾਈਵ ਰੋਲ (ਅ) ਰਾਊਂਡ ਆਫ ਟੂ ਬੈਕ ਰੋਲ ਟੂ ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ

2. ਹੋਰੀ ਜੈਂਟਲ ਬਾਰ

(ੳ) ਅੱਪ ਸਟਾਰ ਵਿੱਚ (ਨਾਲ) ਓਵਰ ਗਰਿੱਪ (ਅ) ਅੱਪ ਸਟਾਰ ਵਿੱਚ (ਨਾਲ) ਅੰਡਰ ਗਰਿੱਪ (ੲ) ਸ਼ਾਟ ਸਰਕਲ

3. ਰੋਮਨ ਰਿੰਗ

(ੳ) ਸਿੰਪਲ ਸਵਿੰਗ ਅੱਪ (ਅ) ਸਵਿੰਗਿੰਗ ਵਿੱਖ ਇਨਵਰਵਡ ਹੈਂਗ

ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ

1. ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਸਰਤਾਂ

(ੳ) ਰਾਊਂਡ ਆਫ ਨਾਲ ਬੈਕ ਰੋਲ ਨੂ ਹੈਂਡ ਸਟੈਂਡ (ਅ) ਸਪਲਿਟ ਸੀਵਿੰਗ (ੲ) ਸਲੋਅ ਹੈਂਡ ਸਪਰਿੰਗ

2. ਵਾਲਟਿੰਗ ਬਾਕਸ : ਹੈਂਡ ਸਪਰਿੰਗ

3. ਬੀਮ : ਜੰਪ ਵਿੱਚ ਸਪਲਿਟ

4. ਅਨਈਵਨ ਬਾਰ : (ੳ) ਅਪਰ ਬਾਰ ਤੇ ਘੁੰਮਣਾ (ਅ) ਬੈਕ ਅੱਪ ਸਾਈਜ਼

ਯੋਗਾ

(ੳ) ਹਲ ਆਸਣ (ਅ) ਯੋਗ ਮੁਦਰਾ ਆਸਣ (ੲ) ਮਯੂਰ ਆਸਣ

(ਸ) ਸੁਰੀਆਂ ਨਮਸਕਾਰ ਆਸਣ (ਹ) ਸ਼ਵ ਆਸਣ

(ਅ) ਕੈਲਿਸਥੈਨਿਕਸ

- 1. ਤਾਲ ਮਈ ਕਸਰਤਾਂ
- 2. ਡੰਬਲ ਨਾਲ ਕਸਰਤਾਂ
- 3. ਲੇਜ਼ੀਅਮ ਨਾਲ ਕਸਰਤਾਂ

(ੲ) ਲੋਕ ਚਾਲ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲਕੀਆਂ ਲਈ

(ੳ) ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਨਾਚ (ਅ) ਹਰਿਆਣਾ ਲੋਕ ਨਾਚ (ੲ) ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਲੋਕ ਨਾਚ

(ਸ) ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ :- ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਸੂਝ ਅਨੁਸਾਰ ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

- (ਹ) ਰੀਲੇਜ਼ 1. ਲੇਟਰਲ ਬਾਲ ਪਾਸ ਰੀਲੇਜ਼ 2. ਕਾਂਗੜੂਰੀਲੇਅ
- 3. ਫਰਾਗ ਜੰਪ ਰੀਲੇਅ 4. ਰਾਊਂਡ ਅਤੇ ਅੰਡਰ ਰੀਲੇਅ

(14) ਸੋਫਟ ਬਾਲ

- 1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ
- 2. ਖੇਡ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਟੈਕਟਿਸ
- 3. ਪੂਰੀ ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ -8 (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ)

(9) ਚੋਣਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇ

(1) ਜਿਊਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ

(ਜਿਊਮੈਟਰੀ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ)

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

(ਭਾਗ - 1) ਡਰਾਈਂਗ

(ੳ) ਜਿਊਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ (ਜ਼ਰੂਰੀ)

ਡਰਾਈਂਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੰਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਢੰਗ।

1. ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।
2. ਕੋਣ ਅਤੇ ਕੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ।

(ਭਾਗ - 2) ਚਿੱਤਰਕਲਾ

(ਅ) ਮਾਡਲ ਡਰਾਈਂਗ (Model Drawing) (ਵਸਤੂ ਚਿਤਰਣ) (ਜ਼ਰੂਰੀ)

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਆਇਤਾਕਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ :

ਸਲੇਟ, ਪੁਸਤਕ ,ਇਮਿਤਿਹਾਨੀ ਗੱਤਾ ,ਲਿਫਾਫਾ ,ਪਤੰਗ ਆਦਿ।

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੋਲਾਕਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ-

ਗਲਾਸ, ਜੱਗ, ਪਿਆਲੀ ,ਪਲੇਟ ਅਤੇ ਗਮਲਾ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਧਾਰਣ ਫਲਾਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ-

ਸੇਬ, ਅੰਬ, ਬੈਂਗਣ, ਸ਼ਲਗਮ, ਗਾਜਰ, ਖਰਬੂਜਾ, ਕੇਲਾ ਆਦਿ।

ਉਪਰੋਕਤ ਆਇਤਾਕਾਰ , ਗੋਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਫਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕਠਿਆਂ ਰੱਖਕੇ ਚਿੱਤਰਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਇਤਾਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਗੋਲਾਕਾਰ ਵਸਤੂ, ਫਲ ਜਾਂ ਸਬਜ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਛਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੈਨਸਲ ਜਾਂ ਪੇਸਟਲ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋ ।

(ੲ) ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿੱਤਰਕਲਾ (Imaginative Drawing)

1. (i) ਫਰੀਹੈਂਡ ਸਕੈਚਿੰਗ /ਚਾਰਕੋਲ, ਪੈਨਸਲ, ਕਰੇਓਨ ਪੇਸਟਲ(Crayon Pastel) , ਬੁਰਸ਼ ਰੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਲਪਨਾਮਈ ਸਕੈਚ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
(ii) ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਸਵੈ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ (Freehand self expression) ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਿੱਤਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ।(ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਮੰਦਰ ਆਦਿ)।
(iii) ਸਾਧਾਰਨ ਚਿੱਤਰ -ਰੇਲ ਗੱਡੀ, ਛਕੜਾ, ਗੱਡਾ ਆਦਿ।

ਨੋਟ: ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਧਤਾ ਤੇ ਅਨੁਪਾਤ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਪੇਸਟਲ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

2. ਅਕਾਰੀ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ (Figure Drawing)

- i. ਤੀਲੀ ਰੇਖਾਵਾਂ (Stick figure Drawing) ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
- ii. ਸਮਾਨੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ ।
 1. ਕਾਂ 2. ਤੋਤਾ 3. ਬੱਤਖ
- iii. ਕਾਰਟੂਨ ਡਰਾਈਂਗ (ਹਾਸਰਸ/ਵਿਅੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਮਨੁੱਖੀ,ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਟੂਨ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ)

3. ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਕਲਾ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ (Lettering & Poster Designing)

ਕਲਮ ਅਤੇ ਬੁਰਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਨ ਸੰਦੇਸ਼ (Mottoes) ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਤਰ ਤੋਂ ਸਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਪਸੀ ਫਾਸਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੁੱਧ ਪੀਓ ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਬਣਾਉਣਾ।

4. ਡਿਜ਼ਾਇਨ (Design)

- i. ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਰੰਗ ਯੋਜਨਾ (Colour Scheme) ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਤੇ ਗੋਲ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕਾਈ (Unit) ਬਣਾਉਣ ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਨਮੂਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਫਬਾਉਣ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ।
- ii. ਸਟੈਨਸਲਿੰਗ (Stencilling) ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਸਟੈਂਸਲ ਕੱਟਣੇ।
- iii. ਕੋਲਾਜ਼ ਦੀ ਰਚਨਾ : ਰੰਗਦਾਰ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਟ, ਜੋੜ ਕੇ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ (ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ)

ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

(ਭਾਗ - 1) ਡਰਾਈਂਗ

(ੳ) ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ (ਜ਼ਰੂਰੀ)

1. ਤਿਕੋਣ ਅਤੇ ਤਿਕੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
2. ਚਤੁਰਭੁਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਮਾਪ: ਪੂਰੇ ਡਰਾਈਂਗ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ 1/4 ਭਾਗ (35 ਸੈ.ਮੀ. × 25 ਸੈ.ਮੀ.)

(ਅ) ਮਾਡਲ ਡਰਾਈਂਗ (Model Drawing) (ਵਸਤੂ ਚਿੱਤਰਣ) (ਜ਼ਰੂਰੀ)

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੋਲ ਵਰਗਾਕਾਰ ਤੇ ਆਇਤਾਕਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀਪ (ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ), ਫੁੱਲਦਾਨ, ਇੱਟ, ਚਾਕਾਂ ਦਾ ਡੱਬਾ, ਬੰਦ ਪੁਸਤਕ ਆਦਿ।

ਨੋਟ: ਪੈਨਸਲ ਜਾਂ ਪੇਸਟਲ ਰੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਛਾਂ (Light & Shade) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(ੲ) ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿੱਤਰਕਲਾ (Imaginative Drawing)

1. (i) ਫਰੀਹੈਂਡ ਸਕੈਚਿੰਗ /ਚਾਰਕੋਲ, ਪੈਨਸਲ, ਕਰੇਓਨ ਪੇਸਟਲ (Crayon Pastel), ਬੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾਮਈ ਸਕੈਚਿੰਗ।
- (ii) ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਸਵੈ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ (Freehand self expression) - ਛੇਵੀਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁੰਦਰ ਧਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਦਰੱਖਤ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਦਿ।
- (iii) ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ, ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਭੁਕਾਨੇ (ਗੁਬਾਰੇ) ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ, ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡਦਾ ਮੁੰਡਾ, ਘੰਟੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸਹਾਇਕ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਭਾਰ ਢੋਂਦਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਦਿ।

ਨੋਟ: ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਪੇਸਟਲ ਰੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

2. ਅਕਾਰੀ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ (Figure Drawing)

- (i) ਤੀਲੀ ਰੇਖਾਵਾਂ (Stick figure Drawing) ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
- (ii) ਸਮਾਨੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚਾਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਤਾ, ਚੂਹਾ, ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ।
- (iii) ਕਾਰਟੂਨ ਡਰਾਈਂਗ (ਹਾਸਰਸ/ਵਿਅੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰਿਤ ਮਨੁੱਖੀ, ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਟੂਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ)

3. ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਕਲਾ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ (Lettering & Poster Designing)

ਪੋਸਟਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖਣ , ਵਧੇਰੇ ਫਲ ਖਾਣ , ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਅੰਨ ਉਗਾਉਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਾਰਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ।

4. ਡਿਜ਼ਾਇਨ (Design)

- (i) ਜਿਉਮੈਟਰੀ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਜਾਣੇ ਪਹਿਚਾਣੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਰਲ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ। ਆਕਾਰਾਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ। ਆਕਾਰਾਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਮਾਇਸ਼ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਰ ਰੰਗ ਭਰੇ ਜਾਣ
- (ii) ਸਟੈਨਸਲਿੰਗ (Stencilling) ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਜਿਵੇਂ ਅੱਖਰ, ਪੰਛੀ ਆਦਿ।
- (iii) ਪੇਪਰ ਕਟਿੰਗ ਅਤੇ ਕੋਲਾਜ਼ ਰਚਨਾ : (Paper cutting & Collage making) ਰੰਗਦਾਰ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ - ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ (ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ)

ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ

(ਜਿਉਮੈਟਰੀ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ)

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਭਾਗ - 1 (ਡਰਾਈਂਗ)

ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ

(ੳ) ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ (ਜ਼ਰੂਰੀ)

1. ਬਹੁ ਭੁਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
2. ਛੋਹਤ ਰੇਖਾਵਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
3. ਚੈਕਰਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਭਾਗ - 2 (ਚਿੱਤਰਕਲਾ)

(ਅ) ਮਾਡਲ ਡਰਾਈਂਗ (Model Drawing) (ਵਸਤੂ ਚਿਤਰਣ) (ਜ਼ਰੂਰੀ)

ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਰੱਖਕੇ ਚਿਤਰਣ ਕਰਨਾ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੋਲਾਕਾਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਆਇਤਾਕਾਰ ਜਾਂ ਵਰਗਾਕਾਰ। ਇਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਪੈਨਸਲ ਜਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਛਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(ੲ) ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿੱਤਰਕਲਾ (Imaginative Drawing)

1. (i) ਫਰੀਹੈਂਡ ਸਕੈਚਿੰਗ (Freehand Sketching) ਚਾਰਕੋਲ, ਪੈਨਸਲ, ਕਰੇਓਨ ਪੇਸਟਲ (Crayon Pastel), ਬੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਲਪਨਾਮਈ ਸਕੈਚ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
- (ii) ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਸਵੈ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ (Freehand self expression) ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਿਤਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ:-(i) ਪੂਜਾ ਕਰਦੀ ਇਸਤਰੀ (ii) ਸਪੇਰਾ (iii) ਭੰਗੜਾ (v) ਪਾਓਂਦਾ ਮੁੰਡਾ (iv) ਕਿਸਾਨ
- (i) ਧਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਿਤਰਨ (Landscape Painting) ਜਿਵੇਂ: - ਨਦੀ, ਪਹਾੜ, ਦਰਖਤ, ਰਸਤਾ, ਘਰ, ਖੇਤ, ਝੋਪੜੀ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਧਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼।

2. ਆਕਾਰੀ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ (Figure Drawing)

- (i) ਤੀਲੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡਰਾਈਂਗ (Stick figure Drawing)

- (ii) ਕਾਰਟੂਨ ਡਰਾਈਂਗ (ਹਾਸਰਸ/ਵਿਅੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰਿਤ ਮਨੁੱਖੀ, ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਟੂਨ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ)
- (iii) ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰੀ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਕੜ, ਮੋਰ, ਹਿਰਨ ਅਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ ਸਿਖਾਏ ਜਾਣ।

3. ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਕਲਾ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ (Lettering & Poster Designing)

- (i) ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਉਚਾਈ ਦੇ ਮੋਟੇ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਲਿਖਣੇ।

ਨੋਟ: ਉਰਦੂ ਮਾਧਿਅਮ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹਨ।

- (ii) ਪੋਸਟਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ / ਸੰਦੇਸ਼ ਚਿੱਤਰ : ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਉਗਾਉ, ਸਾਇੰਸ ਮੇਲਾ, ਸਾਲਾਨਾ ਖੇਡਾਂ, ਖੂਨ ਦਾਨ ਕਰੋ, ਅਧਿਕ ਦੁੱਧ ਪੀਉ ਆਦਿ।

4. ਡਿਜ਼ਾਇਨ (Design)

- (i) ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਜਿਊਮੈਟਰੀਕਲ ਆਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ। ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਗਾਕਾਰ (15 ਸੈ. ਮੀ. × 15 ਸੈ. ਮੀ.) ਜਾਂ ਆਇਤਾਕਾਰ (12 ਸੈ. ਮੀ. × 15 ਸੈ. ਮੀ.) ਆਕਾਰ ਦੇ ਤਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਜਿਊਮੈਟਰੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਨ ਫੁੱਲ ਪੱਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਭਰੇ ਜਾਣ।

- (ii) ਕੋਲਾਜ (Collage) ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਟ, ਜੋੜ ਕੇ, ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਕੇ ਰੰਗਦਾਰ ਕਾਗਜ਼ ਨਾਲ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਜਿਵੇਂ: ਧਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਪੰਛੀ ਆਦਿ।

- (iii) ਸਟੈਂਸਲਿੰਗ (Stencilling): ਅੱਖਰਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਸਟੈਂਸਲ ਕੱਟਣੇ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ - ਜਿਊਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਈਂਗ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ (ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ)

2. संस्कृत

सामान्य उद्देश्य:

1. छात्रों को सरल संस्कृत भाषा का शुद्ध उच्चारण सिखाना ।
2. छात्रों में सरल संस्कृत पढ़ने एवं भाषान्तर करने की क्षमना उत्पन्न करना ।
3. संस्कृत में सरल वाक्य लिख सकने की योग्यता का विकास करना ।
4. श्लोकों को कण्ठस्थ कर सस्वर वाचन की योग्यता का विकास करना ।
5. छात्रों को संस्कृत व्याकरण का सामान्य परिचय कराना ।
6. छात्रों में सत्प्रवृत्तियों का विकास करना ।

शिक्षण विधि :

1. रुचि संवर्धन के लिए दृश्य-श्रव्य उपकरणों का प्रयोग किया जाए ।
2. पाठ को दैनिक एवं निकट परिवेश को साथ सम्बन्धित किया जाए ।
3. संस्कृत शब्दों एवं रचना की तुलना, जहां तक सम्भव हो, हिन्दी और पंजाबी से की जाएं, जिससे विद्यार्थी को संस्कृत के साथ आत्मीयता स्थापित करने में सहायता मिले ।
4. व्याकरण को केवल रटने का विषय न बना कर, उसे व्यावहारिक विधि से समझाया जाएं ।
5. संस्कृत शब्दों और वाक्यों के शुद्ध उच्चारण और लेखन के अभ्यास पर बल दिया जाएं ।
6. दैनिक व्यवहार में सरल वाक्यों को प्रयोग किया जाएं ।
7. व्यक्तिगत एवं सामूहिक सस्वर वाचन, श्लोक- उच्चारण, अन्त्याक्षरी आदि की प्रतियोगिता कराना उपयोगी होगा ।

संस्कृत छठी श्रेणी

(क) पाठ्य पुस्तक

1. संस्कृत वाक्यों का अर्थ (हिन्दी या पंजाबी भाषा में) ।
2. दस संस्कृत शब्दों का हिन्दी में अर्थ ।
3. पाठ्य पुस्तक के अभ्यासों पर आधारित पाँच प्रश्न, रिक्त स्थान पूर्ति ।
4. हिन्दी लोकोक्ति को संस्कृत में लिखना ।

(ख) व्याकरण

1. निम्नलिखित शब्दों के रूप सब विभक्तियों में
(क) अकारान्त पुलिङ्गः- बालक, देव, नर, अज, गज, अश्व, सिंह, वानर, काक, शुक,
(ख) अकारान्त नपुंसक लिंगः- फल, वन, कमल, पत्र, पुस्तक ।
2. निम्नलिखित सर्वनामों के रूप केवल प्रथमा विभक्ति में तद् (पुं, नपुं) युष्पद्, अस्मद् ।
3. संख्यावाची शब्द : एक से दस तक संख्यावाची शब्द, पुलिङ्ग, नपुंसक लिंग में केवल प्रथमा विभक्ति में ।
4. निम्नलिखित परस्मैपदी धातुओं के रूप केवल लट् लकार में:-
(क) भ्वादिगण :- भू, हस्, खेल्, चल, चर्, पठ्, खाद्, पा(पिब), कूज्, गर्ज्, गम्, गच्छ्, धाव्, पत्, वद्, नी(नय)

(ख) तुदादिगण : लिख् मिल् सिच् (सिंच्), विश् प्रच्छ्, (पृच्छ्)

5. अनुवाद : पाठ्य पुस्तक के अभ्यासों में दिए गए हिन्दी वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद

निर्धारित पाठ्य-पुस्तक : संस्कृत पुस्तक-6

पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित

संस्कृत सातवीं श्रेणी

(क) पाठ्य पुस्तक

1. दो गद्य भागों का अर्थ (हिन्दी या पंजाबी भाषा में) ।
2. दो पद्यों का अर्थ (हिन्दी या पंजाबी भाषा में) ।
3. संस्कृत शब्दों का हिन्दी में अर्थ ।

4. पाठ विषय संबंधी प्रश्न, पाठ्य पुस्तक के अभ्यासों के आधार पर ।
5. पाठ्य पुस्तक के अभ्यासों में से रिक्त स्थान पूर्ति, वाक्य परिवर्तन आदि भाषा संबंधी प्रश्न ।
6. हिन्दी सुभाषित , लोकोक्ति , सूक्ति को संस्कृत में लिखना ।

(ख) व्याकरण

1. स्वर संधि – दीर्घ, गुण , वृद्धि
2. निम्नलिखित शब्दों के रूप सब विभक्तियों में
(क) इकारान्त पुलिंग : मुनि, कवि , कपि, रवि
(ख) उकारान्त पुलिंग : साधु , शुस , भानु , पशु , शिशु
(ग) आकारान्त स्त्रीलिंग : लता, माला, बालिका, छात्रा, रमा ।
3. निम्नलिखित सर्वनामों के रूप सब लिंगों की प्रथमा, द्वितीया, तृतीया, चतुर्थी विभक्ति में:—
तद् , एतद् , किम् , अस्मद् , युष्मद् ।
4. (क) बीस तक संख्यावाची शब्दों का ज्ञान प्रथमा विभक्ति में।
(ख) एक और द्वि के रूप तीनों लिंगों और सब विभक्तियों में।
5. (क) निम्नलिखित परस्मैपदी धातुओं के रूप लट् लोट् लृट् लकारों में:—
भ्वादिगण : स्था (तिष्ठ), दृश, (पश्य) भू (भव्), भ्रम्, तृ, (तर)
तुदादिगण : स्पृश्, प्रच्छ् , पृच्छ् , क्षिप् ।
दिवादिगण : तुष् , शुष् , कुप् ।
चुरादिगण : चुर्, कथ्, भक्ष्, क्षल् ।
(ख) लृट् लकार में : चर् , चल, गम्, धाव्, खेल, हस्, पट्, पत् ।
6. अनुवाद : पाठ्य – पुस्तक के अभ्यासों में दिए गए हिन्दी वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद निर्धारित पाठ्य –पुस्तक : संस्कृत पुस्तक – 7
पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित

संस्कृत

आठवीं श्रेणी (अगवाई – निर्देश)

(क) पाठ्य पुस्तक

1. दो गद्य भागों का अर्थ (हिन्दी या पंजाबी भाषा में)
2. दो पद्यों का अर्थ (हिन्दी या पंजाबी भाषा में)
3. संस्कृत शब्दों का हिन्दी में अर्थ
4. पाठ विषय संबंधी प्रश्न, पाठ्य पुस्तक के अभ्यासों के आधार पर
5. रिक्त स्थान पूर्ति, वाक्य परिवर्तन आदि भाषा संबंधी प्रश्न पुस्तक के अभ्यासों के आधार पर
6. हिन्दी सुभाषित, लोकोक्ति, सूक्ति को संस्कृत में लिखना

(ख) व्याकरण

1. (क) स्वर संधि – यण् , अयादि सन्धि
(ख) व्यंजन संधि – अनुस्वार विधि, जशत्व विधि, लत्व विधि, श्चुत्व विधि, ष्टुत्व विधि का साधारण परिचय,
(पाठ्य पुस्तक में किए गए प्रयोग को समझने के लिए, परीक्षा के लिए नहीं)
2. निम्नलिखित शब्दों को रूप सब विभक्तियों में :-
(क) ऋकारान्त पुलिंग – कर्तृ , धातृ, पितृ , दानृ ।
(ख) इकारान्त स्त्रीलिंग – मति, गति, भूति, रात्रि ।
(ग) उकारान्त स्त्रीलिंग – धेनु , तनु ।
3. निम्नलिखित सर्वनामों के रूप सब लिंगों की पंचमी, सत्तमी विभक्ति में :-
तद्, एतद्, किम्, अस्मद्, युष्मद्
4. (क) पचास तक संख्यावाची शब्दों के रूप केवल प्रथमा विभक्ति में

(ख) त्रि, चतुर, के रूप तीनों लिंगों और सब विभक्तियों में

(ग) पंचन् के रूप – बहुवचन में (सभी विभक्तियों में)

5. निम्नलिखित परस्मैपदी धातुओं के रूप

(क) लट् , लोट् , लड् , विधिलिङ् , लकारें में

भ्वादिगण – दा (यच्छ) , गै (गाय), घ्रा (जिघ्र), याच्, नम्, वस् ।

तुदादिगण – क्षिप् , तद् , मुच् (मुञ्च)

दिवादिगण – नृत् ।

चुरादिगण – चिन्त्, तुल् ।

(ख) लृत् लकार में (सेट्) – तृ (तर) भू (भव), कथ् , रच् , क्षल् (अनिट्) – पा, गै (गाय), स्था, घ्रा ।

6. क्त्वा प्रत्यय का सरल प्रयोग

7. स्त्री प्रत्यय आ और ई का प्रयोग

8. अभितः, उभयतः परितः, सर्वतः, विना, सह, अलम्, अव्ययों का प्रयोग द्वितीया/ तृतीया विभक्ति के साथ ।

(ग) अनुवाद पाठ्य पुस्तक में दिए गए अभ्यासों में से सरल हिन्दी वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद

निर्धारित पाठ्य पुस्तक : संस्कृत पुस्तक – 8

पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित ।

3. ਖੇਤੀਬਾੜੀ

ਫੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਭੋਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ , ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਅੰਗ , ਭੋਂ-ਜੀਵਾਣੂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ , ਭੋਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ , ਵਾਹੀ ਦੀ ਲੋੜ , ਵਾਹੀ ਦੇ ਸੰਦ , ਬਿਜਾਈ ਦੇ ਢੰਗ ਜਿਵੇਂ ਛੱਟਾ , ਕੇਰਾ , ਡਰਿੱਲ , ਚੋਕਾ ਅਤੇ ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਉਣੀ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ । ਭੋਂ ਦੀ ਪੈਮਾਇਸ਼।
2. ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ।
3. ਖਾਦ ਕੀ ਹੈ , ਖਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ , ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਲੋੜ , ਰੂੜੀ ਖਾਦ ਦੀ ਸੰਭਾਲ । ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਤ । ਨਾਈਟਰੋਜਨ , ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ । ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਉੱਤੇ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
4. ਸਿੰਜਾਈ, ਸਿੰਜਾਈ ਦਾ ਮਹੱਤਵ, ਸਿੰਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ।
5. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
6. ਪਾਲਤੂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ।
7. ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

(ੳ) ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਕਾਰਜ

1. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀ ਭੋਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
2. ਫੁੱਲ ਵਾਲੇ ਗਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਅਤੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣਾ।
3. ਖੇਤੀ ਸੰਦਾਂ, ਖਾਦਾਂ, ਬੀਜਾਂ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
4. ਭੂਮੀ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ।
5. ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਉੱਤੇ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।

(ਅ) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਾਰਜ

1. ਆਮ ਫਸਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਲਾਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਇੱਕਤਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਦੀ ਐਲਬਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
2. ਇੱਕ ਸਰਦੀ ਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਰਮੀ ਰੁੱਤ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਉਗਾਉਣਾ।
3. ਇੱਕ ਫਲਦਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਿਛ ਉਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ ।
4. ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਅਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।
5. ਕਿਸੇ ਦੋ ਧੰਦਿਆਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।
6. ਕਿਸੇ ਦੋ ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕਤਰ ਕਰਨਾ।

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਹਾੜੀ ਦੀ ਫਸਲ

ਕਣਕ , ਜੌਂ, ਛੋਲੇ , ਸੂਰਜਮੁੱਖੀ ਅਤੇ ਬਰਸੀਮ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ।

2. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦੇ

ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ , ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਮਧੂ ਮੱਖੀ ਪਾਲਣ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਉਤਪਦਾਂ ਦਾ ਮੰਡੀਕਰਨ।

3. ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਗਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਂਭ- ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਢੰਗ। ਨਿੰਬੂ, ਅਰਮੂਦ ਅਤੇ ਬੇਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

4. ਸਜਾਵਟੀ ਵੇਲਾਂ

ਸਜਾਵਟੀ ਵੇਲਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਜਾਵਟੀ ਵੇਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।

5. ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਣਾ

ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਣਾ ਬਾਰੇ ਸਾਧਾਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ। ਮੂਲੀ, ਗਾਜਰ ਅਤੇ ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਣਾ।

6. ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਈ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਢੰਗ। ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ। ਬੀਜ ਸੋਧਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ। ਪਲਾਂਟ ਕਲਿਨਿਕ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ। ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਕੀਟਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਇਕਨਾਮਿਕ ਥਰੈਸ਼ ਹੋਲਡ ਲੱਭਣਾ।

7. ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

(ੳ) ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਕਾਰਜ

1. ਫਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
2. ਬਗੀਚੇ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ।
3. ਪੌਦੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਟੋਏ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
4. ਪਨੀਰੀ ਪੁਟਣਾ ਅਤੇ ਲਗਾਉਣਾ।
5. ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨਾ।
6. ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ।

(ਅ) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

1. ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ।
2. ਫਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
3. ਬਗੀਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਘਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੌਸਮੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਣਾ।
4. ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਐਲਬਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
5. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਸ ਮਾਡਲ /ਚਾਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

ਪਾਠ- ਪੁਸਤਕ : ਖੇਤੀਬਾੜੀ-7 (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ) ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ।

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ

1. ਭੌਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ-ਭੌਂ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਗੁਣ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਖ, ਲੂਣੀਆਂ ਕੱਲਰੀ, ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਅਤੇ ਸੋਮ ਵਾਲੀਆਂ ਜਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ।
2. ਫਸਲ ਚੱਕਰ-ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ, ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਫਸਲਾਂ।
3. ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ - ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ। ਧਾਨ ਕਪਾਹ, ਮੱਕੀ, ਗੰਨਾ, ਮੂੰਗੀ ਅਤੇ ਜਵਾਰ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ। ਫਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੰਕ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ, ਜਿੰਕ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਫਸਲਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਜਿੰਕ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਪੂਰਤੀ ਹਿੱਤ ਇਲਾਜ।

4. ਸਬਜ਼ੀਆਂ-ਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ । ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ , ਭਿੰਡੀ , ਆਲੂ ਮਟਰ , ਮੂਲੀ ਟਮਾਟਰ ਅਤੇ ਗੋਭੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਡੀਕਰਨ।
5. ਬਾਗਬਾਨੀ -ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫਲਦਾਰ ਪੌਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਨੂੰ, ਆੜੂ, ਅੰਬ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਡੀਕਰਨ।
6. ਰਸਾਇਣਕ ਜ਼ਹਿਰ -ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ, ਕੀਟ ਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ।
7. ਖੁੰਬਾਂ ਪਾਲਣਾ:- ਖੁੰਬਾਂ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦਾ ਮੰਡੀਕਰਨ ।
8. ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਧੰਦੇ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

(ੳ) ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਕਾਰਜ

1. ਲਿਟਮਸ ਪੇਪਰ ਨਾਲ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਅਤੇ ਕੱਲਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ
2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਫਸਲਾਂ ,ਸਬਜ਼ੀਆਂ ,ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
3. ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
4. ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣਾ।
5. ਫਸਲਾਂ ਉੱਤੇ ਜਿੰਕ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨਾ ।
6. ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
7. ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।

(ਅ) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

1. ਇੱਕ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ।
2. ਖੁੰਬਾਂ ਪਾਲਣਾ।
3. ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ।
4. ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇੜਲੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸੈਰ ।
5. ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ।
6. ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਧੰਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨੀ ।

ਪਾਠ- ਪੁਸਤਕ : ਖੇਤੀਬਾੜੀ-8 (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ) ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ।

4. ਕਟਾਈ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ

ਫੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਕੱਚਾ, ਬਖੀਆ, ਕੱਚਾ ਬਖੀਆ (Run & Back) ਸਾਦੀ ਸਿਲਾਈ , ਉਲੇੜੀ,ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਬੁਸ਼ਟਰ ਦੇ ਬਟਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
2. ਉਪਰੋਕਤ ਟਾਂਕਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਦੋ ਨਰਮ ਭਰੇ ਹੋਏ ਖਿਡੌਣੇ (Soft Toys) ਬਣਾਉਣੇ।
3. ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਝਬਲਾ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
4. ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਲੰਗੋਟ (Diapers) ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਨੋਟ: ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਟਾਈ ਅਧਿਆਪਕ ਕਰਕੇ ਦੇਣਗੇ।

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ, ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਮਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਧਾਗਾ ਪਾਉਣਾ, ਫਿਰਕੀ ਭਰਨਾ ਆਦਿ।
2. ਹੱਥ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਸਾਦੀ ਸਿਲਾਈ, ਗੁੰਮ ਸਿਲਾਈ (French Seam) ਪਾਈਪਿੰਗ, ਪੱਟੀ (Facing) ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
3. ਪ੍ਰੈੱਸ ਬਟਨ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਲਾਸਟਿਕ ਪਾਉਣਾ।
4. ਆਪਣੇ ਮਾਪ ਦੀ ਸ਼ਮੀਜ ਸਿਉਂਟੀ ਅਤੇ ਨੀਚੇ ਲੇਸ ਲਾਉਣੀ।
5. ਏ ਲਾਈਨ ਫਰਾਕ ਬਣਾਉਣੀ।
6. ਜਾਂਘੀਆਂ ਜਾਂ ਫੈਂਸੀ ਕੱਛਾ ਬਣਾਉਣਾ।

ਨੋਟ: ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਟਾਈ ਅਧਿਆਪਕ ਕਰਕੇ ਦੇਣਗੇ।

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਚੱਦਰ ਸਿਲਾਈ (Run & fell seam) ਗੁੰਮ ਸਿਲਾਈ, ਚੋਰ ਸਿਲਾਈ (French seam) ਚੋਣਾਂ, ਸਾਦਾ ਪਲੀਟ, ਬਾਕਸ ਪਲੀਟ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਹੱਥ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਸਿਲਾਈ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਕਾਜ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫੈਸੀ ਬਟਨ ਲਗਾਉਣਾ। ਜਿਪ ਵੈਲਕਰੋ (Velcro) ਟੇਪ ਲਗਾਉਣਾ, ਚੋਣਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਪੱਟੀ ਲਾਉਣ ਦੇ (Gathers into a band) ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਸਾਦਾ ਟਾਕੀ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਗੁੰਮ ਸਿਲਾਈ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਦਾ ਕਵਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਫੈਂਸੀ ਬੈਗ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਿੱਪ ਜਾਂ ਵੈਲਕਰੋ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਜੇਬ ਲਾਉਣਾ।

ਚੁਣਟਾਂ ਜਾਂ ਪਲੀਟਾਂ ਵਾਲੀ ਸਕੱਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।

ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਦਾ ਪਜਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਨੋਟ:- ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪ ਕਰਕੇ ਦੇਣਗੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਸੈਂਪਲ ਬੁੱਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੇਵੀਂ ਤੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੱਕ ਸਿੱਖੇ ਸਾਰੇ ਸੈਂਪਲ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ।

5. ਨੀਡਲ ਵਰਕ

ਛੋਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਕੱਚਾ ਟਾਂਕਾ, ਬਖੀਆ ਅਤੇ ਉਲੇੜੀ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
2. ਮੈਟੀ ਜਾਂ ਟਾਟ ਦੇ ਮੋਟੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਦਸੂਤੀ, ਮੱਛੀ ਟਾਂਕਾ ਅਤੇ ਕਾਂਥਾ ਵਰਕ (ਛੋਟਾ-ਛੋਟਾ ਕੱਚਾ ਟਾਂਕਾ) ਸਿੱਖਣਾ ਅਤੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
3. ਲਜ਼ੀ ਡੇਜ਼ੀ, ਚੇਨ ਸਟਿਚ ਅਤੇ ਡੰਡੀ ਟਾਂਕੇ ਨਾਲ ਦੋ ਗੁਮਾਲ (9"×9") ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
4. ਦਸੂਤੀ ਟਾਂਕੇ ਨਾਲ ਮੇਜ਼ਪੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
5. ਕਾਂਥਾ ਵਰਕ ਨਾਲ ਟਰੇਅ ਕਵਰ ਜਾਂ ਥਾਲੀ ਦਾ ਕਵਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਮੱਛੀ ਟਾਂਕਾ (Herring bone), ਬੀਡਿੰਗ, ਸ਼ੈਡੋ ਵਰਕ(Shadow Work) ਕੰਬਲ ਟਾਂਕਾ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੇ ਟਾਂਕਿਆਂ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।
2. ਸ਼ੈਡੋ ਵਰਕ(Shadow Work) ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਆਰਕੰਡੀ ਜਾਂ ਸੂਤੀ ਵਾਇਲ (Voile) ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਨੈਪਕਿਨ/ ਥਾਲੀ ਕਵਰ/ ਦੁਪੱਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।
3. ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿੱਖੇ ਕਢਾਈ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਟਾਂਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਮੇਜ਼ਪੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।
4. ਬੁਣਾਈ : ਕੁੰਘੇ ਪਾਉਣਾ ,ਸਿੱਧਾ , ਪੁੱਠਾ ਬਾਰਡਰ ,ਦਾਣਾ ਬੁਣਤੀ ਅਤੇ ਕੁੰਡੇ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।
5. ਟਿਕੋਜ਼ੀ ਕਵਰ/ਥਾਲੀ ਕਵਰ ਤੇ ਕਢਾਈ ਕਰਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਬੀਡਿੰਗ ਕਰਨਾ।

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਚੋਪ ਸਟਿਚ ,ਸਾਟਨ ਸਟਿਚ, ਸ਼ੇਡ ਵਰਕ ਅਤੇ ਕੰਬਲ ਟਾਂਕਾ।
2. ਬੰਬਲ ਟਾਂਕਾ, ਦੂਹਰੀ ਤਾਰਕਸ਼ੀ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਕੰਮ, ਫੁਲਕਾਰੀ ਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੇ ਕਢਾਈ ਦੇ ਟਾਂਕਿਆਂ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
3. ਸਮੱਕਿੰਗ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
4. ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਕੰਮ ਅਤੇ ਕਢਾਈ ਕਰਕੇ ਛੋਟਾ ਪਰਸ ਬਣਾਉਣਾ ।
5. ਉੱਠ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਕਰੋਸ਼ੀਏ ਨਾਲ ਟੋਪੀ /ਮਫਲਰ/ਨੈਪਕਿਨ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣਾ।
6. ਇਸ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੇ ਕਢਾਈ ਦੇ ਦੋ ਟਾਂਕੇ ਵਰਤ ਕੇ ਕੁਸ਼ਨ ਕਵਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।
7. ਸਲਾਈਆਂ ਨਾਲ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਬੂਟ ਬਣਾਉਣੇ ਜਾਂ ਪੰਜ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

ਨੋਟ: ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੱਕ ਸਿੱਖੇ ਸਿਲਾਈ ,ਕਢਾਈ ਅਤੇ ਬੁਣਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਂਪਲ ਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸੈਂਪਲ ਬੁੱਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

6. ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਗਿਆਨ

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ: ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਮਕਾਨ
2. ਭੋਜਨ ਦੇ ਕੰਮ: ਭੋਜਨ ਦੇ ਤੱਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ
3. ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ: ਪਕਾਏ ਅਤੇ ਅਣਪਕਾਏ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਫਰਕ-ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ: ਭੁੰਨਣਾ, ਸੇਕਣਾ, ਉਬਾਲਨਾ ਅਤੇ ਤਲਣਾ, ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ।
4. ਘਰ
 - ਘਰ ਦਾ ਅਰਥ
 - ਚੰਗੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਮਹੱਤਵ
 - ਘਰ ਦੀ ਸਫਾਈ -ਝਾੜੂ ਲਾਉਣਾ, ਪੋਚਾ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ
 - ਝਾੜੂਆਂ ਅਤੇ ਬੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
5. ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ
 - ਹਵਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ
 - ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
6. ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ
7. ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ
 - ਸੂਤੀ ਕੱਪੜੇ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਠੀਕ ਸਾਬਨ ਅਤੇ ਪਾਊਡਰ
 - ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਰੀ (ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਤਹਿ ਲਗਾਉਣਾ)
8. ਨਿੱਜੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ
 - ਅੱਖਾਂ, ਦੰਦਾਂ ਅਤੇ ਨਹੁਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ
 - ਨਹਾਉਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲੇ ਸਟੋਵ ਤੇ ਗੈਸ ਦਾ ਸਟੋਵ ਚਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵਰਤਣਾ।
2. ਚਾਹ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪਰੋਸਣਾ
3. ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਉਬਾਲਣਾ
4. ਨਿੱਜੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ- ਫਰਾਕ, ਜਾਂਘੀਆਂ, ਸਲਵਾਰ, ਕਮੀਜ਼ ਅਤੇ ਦੁਪੱਟਾ
5. ਕੱਚਾ, ਬਖੀਆ, ਕੱਚਾ ਬਖੀਆ, ਸਾਦੀ ਸਲਾਈ, ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਉਲੇੜੀ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ
6. ਦਸ ਇੰਚ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਦਸ ਇੰਚ ਚੌੜੇ ਰੁਮਾਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਉਲੇੜੀ ਕਰਨਾ।

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਨਿੱਜੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ
 - ਚਿਹਰਾ, ਵਾਲ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਦੀ ਸਫਾਈ
2. ਸਰੀਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਤਿਆਰੀ।
3. ਭੋਜਨ ਸਮੂਹ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ।
4. ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ
 - ਭੋਜਨ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਪਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸਫਾਈ।
5. ਘਰ ਦੀ ਸਫਾਈ
 - ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪਤਾਹਿਕ ਅਤੇ ਰੁੱਤ ਅਨੁਸਾਰ

6. ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ।
7. ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਪਿੱਤਲ ਸਟੇਨਲੈਸ ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨਾ।
8. ਬਨਾਉਟੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ , ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੁਆਈ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਭੋਜਨ ਨੁਸਖੇ: ਚੋਲ ਉਬਾਲਣਾ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ , ਖਿਚੜੀ, ਦਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬੂਦਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ, ਕਾਫੀ ਸਕੰਜਵੀ ਅਤੇ ਲੱਸੀ ਬਣਾਉਣਾ।
2. ਘਰੇਲੂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ, ਪਿੱਤਲ, ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨਾ।
3. ਬਨਾਉਟੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਧੁਆਈ।
4. ਡੰਡੀ ਟਾਂਕਾ ,ਦਸੂਤੀ ਟਾਂਕਾ ਅਤੇ ਬੀਡਿੰਗ ਦੇ ਟਾਂਕਿਆਂ ਨਾਲ ਟਰੇਅ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਬਣਾਉਣਾ।
5. ਬੱਚੇ ਲਈ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਕਰਕੇ ਬਿੱਬ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੇ ਲੈਸ ਲਾਉਣੀ।
6. ਜਾਂਘੀਏ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਅਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਿਉਂਣਾ।
7. ਸਾਦਾ ਬੁਣਾਈ -ਸਿੱਧਾ ,ਪੁੱਠਾ ਅਤੇ ਮੋਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਲਾਈਆਂ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬੂਟ ਬੁਣਨੇ।

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਨਿੱਜੀ ਦੇਖਭਾਲ: ਭੋਜਨ, ਸਾਬਣ, ਤੇਲ, ਕਰੀਮ ਪਾਊਡਰ ਅਤੇ ਠੀਕ ਤਰਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
2. ਨਿਯਮ ਵੱਧ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸਟਾਚਾਰ।
3. ਭੋਜਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ।
4. ਭਾਰਤੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੇਜ ਲਗਾਉਣਾ।
5. ਭੋਜਨ ਦੇ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ।
6. ਕਾਰਜਾਤਮਿਕ ਫਰਨੀਚਰ ਦੀ ਚੋਣ।
7. ਘਰੇਲੂ ਕੀੜੇ ਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਜੰਤੂ ਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।
8. ਗਰਮ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ, ਸੂਤੀ ਅਤੇ ਗਰਮ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣਾ
9. ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ-ਜਲਣਾ, ਲੂੰ ਲੱਗਣਾ, ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਤੇ ਖੂਨ ਦਾ ਵਗਣਾ, ਝਰੀਟਾਂ, ਡੁੱਬਣਾ ਆਦਿ ਲਈ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਅੰਡਾ ਪਕਾਉਣਾ -ਤਲਣਾ ,ਪੋਚਿੰਗ (ਅੰਡੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਕਾਉਣਾ) ਭੁਰਜੀ ਤੇ ਆਮਲੇਟ ਬਣਾਉਣਾ (ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ)
2. ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਸਲਾਦ ਅਤੇ ਸੂਪ ਬਣਾਉਣਾ
3. ਪਨੀਰ, ਕਸਟਰਡ, ਦਹੀ ਅਤੇ ਰਾਇਤੇ ਬਣਾਉਣੇ
4. ਫੁਲਕਾ ਅਤੇ ਪਰੋਠਾ ਬਣਾਉਣਾ
5. ਉੱਨੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ।
6. ਘਾਹ, ਖੂਨ, ਸਿਆਹੀ ਅਤੇ ਬਿਧਿਆਈ ਦੇ ਦਾਗ ਉਤਾਰਨਾ
7. ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਾਦੀ ਸਿਉਂਣ ਅਤੇ ਫਰੈਂਚ ਸਿਉਂਣ ਬਣਾਉਣੀ।
8. ਬਟਨ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਾਜ ਬਨਾਉਣਾ, ਸਾਦਾ ਟਿੱਚ ਬਟਨ, ਹੁੱਕ ਅਤੇ ਆਈ ਲਾਉਣਾ।
9. ਕੱਚਾ, ਉਲੇੜੀ, ਬਖੀਆ ਅਤੇ ਕਾਂਥਾ ਵਰਕ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗੀ ਵਸਤੂ ਬਣਾਉਣੀ।
10. ਲੇਜ਼ੀ ਡੇਜ਼ੀ ,ਚੇਨ ਸਟਿਚ,ਡੰਡੀ ਟਾਂਕੇ ਨਾਲ ਦੋ ਰੁਮਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

11. ਉੱਨ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈਆਂ ਨਾਲ ਬੁਣਾਈ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

ਜਾਂ

ਕੋਈ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪ ਦੀ ਕੋਟੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ: ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਗਿਆਨ, 6-7-8 (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ)

7. ਸੰਗੀਤ (ਗਾਇਨ)

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਰਚਾ ਏ - ਲਿਖਤੀ

ਭਾਗ-ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

- i. ਸੰਗੀਤ (ਗਾਇਨ, ਵਾਦਨ ਅਤੇ ਨ੍ਰਿਤ)
- ii. ਸੁਰ (ਸੁੱਧ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਤੀਬਰ)
- iii. ਲੈਅ (ਵਿਲੰਬਤ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਦਰੁਤ)
- iv. ਸਪਤਕ (ਮੰਦਰ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਤਾਰ)
- v. ਅਰੋਹ, ਅਵਰੋਹ
- vi. ਨਾਦ

2. ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ (ਭੁਪਾਲੀ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
3. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਸ਼ ਦੀ ਸੁਰਲਿਪ.
4. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ

ਪਰਚਾ ਬੀ-ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

- (ੳ) ਅਰੋਹ: ਸਾ ਰੇ ਗਾ ਮਾ ਪਾ ਧਾ ਨੀ ਸਾਂ
ਅਵਰੋਹ : ਸਾਂ ਨੀ ਧਾ ਪਾ ਮਾ ਗਾ ਰੇ ਸਾ
- (ਅ) ਅਰੋਹ :ਸਾਸਾ ਰੇਰੇ ਗਾਗਾ.....
ਅਵਰੋਹ :ਸਾਂਸਾਂ ਨੀਨੀ ਧਾਧਾ
- (ੲ) ਅਰੋਹ :ਸਾਰੇਗਾ ,ਰੇਗਾਮਾ ,ਗਾਮਾਪਾ
- ਅਵਰੋਹ : ਸਾਂਨੀਧਾ,ਨੀਧਾਪਾ ,ਧਾਪਾਮਾ.....

2. ਭੁਪਾਲੀ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਖਿਆਲ।

3. ਤਿੰਨਤਾਲ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ ਤਾਲ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ।

4. ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਇਕ ਭਜਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਲੋਕਗੀਤ

5. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਗੀਤ, ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਗਾਇਨ (ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ , ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ।
2. ਗਾਇਨ (ਹਿੰਦੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ , ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਰਚਾ ਏ -ਲਿਖਤੀ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ
 - i. ਰਾਗ
 - ii. ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ (ਔਡਵ ,ਸ਼ਾਡਵ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ)
 - iii. ਵਾਦੀ ,ਸੰਵਾਦੀ ,ਵਿਵਾਦੀ ਅਨੁਵਾਦੀ ਸੁਰ। ਵਰਜਿਤ ਸੁਰ ,ਵਕਰ ਸੁਰ
 - iv. ਪਕੜ
 - v. ਤਾਲ, ਮਾਤਰਾ , ਵਿਭਾਗ, ਸਮ ,ਤਾਲੀ ਤੇ ਖਾਲੀ
 - vi. ਅਵਰਤਨ
 - vii. ਖਿਆਲ
2. (ੳ) ਜੀਵਨੀ : ਪੰਡਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਿਗੰਬਰ ਪਲੁਸਕਰ
(ਅ) ਭਾਤਖੰਡੇ ਸੁਰਲਿਪੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
(ੲ) ਤਬਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਪਾਠਕ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਰਾਗਾਂ (ਆਸਾ ਅਤੇ ਖਮਾਜ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ (ਦਾਦਰਾ ਅਤੇ ਝਪਤਾਲ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
3. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਸ਼ ਦੀ ਸੁਰਲਿਪੀ
4. . ਪਾਠਕ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ

ਪਰਚਾ-ਬੀ-ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ

1. ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ :
(ੳ) ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇਗਾਗਾ, ਰੇਗਾਮਾਮਾ.....
ਅਵਰੋਹ : ਸਾਂਨੀਧਾਧਾ, ਨੀਧਾਪਾਪਾ.....
2. ਆਸਾ ਅਤੇ ਖਮਾਜ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਖਿਆਲ
3. ਦਾਦਰਾ ,ਝਪਤਾਲ ਅਤੇ ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀਆਂ ਤਾਲਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੰਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ।
4. ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਜਨ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ।
5. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ।

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆਤਮਿਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਗੀਤ ,ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਗਾਇਨ (ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ,ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
2. ਗਾਇਨ (ਹਿੰਦੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ,ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਸੰਗੀਤ(ਗਾਇਨ)
ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ
ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ
ਭਾਗ-ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:
 - i. ਰਾਗ, ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮ
 - ii. ਥਾਟ, ਥਾਟ ਦੇ ਨਿਯਮ
 - iii. ਭਾਤਖੰਡੇ ਪਧਤੀ ਦੇ ਦਸ ਥਾਟ
 - iv. ਆਸ਼ਰੀਆ ਰਾਗ
 - v. ਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਅਤੇ ਅਭੋਗ
 - vi. ਖਿਆਲ, ਲੱਛਣ ਗੀਤ, ਸਰਗਮ ਗੀਤ, ਭਜਨ, ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਲੋਕਗੀਤ
 - vii. ਅਲਾਪ ਅਤੇ ਤਾਨ
2. ਗਾਇਕ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਅੰਗੁਣ
3. ਤਾਨਪੁਰੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
4. ਜੀਵਨੀਆਂ:- ਪੰਡਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨਾਰਾਇਨ ਭਾਤਖੰਡੇ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਦਲੀਪ ਚੰਦਰ ਬੇਦੀ।

ਭਾਗ-ਅ

1. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ (ਭੈਰਵੀ, ਅਲਹੀਆ ਬਿਲਾਵਲ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ (ਕਹਿਰਵਾ, ਦਾਦਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ ਅਤੇ ਰੂਪਕ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਸ਼ ਦੀ ਸੁਰਲਿਪੀ
4. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ।

ਪਰਚਾ-ਬੀ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗੋ

ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ

1. ਸੁਧ ਅਤੇ ਕੌਮਲ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ
2. ਇੱਕ ਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
3. ਛੇਵੀਂ ਅਤੇ ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ 10 ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
 - (ੳ) ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇ ਸਾਰੇਗਾ,.....
 ਅਵਰੋਹ: ਸਾਂਨੀ ਸਾਂਨੀਧਾ
 - (ਅ) ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇ, ਸਾਰੇ ,ਗਾਮਾ.....
 ਅਵਰੋਹ: ਸਾਂਨੀ, ਸਾਨੀ ਧਾਪਾ.....
 - (ੲ) ਅਰੋਹ: ਰੇਸਾ, ਗਾਰੇ, ਮਾਗਾ.....
 ਅਵਰੋਹ: ਨੀਸਾਂ, ਧਾ ਨੀ, ਪਾ ਧਾ.....
 - (ਸ) ਸਾ ਰੇ ਸਾ ਗਾ ਰੇ ਸਾ, ਰੇਗਾ ਰੇ ਮਾ ਗਾ ਰੇ
 - (ਹ) ਸਾਂ ਨੀ ਸਾਂ ਧਾ ਨੀ ਸਾਂ, ਨੀ ਧਾ ਨੀ ਪਾ ਧਾ ਨੀ.....
4. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਭੈਰਵੀ ਅਤੇ ਅਲਹੀਆ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ, ਸਧਾਰਨ ਅਲਾਪ ਅਤੇ ਤਾਨਾਂ ਸਮੇਤ।
5. ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਮ ਗੀਤ ਜਾਂ ਲੱਛਣਗੀਤ।

6. ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਲੋਕਗੀਤ ਜੋ ਛੇਵੀਂ, ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੇ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਵੇ।
7. ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ, ਦਾਦਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ ਅਤੇ ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ।
8. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਨੀਯਤ ਧੁਨ, ਲੈਅ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਉਣਾ

ਨੋਟ:- ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਗੀਤ, ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਗਾਇਨ(ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
2. ਗਾਇਨ(ਹਿੰਦੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

8. ਸੰਗੀਤ ਵਾਦਨ

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ (ਪਾਠਕ੍ਰਮ)

ਭਾਗ-ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:-
 - ਸੰਗੀਤ(ਗਾਇਨ, ਵਾਦਨ ਅਤੇ ਨਰਿਤ)
 - ਸੁਰ(ਸੁੱਧ, ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਤੀਬਰ)
 - ਲੈਅ(ਵਿਲੰਬਤ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਦਰੁਤ)
 - ਸਪਤਕ(ਮੰਦਰ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਤਾਰ)
 - ਅਰੋਹ, ਅਵਰੋਹ
 - ਨਾਦ
2. ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ (ਭੁਪਾਲੀ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ) ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲ(ਤਿੰਨਤਾਲ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ) ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਪਰਚਾ-ਬੀ-ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
 - ਅਰੋਹ: ਸਾ ਰੇ ਗਾ ਮਾ ਪਾ ਧਾ ਨੀ ਸਾਂ
 - ਅਵਰੋਹ: ਸਾਂ ਨੀ ਧਾ ਪਾ ਮਾ ਗਾ ਰੇ ਸਾ
 - ਅਰੋਹ: ਸਾਸਾ ਰੇਰੇ ਗਾਗਾ..
 - ਅਵਰੋਹ: ਸਾਂਸਾਂ ਨੀਨੀ ਧਾਧਾ
 - ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇਗਾ, ਰੇਗਾਮਾ, ਗਾਮਾਪਾ
 - ਅਵਰੋਹ: ਸਾਂਨੀਧਾ, ਨੀਧਾਪਾ, ਧਾਪਾਮਾ
2. ਭੁਪਾਲੀ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰੁੱਤਗਤ।
3. ਤਿੰਨਤਾਲ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ ਤਾਲ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ
4. ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਧੁਨ ਵਜਾਉਣੀ।

5. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨ ਵਜਾਉਣੀ।

ਨੋਟ:- ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਜਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਵਾਦਨ(ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
2. ਵਾਦਨ(ਹਿੰਦੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ (ਪਾਠਕ੍ਰਮ)

ਭਾਗ-ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:
 - ਰਾਗ
 - ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ (ਔਡਵ,ਸ਼ਾਡਵ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ)
 - ਵਾਦੀ,ਸੰਵਾਦੀ, ਵਿਵਾਦੀ,ਅਨੁਵਾਦੀ ਸੁਰ,ਵਰਜਿਤ ਸੁਰ,ਵਕਰਸੁਰ
 - ਪਕੜ
 - ਤਾਲ, ਮਾਤਰਾ, ਵਿਭਾਗ, ਸਮ, ਤਾਲੀ ਤੇ ਖਾਲੀ
 - ਅਵਰਤਨ
 - ਖਿਆਲ
2. (ੳ) ਜੀਵਨੀ: ਪੰਡਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨਰਾਇਣ ਭਾਤਖੰਡੇ
(ਅ) ਭਾਤਖੰਡੇ ਸੁਰਲਿਪੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
(ੲ) ਤਬਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ (ਆਸਾ ਅਤੇ ਖਮਾਜ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ (ਦਾਦਰਾ ਅਤੇ ਝਪਤਾਲ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਸ਼ ਦੀ ਸੁਰਲਿਪੀ
4. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ।

ਪਰਚਾ-ਬੀ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ

1. ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
(ੳ) ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇਗਾਗਾ, ਰੇਗਾਮਾਮਾ.....
ਅਵਰੋਹ:ਸਾਨੀਧਾਧਾਂ,ਨੀਧਾਪਾਪਾ.....
(ਅ) ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇਗਾਮਾ, ਰੇਗਾਮਾਪਾ.....
ਅਵਰੋਹ:ਸਾਂਨੀਧਪਾ, ਨੀਧਾਪਾਮਾ.....
2. ਆਸਾ ਅਤੇ ਖਮਾਜ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਦਰੁੱਤ ਗਤ।
3. ਦਾਦਰਾ,ਝਪਤਾਲ ਅਤੇ ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਖੀਆਂ ਤਾਲਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ।
4. ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧੁਨ।
5. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆਤਮਿਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਜਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਵਾਦਨ(ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
2. ਵਾਦਨ(ਹਿੰਦੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਸੰਗੀਤ ਵਾਦਨ

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ (ਪਾਠਕ੍ਰਮ)

ਭਾਗ-ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:
 - ਰਾਗ, ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮ
 - ਥਾਟ, ਥਾਟ ਦੇ ਨਿਯਮ
 - ਭਾਤਖੰਡੇ ਪਧਤੀ ਦੇ ਦਸ ਥਾਟ
 - ਆਸ਼ਰੀਆ ਰਾਗ
 - ਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਅਤੇ ਅਭੋਗ
 - ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ, ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ, ਧੁਨ ਅਤੇ ਝਾਲਾ
 - ਅਲਾਪ ਅਤੇ ਤੋੜਾ
2. ਵਾਦਕ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਅੰਗੁਣ
3. ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
4. ਜੀਵਨੀਆਂ:- ਉਸਤਾਦ ਅਲਾਉਦੀਨ ਖਾਂ, ਪੰਡਤ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ
5. ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ (ਭੈਰਵੀ, ਅਲਹੀਆ ਬਿਲਾਵਲ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ (ਕਹਿਰਵਾ, ਦਾਦਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ ਅਤੇ ਰੂਪਕ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਸ਼ ਦੀ ਸੁਰਲਿਪੀ
4. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ।

ਪਰਚਾ-ਬੀ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗੋ

ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ

1. ਸੁਧ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ
2. ਇੱਕ ਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
3. ਛੇਵੀਂ ਅਤੇ ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ 10 ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
 - (ੳ)ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇ ਸਾਰੇਗਾ,.....
ਅਵਰੋਹ:ਸਾਂਨੀ ਸਾਂਨੀਧਾ.....
 - (ਅ)ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇ, ਸਾਰੇ ,ਗਾਮਾ.....
ਅਵਰੋਹ:ਸਾਂਨੀ, ਸਾਨੀ ਧਾਪਾ.....
 - (ੲ)ਅਰੋਹ: ਰੇਸਾ, ਗਾਰੇ,ਮਾਗਾ.....

ਅਵਰੋਹ: ਨੀਸਾਂ, ਧਾ ਨੀ, ਪਾ ਧਾ.....

- (ਸ) ਸਾ ਰੇ ਸਾ ਗਾ ਰੇ ਸਾ, ਰੇਗਾ ਰੇ ਮਾ ਗਾ ਰੇ
- (ਹ) ਸਾਂ ਨੀ ਸਾਂ ਧਾ ਨੀ ਸਾਂ, ਨੀ ਧਾ ਨੀ ਪਾ ਧਾ ਨੀ.....

4. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਭੈਰਵੀ ਅਤੇ ਅਲਹੀਆ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਧੁਨ ਸਧਾਰਨ ਅਲਾਪ ਅਤੇ ਤੋੜਿਆਂ ਸਮੇਤ।
5. ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਧੁਨ।
6. ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ, ਦਾਦਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ ਅਤੇ ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ।
7. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਨੀਯਤ ਧੁਨ, ਲੈਅ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਜਾਉਣਾ

ਨੋਟ:- ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਗੀਤ, ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਵਾਦਨ(ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
2. ਵਾਦਨ(ਹਿੰਦੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

9. ਨ੍ਰਿਤ

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ (ਪਾਠਕ੍ਰਮ)

ਭਾਗ-ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:
 - i. ਨ੍ਰਿਤ
 - ii. ਸਮ, ਤਾਲੀ, ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਲੈਅ
 - iii. ਪਤਾਕਾ, ਤਰੀਪਤਾਕਾ ਮੁਦ੍ਰਾਵਾਂ
2. ਕੱਥਕ ਨ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵੇਸ਼ਭੂਸ਼ਾ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੱਥਕ ਨ੍ਰਿਤ ਦੇ ਦੋ ਤੋੜੇ, ਆਮਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਲਾਮੀ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ।
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ।
3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ

ਪਰਚਾ-ਬੀ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ :
 - (ੳ) ਤਤਕਾਰੋ
 - (ਅ) ਸਧਾਰਨ ਤੋੜੇ
 - (ੲ) ਆਮਦ
 - (ਸ) ਸਲਾਮੀ
2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ:
 - (ੳ) ਕਹਿਰਵਾ
 - (ਅ) ਤਿੰਨ ਤਾਲ
3. ਲੋਕ ਨ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਸੱਤਵੀਂ ਬ੍ਰੈਣੀ
ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ
ਭਾਗ-ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:

- (ੳ) ਨਿ੍ਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
- (ਅ) ਕੱਥਕ ਨਿ੍ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
- (ੲ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ;
ਮਾਤਰਾ, ਤਤਕਾਰ, ਸਲਾਮੀ, ਆਮਦ, ਤੋੜਾ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

- (ੳ) ਨਿ੍ਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
- (ਅ) ਕੱਥਕ ਨਿ੍ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
- (ੲ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ;
ਮਾਤਰਾ, ਤਤਕਾਰ, ਸਲਾਮੀ, ਆਮਦ, ਤੋੜਾ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਅਤੇ ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਤੋੜੇ, ਆਮਦ, ਸਲਾਮੀ, ਪਰਨ, ਤਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵਿੱਤ ਨੂੰ ਤਾਲ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ
3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਇਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਵਿੱਚ ਤਾਲ ਲਿਪੀ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਪਰਚਾ-ਬੀ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਅਤੇ ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ
 - (ੳ) ਤਤਕਾਰ
 - (ਅ) ਚਾਰ ਤੋੜੇ
 - (ੲ) ਆਮਦ
 - (ਸ) ਸਲਾਮੀ
 - (ਹ) ਕਵਿੱਤ
 - (ਕ) ਪਰਨ
2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ:
 - (ੳ) ਤਿੰਨ ਤਾਲ
 - (ਅ) ਰੂਪਕ ਤਾਲ
 - (ੲ) ਦਾਦਰਾ
3. ਪਤਾਕਾ ਅਤੇ ਤਰੀਪਤਾਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ
4. ਲੋਕ ਨਿ੍ਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ
ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ
ਭਾਗ-ੳ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:
 - (ੳ) ਨਿ੍ਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ
 - (ਅ) ਕੱਥਕ ਨਿ੍ਤ ਦੀ ਵੇਸ਼ਭੂਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
 - (ੲ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ; ਲੈਅ, ਮਾਤਰਾ, ਸਮ, ਤਾਲੀ, ਖਾਲੀ, ਤਤਕਾਰ, ਸਲਾਮੀ, ਆਮਦ, ਕਵਿਤ
 - (ਸ) ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ
 - (ਹ) ਇੱਕ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਗਿਆਨ
 - (ਕ) ਜੀਵਨੀ: ਦਮਯੰਤੀ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਿਰਜੂ ਮਹਾਰਾਜ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਤਿੰਨ ਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ, ਇੱਕ ਤਾਲ, ਕਹਿਰਵਾ ਅਤੇ ਦਾਦਰਾ ਤਾਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ।
2. ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਅਤੇ ਝਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਤਤਕਾਰ, ਤੋੜੇ, ਆਮਦ, ਸਲਾਮੀ, ਕਵਿਤ, ਪਰਨ ਚੱਕਰਦਾਰ ਨੂੰ ਲਿਪੀਬਧ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ।

ਪਰਚਾ-ਬੀ

ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਅਤੇ ਝਪਤਾਲ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ :
 - (ੳ) ਤਤਕਾਰ
 - (ਅ) ਤੋੜੇ
 - (ੲ) ਆਮਦ
 - (ਹ) ਕਵਿੱਤ
 - (ਕ) ਪਰਨ
 - (ਖ) ਚੱਕਰਦਾਰ
2. ਗਤ ਨਿਕਾਸ
3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ:
 - (ੳ) ਤਿੰਨ ਤਾਲ
 - (ਅ) ਝਪਤਾਲ
 - (ੲ) ਕਹਿਰਵਾ
 - (ਹ) ਦਾਦਰਾ
4. ਹਸਤ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ
5. ਲੋਕ ਨਿ੍ਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

10. ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਆਰਟਸ ਸਿੱਖਿਆ

(Practical Art Education)

ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਛੇਵੀਂ, ਸੱਤਵੀਂ, ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ ਟ੍ਰੇਡ ਅਤੇ (ੳ) ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੰਮ (ਅ) ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(1) ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਕ੍ਰਮ	ਵਿਸ਼ਾ	ਲਿਖਤੀ (ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਦਾਇਤਾ)	ਪ੍ਰਯੋਗੀ (ਅਮਲੀ ਅਭਿਆਸ)
	1	ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ	1,2,3,4,5	1,2,3,4,
	2	ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ	6,7,8,9	5,6
(2) ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ				
	1	ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ	1	1,2,3
	2	ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ	2	4,5
(3) ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ				
	1	(ੳ)ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੰਮ	1,2,3,4	1,2,3
	2	” ”	5,6	4
	1	(ਅ) ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਕੰਮ	1,2,3	1,2,3,4
	2	” ”	4,5	5,6,7

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ

ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਦਾਇਤਾਂ :

1. ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨ ।
2. ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ? ਉਸਦਾ ਵਿਵਰਣ ।
3. ਲੱਕੜੀ ਕੀ ਹੈ ? ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ।
4. ਲੱਕੜੀ ਨੂੰ ਸਵਾਰਣਾ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ।
5. ਲੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਆਮ ਨੁਕਸ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੇ ਨਤੀਜੇ।
6. ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਇਸ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਾਰਨਿਸ਼ , ਪਾਲਿਸ਼, ਰੋਗਨ ਅਤੇ ਵੈਕਸ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ।
7. ਸਾਧਾਰਨ ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
8. ਦਸਤੀ ਸੰਦਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ , ਵਰਤੋਂ , ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਮਲੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣਾ।
9. ਕਿੱਲਾਂ, ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਪੇਚਾਂ , ਗੱਟੀਆਂ , ਸੁਰੇਸ਼, ਵਾਰਨਿਸ਼ , ਰੋਗਨ , ਪਾਲਿਸ਼ ਅਤੇ ਵੈਕਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਮਲੀ ਦਿਖਾਵਾ।

ਨੋਟ: ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਮਲੀ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ।

ਅਮਲੀ ਅਭਿਆਸ:

1. ਚੀਰਨਾ:

ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਥਾਣੀ ਚੀਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡਣਾ ।

2. ਰੰਦਣਾ:

ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਰੰਦੇ ਨਾਲ ਪਧਰਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਗੁਣੀਏ ਨਾਲ ਨਾਪ ਕੇ ਦੇਖਣਾ।

ਟੁਕੜੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੋਣਾਂ ਤੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਤੱਕ ਰੰਦ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰਨਾ।

3. ਸੱਥੀ ਨਾਲ ਛੇਕ ਕਰਨਾ:

ਰੰਦੇ ਹੋਏ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਿੱਚ, ਸੱਥੀ ਤੇ ਹਥੌੜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਰਗਾਕਾਰ ਤੇ ਆਇਤਾਕਾਰ ਛੇਕ ਕਰਨਾ।

ਵਰਮੀ ਤੇ ਗਿਰਮਿਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਛੇਕ ਕਰਨੇ।

4. ਸਾਧਾਰਨ ਜੋੜ ਬਣਾਉਣੇ :

ਇਹਨਾਂ ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫਰਨੀਚਰ ਦੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦਿਖਾਈ ਜਾਵੇ।

- ਭਾਵ- ਟੇਲ ਜੋੜ
- ਮੌਰਟਾਇਜ਼ ਤੇ ਟੈਨਨ ਜੋੜ
- ਕ੍ਰਾਸ ਲੈਪਡ ਜੋੜ
- ਸੈਂਟਰ ਬਰਿਡਲ ਜੋੜ
- ਹਾਫ ਲੈਪ ਮਾਈਟਰ ਜੋੜ

5. ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ

- ਦਹੀਂ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਮਧਾਣੀ
- ਚੌਕੀ
- ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਫਰੇਮ
- ਕੋਟ ਦਾ ਹੈਂਗਰ
- ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਟਰੇਅ
- ਸਟੂਲ

- ਛੋਟਾ ਮੇਜ਼
 - ਬੈਂਤ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ
6. ਦਸਤੀ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਅਮਲੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੱਥੀ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦਸਤੀ ਆਰੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਆਦਿ।
7. ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਅਭਿਆਸ (ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ)

ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਣੇ

1. ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਮਾਡਲ
2. ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦਾ ਮਾਡਲ
3. ਕਾਰ ਦਾ ਮਾਡਲ
4. ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦਾ ਮਾਡਲ

ਸੱਤਵੀਂ ਬ੍ਰੈਂਡੀ
ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ ਟ੍ਰੇਡ

ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਦਾਇਤਾਂ :

1. ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ,ਵਰਕਸ਼ਾਪ ,ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ,ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ।
2. ਆਮ ਦਸਤੀ ਸੰਦ ,ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ,ਦੇਖਭਾਲ ,ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ।

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਅਭਿਆਸ

1. ਮੋੜਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(ੳ) ਪਤਲੇ ਸਰੀਏ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ 1/4” ਮੋੜਨਾ ।

(ਅ). ਪਤਲੇ ਸਰੀਏ ਨੂੰ 1/4” ਯੂ ਸ਼ੇਪ ਵਿੱਚ ਮੋੜਨਾ।

(ੲ) . ਪਤਲੇ ਸਰੀਏ ਨੂੰ 1/4” ਮੋੜਨਾ।

1. ਸਰੀਏ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਮੋੜਨਾ।

2. ਸਰਕੂਲਰ ਹੁੱਕ

3. ਐਂਸ ਸਣਾਉਣੀ।

2. ਆਰੀ ਨਾਲ ਚੀਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

ਆਰੀ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਣਾਂ ਤੇ ਕੱਟਣਾ

3. ਫਿਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਕਾਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੋ ਵਰਗਾਕਾਰ ਟੁਕੜੇ ਬਣਾਉਣੇ। ਗੁਣੀਏ ਨਾਲ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੇ ਵਰਗਾਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਪ ਕੇ ਦੇਖਣਾ।

4. ਛੇਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੂੜੀਆਂ ਪਾਉਣ ਕੱਟਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(ੳ) ਛੇਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਥਾਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ।

(ਅ) ਵਰਮੇ ਤੇ ਛੇਕਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 6 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਕਾਰਾਂ ਦੇ ਛੇਕ ਕਰਨੇ

(ੲ) ਅੰਤ੍ਰੀ ਚੂੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟਣਾ।

(ਸ) ਪਤਲੇ ਸਰੀਏ ਤੋਂ 1/4 ਤੋਂ 4 ” ਟੁਕੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ

(ਹ) ਦੋਨਾਂ ਸਿਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਚੂੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ।

5. ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ

(ੳ) ਕੀਫ

(ਅ) ਦਫ਼ਤਰੀ ਟਰੇਅ

(ੲ) ਰੱਦੀ ਦੀ ਟੋਕਰੀ

(ਸ) ਟੇਬਲ ਲੈਂਪ ਦਾ ਫਰੇਮ

(ਹ) ਰੂਮ ਗੀਟਰ ਦਾ ਫਰੇਮ

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

(ਏ.ਵੀ.ਐਮ)

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਯੋਗ (ਭਾਗ-1 ਅਤੇ ਭਾਗ-2 ਦੋਵਾਂ ਲਈ)

ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਯੋਗ/ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦੋ ਪ੍ਰਯੋਗ ਚੁਣਨ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗ/ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਯੋਗ/ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅੰਕ ਵੰਡ ਪੇਪਰ ਸੈਟਰ ਕਰਕੇ ਦੇਵੇਗਾ।

ਲਘੂ ਪ੍ਰਯੋਗ (ਭਾਗ-1 ਅਤੇ ਭਾਗ-2 ਦੋਵਾਂ ਲਈ)

ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦੋ ਪ੍ਰਯੋਗ /ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਨ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗ/ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਯੋਗ/ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅੰਕ ਵੰਡ ਪੇਪਰ ਸੈਟਰ ਕਰਕੇ ਦੇਵੇਗਾ।

(ੳ) ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੰਮ

ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਦਾਇਤਾਂ :

1. ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ, ਸ਼ਾਕ ਲੱਗਣ ਦਾ ਇਲਾਜ
2. ਬਿਜਲੀ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਥਾਨ ਹੈ ?
3. ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਮਲੀ ਯੂਨਿਟ(ੳ) ਵੋਲਟ (ਅ) ਐਂਪੀਅਰ (ੲ) ਵਾਟ (ਸ) ਓਹਮ
4. ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ;
(ੳ) ਨੈਗੇਟਿਵ (ਅ) ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ (ੲ) ਅਰਥ(ਸ) ਚਾਲਕ (ਹ) ਰੋਧਕ (ਕ) ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ
5. ਕਿਤੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ (ਫਾਲਤੂ ਸਮਾਨ) ਨਾਲ ਵਾਕਫੀਅਤ:
(ੳ) ਪਲੱਗ (ਅ) ਸਾਕਟ (ੲ) ਹੋਲਡਰ (ਸ) ਬਰੈਕਟਾਂ (ਹ) ਬੈਟਨ ਅਤੇ ਬਲਾਕ(ਕ) ਨਾਲ (ਖ) ਸਵਿੱਚ (ਗ) ਲੈਂਪ
(ਘ) ਫਲੋਰੋਸੈਂਟ ਦੁਧੀਆ ਟਿਊਬ (ਙ) ਤਾਰਾਂ (ਚ) ਟੈਸਟ ਲੈਂਪ (ਛ) ਫੇਜ਼ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਜ) ਫਿਊਜ਼
6. ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਵਰਣ:
(ੳ) ਬਿਜਲੀ ਚੁੰਬਕ (ਅ) ਵਿਆਪਤੀ ਕੁੰਡਲ (ੲ) ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਘੰਟੀ (ਸ) ਬਜ਼ਰ (ਹ) ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ (ਕ) ਵੋ ਲਟੇਜ਼
ਰੈਗੂਲੇਟਰ (ਖ) ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਹਾਰਨ (ਗ) ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੋਟਰ (ਘ) ਐਮ ਮੀਟਰ /ਵੋਲਟ ਮੀਟਰ (ਙ) ਊਰਜਾ ਮੀਟਰ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਅਭਿਆਸ

1. ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਦੀ ਔਜ਼ਾਰ+ ਨਾਲ ਜਾਣ -ਪਛਾਣ
2. ਘਰੇਲੂ ਵਾਇਰਿੰਗ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
3. ਸਧਾਰਨ ਜੋੜ ਅਤੇ ਟਾਂਕਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
4. ਘਰੇਲੂ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮੁੰਹਮਤ ਤੇ ਸੰਭਾਲ
(ੳ) ਟੇਬਲ ਫੈਨ (2) ਛੱਤ ਵਾਲਾ ਪੱਖਾ (3) ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ (4) ਹੀਟਰ (5) ਚਾਹ ਦੀ ਕੇਤਲੀ (6) ਫਿਊਜ਼ ਲਾਉਣਾ

(ਅ) ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਕੰਮ

ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਦਾਇਤਾਂ :

1. ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ
2. ਆਵਾਜ਼ ਲਹਿਰਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਵਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ (ਡਾਇਫਰਾਮ ਵਿਚਲਾ ਵਿਸਥਾਰ)
3. ਰੇਡੀਓ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਆਵਾਜ਼ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ
4. ਕਰੰਟ (ਡੀ.ਸੀ. ਤੇ ਈ.ਸੀ) ਸੀਰੀਜ਼ ਤੇ ਪੈਰਲਲ ਸਰਕਟ ਦਾ ਬਦਲਣਾ।
5. ਰੇਡੀਓ ਰਿਸੀਵਰ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਗਿਆਨ ਜਿਵੇਂ: 1. ਵੈਕਿਊਮ ਟਿਊਬ 2. ਟਰਾਂਜ਼ਿਸਟਰ 3. ਟਿਵਊਲ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਅਭਿਆਸ

1. ਟਾਂਕਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ , ਅਰਥ ਪੁਆਇੰਟ ਲਾਉਣ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੂਨੈਕਸ਼ਨ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
2. ਵਾਇਰਿੰਗ ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਰਿਸੀਵਰ, ਰੈਕਟੀਫਾਇਰ (ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ਨਿਕਾਸ ਲੱਭਣ ਵਾਲਾ, ਐਮ ਪਲੀਫਾਈਰ (ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ)
3. ਪੰਜ ਵਾਲਵ ਰਿਸੀਵਰਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ -ਵਾਰੀ ਵਾਇਰਿੰਗ ਕਰਨੀ
4. ਡਾਇਲ ਥਰੈਡਿੰਗ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
5. ਮਲਟੀ-ਮੀਟਰ ਤੇ ਸਿਗਨਲ ਜੈਨਰੇਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
6. ਸਧਾਰਨ ਪੀ.ਏ.ਈ ਸੈੱਟ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨਾ
7. ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਪਰੋਜੈਕਟਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ।

11. ਵੋਕੇਸ਼ਨਲ (VOCATIONAL)

ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਛੇਵੀਂ, ਸੱਤਵੀਂ ਅਤੇ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵੋਕੇਸ਼ਨਲ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

(1) ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਟਰਮ	ਵਿਸ਼ਾ	ਲਿਖਤੀ	ਪ੍ਰਯੋਗੀ	
(ਕੇਵਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਸਤੇ)	1	(i) ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ	1,2,3	1,2,3,4,5,	
	2	” ”	4	6,7,8	
	1	(ii) ਸਾਧਾਰਨ ਇਮਾਰਤੀ (ਰਾਜਗਿਰੀ ਮੁਰੰਮਤ)	1,2,3	1,2,3	
ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕੇਵਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਸਤੇ)	1	(ii) ਰੰਗਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਮੜੇ ਦਾ ਰੰਗ		1,2,3	1,2
	2	” ”	4,5	3	
	1	(ii) ਕਪੜੇ ਸੀਣ ਸਮੇਤ ਦਰਜਿਆਣਾ ਕੰਮ		1,2,3	1
	2	” ”	4,5	2	
ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਸਤੇ)	1	(i) ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ	1,2(ੳ,ਅ,ੲ)	1,2,3,4	
	2	” ”	2 (ਸ,ਹ,ਕ,ਖ)	5,6,7	
	1	(ii) ਸਿੰਗਲ ਸਿਲੰਡਰ ਡੀਜਲ ਇੰਜਨ	1,2,3,4,5	6,7	
ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਸਤੇ)	2	” ”	6,7,8	8,9,10,11	
	1	(i) ਮਸ਼ੀਨੀ ਕਢਾਈ	1,2	1,2	
ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕੁੜੀਆਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝਾ)	1	” ”	3	3,4,5	
	1	(i) ਘਰੇਲੂ ਵਾਇਰਿੰਗ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਘਰੇਲੂ ਜੰਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ	1,2,3	1,2,3,4	
	2	” ”	4,5	5,6	
	1.	(ii) ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਜੋੜਨਾ ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ ਇਕਾਈ (1)	1,2,3	1,2,3	
ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕੁੜੀਆਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝਾ)	2	” ”	4	4	
	1.	(ii) ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਜੋੜਨਾ	1,2,3	1,2,3	

ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ

ਕਰਨਾ ਇਕਾਈ (2)

2 ” ”

4,5

5,6

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕੇਵਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਸਤੇ)

(i) ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਦਸਤੀ ਤਰਖਾਣੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰੀ, ਚੂਲਆਰੀ, ਛੈਣੀ, ਚੌਸੀ, ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਦੇ, ਦਸਤੀ ਵਰਮੀ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੋਜ, ਦੂਹਰਾ ਫੁੱਟਾ, ਗੁਣੀਆ, ਪੇਚਕਸ, ਤਰਖਾਣਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ, ਸੀ-ਕਲੈਪ, ਲੱਕੜ ਦੀ ਹਥੌੜੀ, ਜ਼ਮੂਰ-ਹਥੌੜਾ, ਆਇਲ ਸਟੋਨ, ਤਿਕੋਣੀ ਰੇਤੀ (150 ਮਿ.ਮੀ) ਆਰਾ, ਪਲਾਸ ਅਤੇ ਸੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂ ਚਿਮਟੀ ਆਦਿ।
2. ਲੱਕੜ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਜਿਵੇਂ ਦਿਓਦਾਰ, ਕੈਲ, ਸ਼ੀਸ਼ਮ ਅਤੇ ਟੀਕ
3. ਸਾਧਾਰਨ ਜੋੜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ
 - i. ਕ੍ਰਾਸ ਲੈਪ ਜੋੜ
 - ii. ਬੱਟ ਜੋੜ
 - iii. ਟੈਨਨ ਅਤੇ ਮੌਰਟਾਇਜ਼ ਜੋੜ
 - iv. ਮਾਈਟਰ ਜੋੜ
4. (ੳ) ਲੱਕੜ -ਪੇਚ ਅਤੇ ਕਿੱਲ, ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਰ
(ਅ) ਗੂੰਦ ਅਤੇ ਫੈਵੀਕੋਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ :

1. (ੳ) ਤਰਖਾਣੇ ਦਸਤੀ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ
(ਅ) ਲੱਕੜੀ ਚੀਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ। ਲੱਕੜੀ ਨੂੰ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਥਾਣੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚੀਰਨਾ
 2. ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਉਂਤਣਾ
 3. ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ:
 - i. ਹਾਫ ਲੈਪ ਜੋੜ
 - ii. ਕ੍ਰਾਸ ਲੈਪ ਜੋੜ
 - iii. ਬੱਟ ਜੋੜ
 - iv. ਮਾਈਟਰ ਜੋੜ
 - v. ਟੈਨਨ ਅਤੇ ਮੌਰਟਾਇਜ਼ ਜੋੜ
 4. ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਫਰੇਮ ਬਣਾਉਣਾ
 5. ਸਕੂਲ ਲਈ ਪਟੜਾ ਬਣਾਉਣਾ
 6. ਲੈਪ ਜੋੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਟਰੇਅ ਬਣਾਉਣੀ
 7. ਤਰਖਾਣੇ ਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਸਤੀ ਆਰੀ, ਚੂਲ ਆਰੀ, ਰੰਦੇ ਦੇ ਬਲੇਡ, ਛੈਣੀ, ਚੌਸੀ, ਆਰੀ ਦੇ ਦੰਦੇਕੱਢਣੇ।
 8. ਸਕੂਲ ਦੇ ਫਰਨੀਚਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨੀ ਜਿਵੇਂ ਸਟੂਲ, ਕੁਰਸੀ, ਮੇਜ਼ ਅਤੇ ਬੈਂਚ ਆਦਿ
- ਨੋਟ: ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕ -ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ (ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ)

(ii) ਸਧਾਰਨ ਇਮਾਰਤੀ (ਰਾਜਗਿਰੀ) ਮੁਰੰਮਤ

ਲਿਖਤੀ :

1. (ੳ) ਟ੍ਰੇਡ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ
(ਅ) ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਫਸਟ ਏਡ ਦਾ ਗਿਆਨ
2. ਰਾਜਗਿਰੀ ਦੇ ਦਸਤੀ ਸੰਦਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਸਲੇ, ਕਰੰਡੀ, ਹਥੌੜੀ, ਗੁਣੀਆਂ, ਸਿੱਧੇ ਸਿਰੇ ਵਾਲੀ ਸਲਾਖ, ਸਪਿਰਿਟ ਲੈਵਲ ਅਤੇ ਰਾਜਗਿਰੀ ਧਾਗੇ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ।
3. ਮੁਰੰਮਤ ਵਾਸਤੇ ਆਮ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅਧਿਐਨ:
 - i. ਇੱਟਾਂ
 - ii. ਸੀਮਿੰਟ
 - iii. ਚੂਨਾ
 - iv. ਪਲੱਸਤਰ
 - v. ਰੰਗ/ਸਫੈਦੀ
 - vi. ਸਟੀਲ/ਲੋਹਾ
 - vii. ਲੱਕੜ
 - viii. ਪੇਂਟ ਵਾਰਨਿਸ਼ ਅਤੇ ਸਪਿਰਿਟ
4. ਇਮਾਰਤੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅਧਿਐਨ:
 - i. ਖਰਾਬ ਅਤੇ ਤਿੜਕਿਆ ਫਰਸ
 - ii. ਉਖੜਿਆ/ਖਰਾਬ ਪਲਸਤਰ ਅਤੇ ਦਰਜਾਂ
 - iii. ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਕੰਮ
 - iv. ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਖਰਾਬ ਹੋਈਆਂ ਟਾਈਲਾਂ
 - v. ਖਰਾਬ-ਬਦਰੰਗ ਹੋਇਆ ਪੇਂਟ
 - vi. ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਜੋੜਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ
 - vii. ਚੌਂਦੀ ਛੱਤ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ:

1. ਦਸਤੀ ਰਾਜਗਿਰੀ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ
2. ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ
 - i. ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਗਾਰਾ
 - ii. ਸੀਮਿੰਟ ਦਾ ਮਸਾਲਾ
 - iii. ਸੁਰਖੀ-ਚੂਨੇ ਦਾ ਮਸਾਲਾ
3. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ।
 - i. ਖਰਾਬ/ਨੁਕਸਦਾਰ ਸੀਮਿੰਟ ਦੇ ਫਰਸ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨੀ
 - ii. ਖਰਾਬ/ਨੁਕਸਦਾਰ ਦਰਜਾਂ ਦੇ ਸੀਮਿੰਟ ਜਾਂ ਚੂਨੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ
 - iii. ਖਰਾਬ/ਨੁਕਸਦਾਰ ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਕੰਮ
 - iv. ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਖਰਾਬ ਹੋਈਆਂ ਟਾਈਲਾਂ
 - v. ਖਰਾਬ-ਬਦਰੰਗ ਹੋਇਆ ਪੇਂਟ
 - vi. ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਜੋੜਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ
 - vii. ਚੌਂਦੀ ਛੱਤ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਦਸਤੀ ਰਾਜਗਿਰੀ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ
 2. ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ
ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਗਾਰਾ
ਸੀਮਿੰਟ ਦਾ ਮਸਾਲਾ
ਸੁਰਖੀ-ਚੂਨੇ ਦਾ ਮਸਾਲਾ
 3. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ।
 - i. ਖਰਾਬ/ਨੁਕਸਦਾਰ ਸੀਮਿੰਟ ਦੇ ਫਰਸ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨੀ
 - ii. ਖਰਾਬ/ਨੁਕਸਦਾਰ ਦਰਜਾਂ ਦੇ ਸੀਮਿੰਟ ਜਾਂ ਚੂਨੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ
 - iii. ਖਰਾਬ/ਨੁਕਸਦਾਰ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨੀ
 - iv. ਖਰਾਬ/ਨੁਕਸਦਾਰ ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਟਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ
 - v. ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ
 4. ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਸਫੇਦੀ ਜਾਂ ਕਲਰ-ਵਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ
 5. ਲੱਕੜ ਪੇਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ, ਸਟੀਲ ਦਾ ਕੰਮ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਪਲੱਸਤਰ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ।
- ਨੋਟ: ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ/ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕੇਵਲ ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ)

(i) ਰੰਗਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਚੰਗੇ ਚਮੜੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ
2. ਚਮੜਾ ਸ਼ਿਲਪ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੰਦ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ
3. ਲੇਅ ਆਊਟ, ਪੈਟਰਨ, ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
4. ਚਮੜੇ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਮਾਡਲਿੰਗ, ਰੰਗਾਈ ਅਤੇ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਵਸਤਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ

1. ਬੁੱਕ ਮਾਰਕ, ਛੋਟਾ ਪਾਰਸ, ਕੰਘੀ-ਕੇਸ, ਐਨਕ-ਕੇਸ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੇਬ ਪਰਸ ਆਦਿ
2. ਸੈਸ਼ਨਲ ਕੰਮ

ਚਮੜੇ ਨੂੰ ਲਕੀਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਉਂਤਣਾ, ਨਮੂਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਕਰਨੀ ਆਦਿ

3. ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵਾਹੁਣੇ।

ਨੋਟ: ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ।

(ii) ਕੱਪੜੇ ਸੀਣ ਸਮੇਤ ਦਰਜਿਆਣਾ ਕੰਮ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਸਿਲਾਈ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ
2. ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੁਰਜਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ
3. ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਤੇਲ ਲਾਉਣਾ
4. ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ
5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟਾਂਕਿਆਂ ਦੀ ਥਿਊਰੀ:
(ੳ) ਬੈਕ ਸਟਿੱਚ (ਬਖੀਆ)

- (ਅ) ਪਲੇਨ ਸੀਮ (ਸਾਦੀ ਸਿਲਾਈ)
- (ੲ) ਫਰੈਂਚ ਸੀਮ (ਡਬਲ ਸਿਲਾਈ)
- (ਸ) ਫਲੈਟ ਸੀਮ (ਚਾਦਰ ਸਿਲਾਈ)
- (ਹ) ਲੈਪਡ ਸੀਮ (ਲੇਟੀ ਸਿਲਾਈ)

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਿਲਾਈਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ:

- (ੳ) ਪਲੇਨ ਸੀਮ
- (ਅ) ਫਰੈਂਚ ਸੀਮ
- (ੲ) ਫਲੈਟ ਸੀਮ
- (ਸ) ਲੈਪਡ ਸੀਮ
- (ਹ) ਓਵਰ ਕਾਸਟ ਸੀਮ

2. ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ

- (ੳ) ਸਾਦੇ ਜਾਂਘੀਏ ਦੀ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਤੇ ਕਾਰਗਜ਼ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਕੱਟ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਸਿਲਾਈ
- (ਅ) ਬਾਡੀ, ਪੇਟੀ-ਕੋਟ ਦੀ ਕਟਾਈ ਤੇ ਸਿਲਾਈ

ਨੋਟ: ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਸੱਤਵੀਂ ਖ਼ੋਣੀ ਲਈ (ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਸਤੇ)

ਮੈਟਲ ਫੀਟਿੰਗ

ਲਿਖਤੀ:

1. ਮੈਟਲ ਫੀਟਿੰਗ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜਾਣ -ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ
2. ਫੀਟਿੰਗ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਮੈਟਲ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਸਤੀ ਸੰਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ:
 - ਦਸਤੀ ਰੇਤੀ -ਖੁਰਦਰੀ, ਮੋਟੀ ,ਮੁਲਾਇਮ, ਅੱਧੀ ਗੋਲ
 - ਲੋਹ- ਆਰੀ (ਦਸਤੀ ,ਲੋਹ-ਆਰੀ)
 - ਪੰਚ- ਸੈਂਟਰ ਪੰਚ ਅਤੇ ਡਾਟ ਪੰਚ
 - ਹਥੋੜੇ -ਬਾਲਪੀਨ ਅਤੇ ਕਰਾਸਪੀਨ
 - ਮਾਪਣ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਦ -6” ਸਟੀਲ ਦਾ ਛੁੱਟਾ, ਬਾਹਰੀ ਕੈਲਿਪਰ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੈਲਿਪਰ, ਓਡਲੈਂਗ ਕੈਲਿਪਰ, ਗੁਣੀਆਂ, ਸਰਵੇਸ ਪਲੇਟ, ਵੀ- ਬਲਾਕ ਅਤੇ ਸਕਰਾਈਬਰ।
 - ਸ਼ਿਕੰਚਾ-ਬੈਚ ਸ਼ਿਕੰਚਾ
 - ਸ਼ੀਟ ਮੈਟਲ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਦ-ਛੋਟਾ ਅਹਿਰਨ, ਧਾਤ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਕੈਂਚੀ, ਠੋਲ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੇ ਸਿਰੇ ਵਾਲੀ ਸਲਾਬ ਅਤੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਵਾਇਰਗੇਜ਼ (ਐਸ ਡਬਲਊ .ਜੀ.)

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

ਲੋਹ ਆਰੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ : ਲਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਿੱਧਾ ਕੱਟਣਾ

- (ੳ) ਖੁਰਦਰਾ ਰੇਤਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ
- (ਅ) ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ

ਚੌਕਸ ਰੇਤਣਾ

ਆਇਤਾਕਾਰ ਰੇਤਣਾ

ਸ਼ੀਟ ਮੈਟਲ ਕੰਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ

- (ੳ) ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾ ਕੇ ਆਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਟਣਾ।

(ਅ) ਸੀਮ ਜੋੜ

ਇਕ ਮੱਗ ਬਣਾਉਣਾ

ਇਕ ਕੀਫ ਬਣਾਉਣੀ

ਨੋਟ : ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕ : ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ (ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ)

(ii) ਸਿੰਗਲ ਸਲੰਡਰ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ

(ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ)

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
2. ਚਾਰ ਸਟੋਰਕ ਸਾਈਕਲ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿਧਾਂਤ
3. ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ
4. ਗਰੀਸ ਦੇਣੀ- ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ , ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਨੂੰ ਗਰੀਸ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਢੰਗ
5. ਠੰਡਾ ਕਰਨਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ [ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ , ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਨੂੰ ਠੰ ਡਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਢੰਗ।
6. ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਵਿਚਲੇ ਗਤੀ ਨਿਯੋਜਕ (ਗਵਰਨਰ) , ਬਾਲਣ ਪੰਪ , ਬਾਲਣ ਇੰਜੈਕਟਰ ਅਤੇ ਬਾਲਣ ਫਿਲਟਰ ਦੇ ਕੰਮ
7. ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਰਣ (ਸਪੈਸੀਫੀਕੇਸ਼ਨ)
8. ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਦੇ ਆਮ ਨੁਕਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ।
2. ਆਮ ਦਸਤੀ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
3. ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਲਣਾ ਅਤੇ ਜੋੜਨਾ(ਅਸੈਂਬਲ ਕਰਨਾ)
(ੳ) ਸਲੰਡਰ ਹੈੱਡ ਅਤੇ ਵਾਲਵ -ਸਮੂਹ (ਵਾਲਵ ਅਸੈਂਬਲੀ)
(ਅ) ਪਿਸਟਨ ਅਤੇ ਰਾਡ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਅਤੇ ਜੋੜਨਾ
(ੲ) ਕਰੈਂਕ ਸ਼ਾਫਟ ਅਤੇ ਕਰੈਂਕ ਸ਼ਾਫਟ ਅਸੈਂਬਲੀ
(ਸ) ਬਾਲਣ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਪੰਪ
(ਹ) ਬਾਲਣ ਇੰਜੈਕਟਰ
(ਕ) ਗਰੀਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਲੁਬਰੀਕੇਸ਼ਨ) ਪੰਪ
4. ਪੂਰੇ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ
5. ਪੂਰੇ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲ ਕਰਨਾ
6. ਬਾਲਣ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਨਾ
7. ਗਰੀਸ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਨਾ
8. ਠੰਡਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਨਾ
9. ਸਟਾਰਟਿੰਗ ਸਬੰਧੀ ਨੁਕਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ।
10. ਸਟਾਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ।
11. (1) ਇੰਜਨ ਚਲਾਉਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ
(2) ਇੰਜਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ।

ਨੋਟ: ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕ: ਸਿੰਗਲ ਸਲੰਡਰ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨ (ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ), ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ (ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ)

(i) ਮਸ਼ੀਨੀ ਕਢਾਈ (Machine Embroidery)

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਮਸ਼ੀਨੀ ਕਢਾਈ ਦਾ ਮਹੱਤਵ
2. (ੳ) ਮਸ਼ੀਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
(ਅ) ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਤੇ ਤੇਲ ਲਾਉਣਾ।
(ੲ) ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੁਰਜਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ
3. ਕਢਾਈ ਵਾਲੀ ਪਲੇਟ ਫਿੱਟ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਮਾਹਲ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਯਮ
4. ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਸੂਈ ਠੀਕ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਧਾਗੇ ਦਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ
(ੳ) ਬਖੀਆਂ
(ਅ) ਲਾਂਗ ਅਤੇ ਸ਼ਾਰਟ ਸਟਿੱਚ (ਵੱਡਾ, ਛੋਟਾ, ਟਾਂਕਾ)
(ੲ) ਕਾਰਡ ਸਟਿੱਚ
(ਸ) ਪੈਚ ਵਰਕ
(ਹ) ਸਾਟਨ ਸਟਿੱਚ
2. ਸੈਂਪਲ ਬੁੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ
3. ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ
(ੳ) 12"×12" ਰੁਮਾਲ ਸਾਟਨ ਸਟਿੱਚ
(ਅ) 12"×12" ਰੁਮਾਲ ਫਸਟ ਸਟਿੱਚ
(ੲ) 12"×12" ਰੁਮਾਲ ਕਾਰਡ ਸਟਿੱਚ
(ਸ) ਪੈਚ ਵਰਕ ਦਾ ਟੇਬਲ ਕਲਾਥ ਜਾਂ ਕੁਸ਼ਨ ਕਵਰ

ਨੋਟ : ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ii) ਮਸ਼ੀਨੀ ਬੁਣਾਈ (Machine Knitting)

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਨਿਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ
2. ਪਿੰਨ ਨੀਡਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ
3. ਪਿੰਨ ਨੀਡਲ ਦੀ ਸਫਾਈ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਮਾਪ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਨ ਨੀਡਲ ਦੇ ਸਟਿੱਚਜ਼ (ਜੋੜ ਪਾਣੇ)
2. ਸਾਦੀ ਬੁਣਾਈ
3. ਉਲਟੀ ਪੁੱਠੀ ਬੁਣਾਈ
4. ਹਲਕੇ ਡਿਜਾਇਨ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ
5. ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ
(ੳ) ਬਿਨਾਂ ਆਸਤੀਨ ਤੋਂ ਜੈਕਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ
(ਅ) ਕਾਜ ਪੱਟੀ ਤੇ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਜ ਬਣਾਉਣੇ
(ੲ) ਬਟਨ ਲਗਾਉਣੇ

ਵੋਕੇਸ਼ਨਲ ਵਿਸ਼ਾ

(ਘਰੇਲੂ ਵਾਇਰਿੰਗ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਘਰੇਲੂ ਜੰਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ) ਅਤੇ

(ਟਰਾਂਸਜਿਸਟਰ ਜੋੜਨਾ, ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ)

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਯੋਗ (ਭਾਗ-1 ਅਤੇ ਭਾਗ-2 ਦੋਵਾਂ ਲਈ)

ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦੋ ਪ੍ਰਯੋਗ ਚੁਣਨ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗ/ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਯੋਗ/ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅੰਕ ਵੰਡ ਪੇਪਰ ਸੈਟਰ ਕਰਕੇ ਦੇਵੇਗਾ।

ਲਘੂ ਪ੍ਰਯੋਗ (ਭਾਗ-1 ਅਤੇ ਭਾਗ-2 ਦੋਵਾਂ ਲਈ)

ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦੋ ਪ੍ਰਯੋਗ ਚੁਣਨ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਅਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗ/ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ

(ਕੁੜੀਆਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝਾ)

(i) ਘਰੇਲੂ ਵਾਇਰਿੰਗ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਘਰੇਲੂ ਜੰਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ, ਚਾਲਕ ਅਤੇ ਰੋਧਕ (ਕੰਡਕਟਰ ਅਤੇ ਇਨਸੂਲੈਟਰ), ਏ.ਸੀ. ਅਤੇ ਡੀ. ਸੀ. ਬਿਜਲੀ।
2. ਕਰੰਟ/ਵੋਲਟੇਜ/ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ, ਰਜਿਸਟੈਂਸ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਸਬੰਧਤ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ।
3. ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਯੂਨਿਟ (ਇਕਾਈਆਂ) ਅਤੇ ਓਹਮ ਨਿਯਮ। ਸਾਧਾਰਨ ਸਰਕਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸੀਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਰਲਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ (ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਉਪਕਰਨ)।
4. ਕਾਲ ਬੈੱਲ ਵਾਇਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਉਪਕਰਨ ਜਿਵੇਂ ਫਿਊਜ਼, ਸਵਿੱਚ, ਪਲੱਗ, ਲੈਂਪ ਹੋਲਡਰ ਆਦਿ
5. ਚੁੰਬਕ, ਚੁੰਬਕਤਾ, ਸਥਾਈ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣੀ ਚੁੰਬਕ, ਚੁੰਬਕੀ ਸੂਈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸ਼ੀਅਨ ਦੇ ਦਸਤੀ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ: ਪੇਚਕਸ, ਪਲਾਸ, ਹਬੌੜੀ, ਛੈਣੀ, ਲੋਹ ਆਰੀ, ਦਸਤੀ-ਵਰਮੀ, ਰਾਉਂਲ-ਪੰਚ, ਮਾਪਣ ਵਾਲਾ ਫੀਤਾ, ਟਵਿਸਡ੍ਰਿਲ।
2. ਇੱਕ ਸਵਿੱਚ/ਇੱਕ ਬੈੱਲ ਦੀ ਵਾਇਰਿੰਗ ਕਰਨੀ (ਬੈਟਨ ਵਾਇਰਿੰਗ ਨਾਲ)
3. ਇੱਕ ਲੈਂਪ/ਇੱਕ ਸਵਿੱਚ ਦੀ ਵਾਇਰਿੰਗ ਕਰਨੀ (ਬੈਟਨ ਵਾਇਰਿੰਗ ਨਾਲ)
4. ਇੱਕ ਪਲੱਗ/ ਇੱਕ ਸਵਿੱਚ ਦੀ ਵਾਇਰਿੰਗ ਕਰਨੀ (ਬੈਟਨ ਵਾਇਰਿੰਗ ਨਾਲ)
5. ਹੀਟਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਟੇਬਲ ਲੈਂਪ, ਕੇਤਲੀ, ਰੂਮ ਹੀਟਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨੀ।
6. ਓਹਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ (ਰਜਿਸਟੈਂਸ, ਵੋਲਮੀਟਰ ਅਤੇ ਐਮਪੀਅਰ ਮੀਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ)।

ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕ: ਘਰੇਲੂ ਵਾਇਰਿੰਗ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਜੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ-ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ (ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ)

ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਜੋੜਨਾ, ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ

ਇਕਾਈ-1

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਪਰਮਾਣੂ ਬਣਤਰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ, ਇਨਸੂਲੇਟਰ, ਕੰਡਕਟਰ ਅਤੇ ਸੈਮੀ ਕੰਡਕਟਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
2. ਕਰੰਟ ਵੋਲਟੇਜ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟੈਂਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਓਹਮ ਨਿਯਮ, ਸੀਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਰਲਲ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟੈਂਸ (ਪ੍ਰਤਿਰੋਧ)
3. ਆਵਾਜ਼ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਵੇਗ।
4. ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਰਸੀਵਰ ਦੇ ਆਮ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਰਣ: ਰਜਿਸਟਰ, ਕਪੈਸੀਟਰ, ਇੰਡਕਟਰ, ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ, ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ, ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ, ਡਾਇਓਡ (ਸੈਲਿਡ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਵੈਕਿਊਮ ਟਿਊਬ ਟਾਈਪ)

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਰੇਡੀਓ ਮੈਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ।
2. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਜਲਾਣਵੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ।
3. ਸੀਰੀਜ਼/ਪੈਰਲਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਦਾ ਟਾਂਕਾ ਲਾਉਣਾ।
4. ਐਮਮੀਟਰ, ਵੋਲਟ ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਮਲਟੀ ਮੀਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਇਕਾਈ-2

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਰੇਡੀਓ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਰਸੀਵਰ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਗਿਆਨ, ਇਸਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ।
2. ਟਿਊਨ ਹੋਏ ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਅਵਿੱਤੀ ਦੀ ਬਲਾਕ ਡਾਇਆਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਬਲਾਕ ਦਾ ਮੰਤਵ।
3. ਮੀਡੀਅਮ-ਵੇਵ ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਦੇ ਰਸੀਵਰ ਦੀ ਬਲਾਕ ਡਾਇਆਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਬਲਾਕ ਦਾ ਮੰਤਵ।
4. ਡਾਇਓਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ (ਓ) ਡਿਟੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ (ਅ) ਹਾਫ ਵੇਵ ਰੈਕਟੀਫਾਇਰ ਸਰਕਟ ਵਿਚ।
5. ਘਰੇਲੂ ਰੇਡੀਓ ਵਾਸਤੇ ਏਰੀਅਲ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਕਲਰ-ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਮਲਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ।
2. ਕੇਵਲ ਰਜਿਸਟਰ, ਕਪੈਸੀਟਰ ਅਤੇ ਡਾਇਓਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰਨਿਕ ਸਰਕਟ ਬਣਾਉਣਾ।
3. ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਰਸੀਵਰ ਅਸੈਂਬਲ ਕਰਨਾ (ਜੋੜਨਾ)।
4. ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਰਸੀਵਰ ਵਿੱਚ ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ।
5. ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਐਂਪਲੀਫਾਇਰ (ਇਕਹਿਰੀ ਸਟੇਜ) ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲ ਕਰਨ ਲਈ ਟਾਂਕਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ।
6. ਹਾਫ ਵੇਵ ਰੈਕਟੀਫਾਇਰ ਸਰਕਟ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਲੱਭਣਾ।

ਨੋਟ: ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕ : ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ (ਜੋੜਨਾ, ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ) ਸੱਤਵੀਂ, ਅੱਠਵੀਂ (ਪੰਜਾਬੀ) (ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ)

COMPUTER EDUCATION

Class VI

SYLLABUS

UNIT – I COMPUTER CONCEPTS

Definition of a computer
Characteristics of a computer-its benefits and Limitations
Generations of Computers
Different types of Computers-PC, minicomputers, mainframes and supercomputers
Hardware and Software-Parts of a Personal Computer
Working of a Computer-The I-P-O cycle
Data and information
Input and output devices
Storage devices
Computer memory-Ram and ROM

UNIT – II COMPUTER APPLICATIONS:

Business, Education, Hospitals, Science and Engineering, Entertainment, Railways and Airlines, Telecommunication, Desk Top Publishing and Banking.

UNIT – III WINDOWS-98

Introduction to windows-98.
What is Windows-98
Starting and Existing Windows' 98
Parts of Windows Screen
Icons- Types of Icons,
Task bar
Activating Windows
Moving and scrolling windows
Using your Desktop
The Title Bar
Minimize, Maximize and Close Buttons
Running Applications
How to run programs
Running a Program from the Start Button
Running a program from My Computer

UNIT-IV PAINTING PICTURES WITH PAINTBRUSH

Introduction of Paintbrush
What is Paint
Features of Paint
Opening an existing Picture
Starting a New Picture
Using Painting Tools
Tool Box-drawing a straight line, curve, rectangle, circle, ellipse, polygons
Colour Box-using the colour palette, Inverting colours, using custom colours, using the brush. Airbrush
Erasing a picture or a part of the picture
Manipulating Areas of Pictures
Selecting an Area
Moving an Area
Flipping and Rotating Pictures
Stretching and Skewing Pictures
Zooming a Picture
Entering text

UNIT – V WORDPAD IN WINDOWS' 98

What is Word-Pad
Different components of a Screen

Creating and saving a document
Entering Text and Editing a Document
Formatting Paragraphs
Viewing and Altering paragraph settings
Searching and Replacing Text
Printing your document

UNIT – VI MICROSOFT WORD 97

Introduction to Word 97
 What is Word
 Starting Word
 Getting to know to word screen
 Changing Views
 Creating Documents
 Saving Documents
 Using Help
 Existing Word
Editing Text
 Selecting and moving text
 Editing text with cut, Copy and Paste
 Using the Undo command
 Correcting spelling and grammar
 Automating Typing using Auto-correct
 Using Find, Replace and Go To
 Changing font size, colour and style
 Aligning text

Syllabus (Practical)

The relevant practical exercise will be based upon the relevant chapter mentioned in the Theory Syllabus.

CLASS VII SYLLABUS (THEORY)

UNIT – I COMPUTER CONCEPTS (ADVANCED)

Hardware: Input Devices, Output Devices, Storage Devices
Software: Programming Languages
Number System-Binary, Decimal, Octal, Hexadecimal

UNIT –II COMPUTER APPLICATION

Computer Animation
Computer Aided Manufacture
Computer Aided Instruction
Robotics
Virtual Reality
Artificial Intelligence

UNIT – III WINDOWS 98

Exploring your computer
Managing files and folders
Creating folders
Finding files and folders
Opening and Renaming Files and Folders
Copying and Moving Files and folders
 Customizing your Desktop
 Choosing a Desktop
 Adding Browsing Tools
 Using Toolbar % Explorer Bars
Accessories
 MS-Paint
 Notepad
 Calculator
 Games

UNIT – IV MS-WORD

Formatting test

Font level formatting

Aligning Text

Bullets and Number

Change Case

Tables in Word

Creating a Table

Formatting cells

Formatting and Deleting Tables

Using Borders and Shading in tables

Printing Word documents

Inserting Page Break

Page setups, Page layout, Page Orientation

Previewing a document

Printing options

UNIT – V MS-DOS

MS-DOS Commands

DIR, DELETE, COPY, TYPE, DATE, TIME, RENAME

Inter-DOS Commands

DIR, DELETE, COPY, TYPE, DATE, TIME, RENAME

Internal and External Commands

Directory Handling Commands-Hierarchical structure of Files

Other commands-MKDIR, CHDIR, RMDIR, TREE

UNIT – VI MS-EXCEL

Introduction to Excel

What is Excel

Starting Excel

Opening a Workbook

Getting to know the Excel Screen

Moving around the Excel Screen

Saving a workbook

Closing a Workbook

Exiting Excel

Creating and Editing Workbooks

Creating New Workbooks

Entering Data and Data Series

Working with Auto Complete

Selecting, Moving and Deleting Cells

Cut, Copy and Paste

Using Undo

Find and Replace

Formatting Worksheets

Format numeric data

Format Date and time

Format Text

Aligning Data

Changing column width and Row height

Inserting pictures

Syllabus (Practical)

The relevant practical exercise will be based upon the relevant chapter mentioned in the Theory Syllabus.

CLASS VIII SYLLABUS (THEORY)

UNIT – I ADVANCED COMPUTER CONCEPTS

Computer-Cache and Virtual memory

Smart Cards

Video Conferencing
Voice Recognition System

UNIT – II MS-WORD

Formatting Text

- Working with Tabs
- Paragraph-Indents and spacing
- Spilt Screen View
- Protecting Documents
- WordArt
- Clipart
- Headers and Footers

Mailmerge

- Creating the Main Document
- Specifying the Date Source
- Merging the Data Source with the main document
- Create Labels

UNIT – III MS-EXCEL

Formatting Workbooks

- Inserting Cells and cell ranges
- Deleting cell and cell ranges
- Inserting Rows and Columns
- Inserting Sheets
- Deleting Sheets
- Inserting Charts
- Using Chart Wizard
- Viewing, Drawing and Printing
- Viewing the Worksheet
- Adding Headers and Footers
- Working with Page Setup
- Setting with Print Area
- Using Print Preview and Printing

UNIT-IV MS ACCESS 97 (BASICS)

Introduction to Access

- What is Access?
- Define Data
- Define DBMS
- Starting Access
- Opening a Database Windows
- Introduction to the Database Windows
- Getting to know the Access Screen
- Saving and Closing a Database File
- Exiting Access

UNIT- V MS-POWERPOINT

Introduction to Power Point

- Starting Power Point
- Opening a Presentation
- Getting to know the Power-Point Screen
- Power Point views
- Moving between Slides
- Using Power-point Masters
- Saving and Closing a presentation
- Exiting Power Point
- Creating a Presentation
 - Insert and Delete Slides
 - Enter and edit text
 - Cut, Copy and Paste
 - Enhance the presentation

- Changing the text formats
- Adding bullets
- Setting and clearing tables
- Aligning text
- Slide colour scheme
- Customizing Presentation
 - Selecting a slide lay-out
 - Using the Undo Button
 - Changing slide layout
 - Adding clip-art to your presentation
 - Add graphic Objects
 - Changing Templates
- Charts and Drawing
 - Adding chart Slide
 - Editing chart
 - Customizing a chart
 - Adding titles to a chart
 - Chart Title alignment
 - Changing chart colours
 - Customizing the slide show
 - Set Transitions
 - Annotate and automate a slide show
 - Build slide text
 - Animate objects on a slide
 - Interact with objects during a presentation

UNIT-VI FLOWCHARTING

- Define a Problem
- Define different methods of problem solving
- Algorithm
- Flowcharting
- Flowcharting symbols
- Constants and variables
- Alphanumeric and Numeric data
- Operator-Arithmetic, Relational, Logical
- Simple Problem for Flowcharting

Syllabus (Practical)

The relevant practical exercise will be based upon the relevant chapter mentioned in the Theory Syllabus.